

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK (TİCARET HUKUKU)
ANABİLİM DALI**

MARKA LİSANS SÖZLEŞMELERİ

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
ÖZGE TURNA**

ANKARA – 2014

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK (TİCARET HUKUKU)
ANABİLİM DALI**

MARKA LİSANS SÖZLEŞMELERİ

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
ÖZGE TURNA**

**Tez Danışmanı
PROF. DR. KEMAL ŞENOCAK**

ANKARA – 2014

TEŞEKKÜR

Paha biçilemez sevgi ve destekleriyle her zaman yanımda olarak bana güç veren anneme ve babama tüm kalbimle teşekkür ederim.

Ayrıca, tez çalışmam süresince desteğini esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. Kemal ŞENOCAK'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİ KAVRAMI, TÜRLERİ, HUKUKİ NİTELİĞİ VE BENZER SÖZLEŞMELERLE KARŞILAŞTIRILMASI

I. LİSANS KAVRAMI VE MARKA LİSANS SÖZLEŞMELERİ	3
A. Lisans ve Lisans Sözleşmesi Kavramı	3
B. Marka Lisans Sözleşmeleri ve Özellikleri	6
C. Lisans Hakkının Hukuki Niteliği	12
1. Aynı Hak Görüşü	13
2. Mutlak Hak Görüşü	15
3. Nispi Hak Görüşü	17
D. Marka Lisans Sözleşmesinin Hukuki Niteliği	18
II. MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİNİN TÜRLERİ	20
A. Lisanstan Doğan Hakkın İçeriğine Göre Marka Lisans Sözleşmeleri	21
1. İnhisari Marka Lisans Sözleşmesi	21
2. İnhisari Olmayan/Basit Marka Lisans Sözleşmesi	23
B. Lisans Alan Kişinin Niteliğine Göre Marka Lisans Sözleşmeleri	25
1. Kişiye Bağlı Marka Lisans Sözleşmesi	25
2. İşletmeye Bağlı Marka Lisans Sözleşmesi	26
C. Kaynağına Göre Marka Lisans Sözleşmeleri	26
1. Sözleşmesel Lisans (İsteğe Bağlı Marka Lisans Sözleşmeleri)	26
2. Zorunlu Marka Lisans Sözleşmesi	27
D. Kullanım Sahasına Göre Marka Lisans Sözleşmeleri	27
1. Kullanma Lisansı	27
2. Üretim Lisansı	28
3. Satış Lisansı	28
E. Yöre ve Süre ile Sınırlı Oluşuna Göre Marka Lisans Sözleşmeleri	29
1. Süre ile Sınırlı Marka Lisans Sözleşmesi	29
2. Yöre ile Sınırlı Marka Lisans Sözleşmesi	30
F. Alt Lisans	31
III. MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİNİN BENZER SÖZLEŞMELERLE KARŞILAŞTIRILMASI	32
A. Satım Sözleşmesi	33
B. Adi Kira-Hasılat Kirası Sözleşmesi	34

<i>C. Franchise Sözleşmesi</i>	36
<i>D. Adi Ortaklık Sözleşmesi</i>	38
<i>E. İntifa Sözleşmesi</i>	38
<i>F. Know-How Sözleşmesi</i>	39

İKİNCİ BÖLÜM

MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI, KURULMASI VE GEÇERLİLİĞİNİ ETKİLEYEN SEBEPLER

I. MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI	42
<i>A. Lisans Sözleşmesinde Taraflar</i>	42
1. Lisans Veren.....	42
2. Lisans Alan	43
<i>B. Alt Lisans Sözleşmesinde Taraflar</i>	43
II. MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİNİN KURULMASI.....	44
<i>A. Genel Olarak</i>	44
<i>B. Marka Lisans Sözleşmesinin Unsurları</i>	44
<i>C. Marka Lisans Sözleşmesinin Şekli</i>	46
<i>D. Marka Lisans Sözleşmesinin Tescili</i>	48
1. Marka Lisans Sözleşmesinin Tescili	48
2. Marka Lisans Sözleşmesinin Tescilinin Etkisi	48
III. MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİNİN GEÇERLİLİĞİNİ ETKİLEYEN SEBEPLER.....	51
<i>A. Marka Hakkının Tükenmesi</i>	51
1. Marka Hakkının Tükenmesi Prensibi	51
2. Marka Hakkının Tükenmesinin Lisans Sözleşmesine Etkisi	53
<i>B. Sözleşmenin Hukuka, Şahsiyet Haklarına, Ahlaka ve Adaba Aykırı Hususlar İçermesi, Şekil Şartına Aykırılık, İmkansızlık ve Hükümsüzlük</i>	55
1. Sözleşmenin Hukuka, Şahsiyet Haklarına, Ahlaka ve Adaba Aykırı Hususlar İçermesi	55
2. Şekil Şartına Aykırılık	57
3. İmkansızlık.....	58
4. Hükümsüzlük ve Hükümsüzlüğün Sebepleri	60
5. Hükümsüzlüğün Sonuçları	63

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLEŞMENİN HÜKÜMLERİ-TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

I. GENEL OLARAK.....	67
II. LİSANS VERENİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ	67
<i>A. Lisans Alanın Marka Hakkından Yararlanmasını Sağlama Yükümlülüğü</i>	68
<i>B. Lisans Verenin Garanti Verme Yükümlülüğü</i>	68
1. Marka Hakkının Varlığına İlişkin Garanti Yükümlülüğü.....	68
2. Marka Hakkının Kullanımına İlişkin Garanti Yükümlülüğü	70
a. Markanın Süresi İçinde Yenilenmesi ve Yıllık Harçların Ödenmesi Yükümlülüğü	71
b. Marka Sahibinin Marka Hakkından Vazgeçmeme Yükümlülüğü.....	73
c. Markanın Hükümsüzlüğüne Karar Verilmesi	75
d. Markanın Kalitesinin Korunmasına ilişkin Garanti Yükümlülüğü	75
<i>C. Lisans Verenin Diğer Yükümlülükleri</i>	76

III. LİSANS ALANIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ	76
A. Lisans Bedelini Ödeme Yükümlülüğü	76
1. Lisans Bedelinin Belirlenmesi	78
2. Lisans Bedelinin Ödenmesi	80
B. Markayı Kullanma Yükümlülüğü	81
1. İnhisari Lisans Sözleşmesinde Markayı Kullanma Yükümlülüğü.....	84
2. İnhisari Olmayan Lisans Sözleşmesinde Markayı Kullanma Yükümlülüğü.....	85
C. Lisans Alanın Diğer Yükümlülükleri	86
1. Sır Saklama Yükümlülüğü	86
2. Kalitenin Sağlanması Yükümlülüğü	87
3. Reklam Yapma Yükümlülüğü.....	88
4. Hesap Verme Yükümlülüğü.....	89
D. Lisansa Konu Hakka Tecavüz Halinde Lisans Alanın Dava Açma Hakkı	90
1. İnhisari Lisans Alanın Dava Hakkı	91
2. İnhisari Olmayan Lisans Alanın Dava Hakkı	92
3. Tazminat Talepleri	94

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ

I. GENEL OLARAK.....	96
II. SÖZLEŞMENİN SONA ERME SEBEPLERİ	96
A. Sürenin Sona Ermesi	96
1. Marka Hakkının Sona Ermesi	96
2. Sözleşme Süresinin Sona Ermesi	97
B. Sözleşmede Kararlaştırılan Şartların Gerçekleşmesi	98
C. Sözleşmeden Dönme	98
D. Fesih Yoluyla Sona Erme	99
1. Olağan Fesih Yolu	99
2. Olağanüstü Fesih Yolu	101
E. İşlem Temelinin Çökmesi	102
F. Taraflardan Birinin İflası	103
G. Taraflardan Birinin Ölümü	104
III. SÖZLEŞMENİN SONA ERMESİNDEN SONRA TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ.....	105
A. Lisans Veren Yükümlülükleri	105
B. Lisans Alanın Yükümlülükleri	106
SONUÇ.....	108
KAYNAKÇA	114

KISALTMALAR

556 Sayılı KHK	: 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükümünde Kararname
AB	: Avrupa Birliği
AÜHF	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Batider	: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Dergisi
BK	: 818 sayılı Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
dn.	: Dipnot
EİK	: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu
f.	: Fıkra
FMR	: Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İÜHF	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
KHK	: Kanun Hükümünde Kararname
KHKY	: 556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükümünde Kararnamenin Uygulanmasına Dair Yönetmelik
md.	: Madde
RG.	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
T.	: Tarih
Tasarı	: Markalar Kanunu Tasarısı Taslağı
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu

TPE	: Türk Patent Enstitüsü
TRIPS	: The Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights
TTK	: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	: ve devamı
vs.	: ve saire
Y.	: Yıl
YTTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu

ÖZET

Marka açısından temel mevzuat niteliğinde olan 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile ekonomik bir değere sahip olan markanın çeşitli hukuki işlemlere konu olması öngörülmüş ve KHK'nın 15. maddesinde markanın devredilebilir, miras yoluyla intikal edebilir, lisans konusu olabilir ve rehnedilebilir olduğunu belirtilmiştir.

Tezimizin konusu olan ve uygulamada en sık karşılaşılan markanın hukuki işlemlere konu olmasını sağlayan türlerden biri de marka lisansı sözleşmesidir.

Lisans verenin markadan doğan kullanma hakkını lisans alana devrettiği ve buna karşılık lisans alanın ise bedel ödemeyi taahhüt ettiği bir sözleşme olan marka lisans sözleşmesi bir bütün halinde 556 sayılı KHK'da düzenlenmediğinden; lisans hakkının niteliği, marka lisans sözleşmenin niteliği ve sözleşmeye uygulanacak hükümler açısından doktrinde oldukça tartışılmış ve birçok hususta görüş birliğine varılamamış bir konu olmuştur.

Marka lisans sözleşmesinin bir bütün olarak 556 sayılı KHK'da düzenlenmemiş olması, sözleşmenin ticari hayatta büyük bir öneme sahip olması ve doktrinde yapılan tartışmalar dikkate alındığında, bu hususlara açıklık getirilmesi amacıyla, marka lisans sözleşmesinin tez konusu olarak seçilmesi ve incelenmesi zorunlu olmuştur.

ANAHTAR KELİMELE: *Marka, Lisans, Lisans Hakkı, Marka Lisans Sözleşmesi, Marka Lisans Sözleşmesinin Özellikleri*

ABSTRACT

Trademark, having economic value with 556 numbered Statutory Decree on Protection of Trademarks which is the basis of legislation from the trademark point of view, is prescribed as subject to legal operations and it is stated at the article 15 of Statutory Decree as trademark is transferable, descendible by inheritance, being matter of license and pledgeable.

Trademark license agreement as being the subject of thesis is one kind of the common implementations that supplies the trademark as subject of legal transactions.

Since, trademark license agreement as being the transfer of right of use of licensor rising from trademark to licensee and conversely licensee commits to pay the price for that, is not regulated completely at 556 numbered Statutory Decree, is pretty argued in doctrine from the point of provisions will be implemented to agreement, statue of right of license and statue of trademark license agreement view have been a subject which is not reached a consensus in many respects.

Having not been regulated completely in the 556 numbered Statutory Decree, agreement having big importance in the business life and arguments in doctrine is considered, trademark license agreement, in the aim of clarification of these matters, have been compulsory for research and selected as thesis subject.

KEYWORDS: *Trademark, License, Right of License, Trademark License Agreement, Properties of Trademark License Agreement*

GİRİŞ

Bir işletmenin mal ve hizmetlerini diğer işletmelerin mal ve hizmetlerinden ayırt etmeye yarayan marka, değişen ve gelişen ekonomik şartlar altında, ticari hayatta çok önemli bir ekonomik değer halini almıştır. Markanın ekonomik açıdan bu denli önemli hale gelmesi, marka sahiplerince markanın işletmelerden ayrı ve bağımsız bir şekilde hukuki işlemlere konu edilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Markanın işletmelerden ayrı devredilemeyeceği yasağı bertaraf edilerek, mevzuatta gerekli düzenlemeler yapılmış ve markanın hukuki işlemlere konu olmasına izin verilmiştir.

Markalar açısından temel mevzuat olan 556 sayılı KHK'nın 15. maddesinde düzenleme yapılarak, markanın başkasına devir edilebilir, miras yolu ile intikal edebilir, kullanma hakkı lisans konusu olabilir ve rehin edilebilir olduğu belirtilmiştir.

Tezimizin konusu olan ve uygulamada en sık karşılaşılan markanın hukuki işlemlere konu olmasını sağlayan türlerden biri de marka lisansı sözleşmesidir. Ancak, markanın lisansa verilebileceğine diğer bir deyişle marka lisans sözleşmesine dair düzenleme KHK'da bir bütün halinde yer almadığından, lisans hakkının hukuki niteliği, marka lisans sözleşmesinin hukuki niteliği, sözleşmenin hükümleri ve uyumsuzluk çıkması halinde hangi hükümlerin uygulanacağı konusunda tereddüt oluşmuş, doktrinde tartışma yapılarak bu konulara çözüm bulmaya çalışılmıştır. Ancak, bu konular henüz tam anlamıyla görüş birliğine varılamayan konular olarak varlığını devam ettirmektedir.

Marka lisans sözleşmesinin bir bütün olarak 556 sayılı KHK'da düzenlenmemiş olması, sözleşmenin hukuki niteliği, hükümleri ve sona erme sebepleri konusunda tereddüt olması, değişen ve gelişen ekonomik şartlarda çok önemli bir ekonomik değer halini markaya ilişkin sözleşmenin ticari hayatta büyük bir öneme sahip olması karşısında, bu hususlara açıklık getirilmesi amacıyla, marka lisans sözleşmesinin tez konusu olarak seçilmesi ve incelenmesi zorunlu olmuştur.

Tez çalışmamızda da, doktrinde yer alan tartışmalara yer verilmek suretiyle, genel hatlarıyla marka lisans sözleşmeleri anlatılacak, tartışmalı konulara açıklık getirilmeye çalışılacaktır.

Tezin birinci bölümünde, lisans kavramı ve marka lisans sözleşmeleri genel hatlarıyla incelenecek, lisans hakkının hukuki niteliği ile marka lisans sözleşmelerinin hukuki niteliği ve özelliklerine doktrinde yer alan tartışmalar ışığında yer verilecektir. Daha sonra marka lisans sözleşmesinin türlerine değinilerek, sözleşmenin benzer sözleşmelerle karşılaştırılması yapılacaktır.

Tezin ikinci bölümünde, marka lisans sözleşmesinin tarafları, sözleşmenin unsurları, şekli ve tesciline değinilecek, daha sonra ise marka lisans sözleşmesinin geçerliliğini etkileyen sebeplere yer verilecektir.

Tezin üçüncü bölümde, lisans alanın yükümlülükleri ile lisans verenin yükümlülükleri ele alınacak, taraflarca kendilerine sözleşme ile, kanun ile ve dürüstlük kuralları ilkesi sonucu yüklenen bu yükümlülüklere uyulmaması sonucunda uygulanacak yaptırımlara yer verilecektir.

Tezin dördüncü bölümü olan son bölümde ise, marka lisans sözleşmesinin tarafların rızası ile sona erme halleri ile rıza dışı sona erme hallerine yer verilecek, akabinde, sözleşmenin sona ermesi sonucunda lisans veren ile lisans alana yüklenen yükümlülüklerin neler olduğu hususu incelenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİ KAVRAMI, TÜRLERİ, HUKUKİ NİTELİĞİ VE BENZER SÖZLEŞMELERLE KARŞILAŞTIRILMASI

I. LİSANS KAVRAMI VE MARKA LİSANS SÖZLEŞMELERİ

A. Lisans ve Lisans Sözleşmesi Kavramı

Fikri mülkiyet haklarının gerek ekonomik gerekse hukuki düzen açısından büyük bir önem kazandığı çağdaş yaşamda, ekonomik değeri olan bu gayri maddi mallar üzerinde hak sahipliğinin tanınması ile bunların kullanma hakkının başkalarına devredilmesi ihtiyacı ortaya çıkmış ve bu gelişme de söz konusu amacı gerçekleştirmeye olanak sağlayan sözleşmelerin yapılması sonucunu doğurmuştur¹. Lisans sözleşmesi kavramının incelenmesinden önce konunun bütünlüğünün sağlanması açısından lisans ve lisans hakkı kavramlarının açıklanması gerekmektedir.

Sözcük anlamı ile, yetkili kılınmış, izin verilmiş anlamı taşıyan lisans sözcüğü², fikri mülkiyet hukuku açısından bakıldığında, gayri maddi bir haktan yararlanma yetkisinin üçüncü kişilere sağlanması anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle, lisans ile gayri maddi bir hakkın kullanılması yetkisi verilmektedir³.

Lisans hakkı çeşitli yollarla elde edilmektedir. Buna örnek olarak lisans hakkının sözleşme ile veya ölüme bağlı tasarrufla verilebilmesi, mahkeme kararı ile veya miras yoluyla intikali gösterilebilir. Ancak, uygulamada lisansların genellikle sözleşme yoluyla verilmesi tercih edilmektedir.

¹ OKTAY ÖZDEMİR, Saibe: Sınai Haklara ilişkin Lisans Sözleşmeleri ve Rekabet Hukuku Düzenlemelerinin Lisans Sözleşmelerine Uygulanması, Beta Yayıncılık, İstanbul 2002, s.1.

² ARBEK, Ömer: Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Lisans Sözleşmesi, Yetkin Yayınları, Ankara 2005, s. 52; ONGAN, Burak: Sınai Haklara İlişkin Lisans Sözleşmelerinde Tarafların Hukuki Durumu, Ankara 2007, s. 17, ÖZEL, Çağlar: Marka Lisansı Sözleşmesi, Ankara 2002, s.42; BAŞLAR, Yusuf: Marka Lisansı Sözleşmesinin İşlevleri ve Çeşitleri, Terazi Hukuk Dergisi, Y.7, S.68, Nisan 2012, s. 38; BOSO, Burcu: Sınai haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri ve Yabancı Unsurlu Lisans Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2006, S.8, s. 854.

³ ÜNAL, Mücahit: Marka Tescilinden Doğan Haklarla ilgili Hukuki İşlemler, Seçkin Yayıncılık, Ankara Nisan 2007, s.143; YASAMAN, Hamdi/ALTAY, Sıtkı Anlam/AYOĞLU, Tolga/YUSUF OĞLU, Fülürya/YÜKSEL, Sinan: Marka Hukuku 556 Sayılı KHK Şerhi, C.II, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2004, s. 735; KARAHAN, Sami/ SULUK, Cahit/SARAÇ, Tahir/ NAL, Temel: Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012, s.115.

Hem fikri haklar hukukunun hem de sözleşme hukukunun en önemli kavramlarından birisi olan lisans sözleşmesi⁴, “*lisans verenin, lisans alana gayri maddi bir malın ve gayri maddi bir malın işlevini ortaya çıkaracak kendiliğinden kurulan inhisarilik durumunun kullanımına izin vermesi borcunu yükümlendiği ve kural olarak lisans alanın da bunun için bir bedel ödemesi borcunu yükümlendiği sözleşme*” olarak tarif edilmektedir⁵.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere, hak sahibi tarafından, lisans sözleşmesi ile gayri maddi mal üzerindeki kullanma hakkı lisans alana tanınmakta ve lisans alanın bu kullanımının karşılığında da bir bedel talep edilmektedir⁶. Burada belirtilmesi gereken bir diğer husus, lisans sözleşmesi ile gayri maddi mallardan doğan hakların kısmen veya tamamen devri gerçekleşmemekte⁷, sadece bu hakkı kullanma yetkisi üçüncü bir kişiye devredilmektedir⁸.

Bu çerçevede, marka⁹, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım gibi kanunlarda özel olarak korunmuş sınai haklar, diğer taraftan işletme adları gibi ayrıacı

⁴ ARBEK, s. 65; BAŞARAN, Sıla: Marka Lisans Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2012, C.8, S.29, s.76; BAŞARAN, Sıla: Marka Lisans Sözleşmesi, Terazi Hukuk Dergisi, Y.7, S.70, Haziran 2012, s. 46; BAŞ, Mustafa: Genel Olarak Rekabet Kuralları Karşısında Lisans Sözleşmelerinin Durumu, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, Y.2001, C.1, S.2, s. 79-88.

⁵ KERİMOĞLU, Hande Bahar: Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Lisans (Ruhsat) Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, Kamu- İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Y.2003, C.7, S.2, s. 5; ÖZEL, s. 43.

⁶ ÖZEL, s. 43. Kullanım karşılığında bir bedel talep edilmeyebilir. Bu durumda serbest lisansın varlığından bahsedilir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: BAŞARAN, “Hukuki Nitelik”, s.76; BAŞARAN, “Lisans Sözleşmesi”, s. 46, dn.2.

⁷ BAŞLAR, “İşlevleri ve Çeşitleri”, s. 38; Markaların miras veya devir yoluyla intikali halinde, hak sahipliği bir kişiden başka bir kişiye geçmekte; fakat markanın lisansa verilmesi durumunda hakkın özü hak sahibinde kalmakta diğer bir kişiye bu hakkın kullanılması söz konusu olmaktadır. Diğer bir deyişle, lisans durumunda hak devredilmiş olmamakta hakkın kullanımı devredilmiş olmaktadır.

⁸ TÜYSÜZ, Mustafa: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Çerçevesinde Fikri Haklar Üzerindeki Sözleşmeler, Yetkin Yayınları, Ankara 2007, s. 70. Lisans işlemiyle kullanım yetkileri verildiği için mali haklar hak sahibinde kalmaya devam edecektir. KARAHAN / SULUK, s.117.

⁹ Bir teşebbüsün mal ve hizmetlerini, diğer teşebbüslerin mal ve hizmetlerinden ayırt etmeye yarayan nitelikte olan işaret olarak tanımlanmaktadır. Marka bir işarettir ve özelliği ayırt edici olmasıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz.: ÖZGENÇ, İzzet: Marka Hakkına Tecavüz ve Cezai Sorumluluk, Ünal Tekinalp’e Armağan, Cilt III, Beta Yayıncılık, İstanbul 2003, s. 831; ÖZEN, Mustafa: Marka Hakkına Karşı İşlenen Suçlar ve Yaptırımları, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, Y.2009, C.9, S.2, s. 54; BİRLİK, Başak: Marka Hukukunun Önemi, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2012, C.8, S.31, s.129; DURSUN, Hasan: Marka Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2008, s. 35.

işaretler¹⁰ ile know-how gibi fiili tekel durumları ve telif hakkı gibi fikri ve sınai mülkiyet alanına giren ve gayri maddi mallar¹¹ olarak adlandıran bu hakların kullanımının devri de lisans sözleşmeleri ile sağlanmaktadır¹².

Görülebileceği üzere yasal tanım iki unsurdan oluşmaktadır. Birincisi “işaret”, ikincisi unsur ise “ayırt edicilik” niteliğidir. GÜNEŞ, İlhami: Son Yasal Düzenlemelerle Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2008, s.47.

Bir başka husus, marka, bir hukuk süjesinin mal ve hizmet ürünlerini diğer işletmelerin mal ve hizmet ürünlerinden ayırt etmek için kullanılan bir işarettir. İşletmeyi değil, ürünü ayırt eden ve onun kimliğini ortaya çıkaran ayırt edici işlettir. ŞENOCAK, Kemal: Tanınmış Gerçek Kişilerin İsim, Portre Resim, İmza Gibi Kişisel Varlıklarının Marka Olarak Tescili(Human Brands), Prof.Dr.Mualla Öncel’e Armağan, Ankara 2009, s.1366.

Aynı şekilde marka kendiliğinden bir ticari değer olup, işletmeden bağımsızdır. Marka, bir tanıtım aracı olduğundan patentteki gibi yenilik aranmamaktadır; farklılık aranmaktadır. NOYAN, Erdal: Marka Hukuku, 4.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2009, s. 45.

Bir markanın tescil edilebilmesi için, markanın mal ve hizmetten bağımsız bir nitelik taşıması gerekmektedir. Markanın üründen bağımsız nitelik taşıması, onun malları diğer işletmenin mallarından ayırt etme fonksiyonunun zorunlu sonucu olarak markanın eşyadan fonksiyon yönünden farklı olmasıdır. ŞENOCAK, Kemal: Soyut Renk Markaları, Prof.Dr.Turgut Kalpsüz’e Armağan, Ankara 2003, s.75.

Sınai hakların sınıflandırılmasına bakıldığında; birincisi ürünler üzerindeki sınai haklar (patent, faydalı model, endüstriyel tasarımlar, entegre devre topografyaları, yeni bitki çeşitleri ıslahçı hakları), diğeri ise ayırt edici işaretler üzerindeki haklar (unvan ve işletme adı, marka, coğrafi işaretler, internet alan adları) olarak sınıflandırılmaktadır. Marka da bu sınıflandırma içinde, ayırt edici işaretler üzerindeki haklar grubunda yer almaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz.: KILIÇOĞLU, M. Ahmet: Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar, 2. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2013, s.7-18; GÜNEŞ, “Fikir ve Sanat Eserleri”, s.37-55.

Markanın 556 sayılı KHK’nın sağladığı korumadan yararlanabilmesi için markanın tescil edilmiş olması gerekmektedir. Zira bu husus 556 sayılı KHK md. 1/1 ve md. 6’da açıkça düzenleme alanı bulmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz.: ŞANAL, Osman: Markanın Hükümsüzlüğü, Adalet Yayınevi, Ankara 2004, s. 29; ŞANAL, Osman: Marka Hakkına Tecavüz, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2005, C.1, S.2, s.414; BİRLİK, s. 129.

Ayrıca, marka tescil başvurusuna konusu işaretler başvuru anı itibariyle 556 sayılı KHK’da düzenlenen şartları taşıyorsa tescil edilebilirler. Başvuru tarihi itibariyle tescil şartlarını taşıyan işaretin marka koruması da bu tarihte başlar. Eğer işaret başvuru tarihi itibariyle marka olarak korunmaya değer bir işaret olarak değerlendirilemiyorsa, sonradan koruma şartlarını yerine getirirse dahi başvuru tarihi itibariyle tescil edilemeyecektir. Bir diğer husus ise, 556 sayılı KHK md. 7/II uyarınca, serbest işaretler ancak tescil tarihinden önce kullanılmış ve kullanım sonucu ayırt edicilik kazanmışsa tescil edilebilirler. Ayrıntılı bilgi için bkz.: DOĞAN, Beşir Fatih: Marka Hukukunda Kullanım Sonucu Ayırt Edici Gücün Kazanılma Anı, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, Y.2008, C.8, S.4, s. 12.

¹⁰ ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s. 17.

¹¹ Gayri maddi mallar sınıfında yer alan marka üzerindeki hak, fikri mülkiyet haklarından olan sınai bir haktır. Bkz.: ÖZGENÇ, “Cezai Sorumluluk”, s.832.

¹² OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans Sözleşmeleri”, s.14. Marka, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım fikri mülkiyet alanına giren ve özel olarak korunan haklardır. Know-how ve tanıtıcı unsurlar ise, fikri mülkiyet hakkı olarak korunmayıp fiilen koruma sağlanmış gayri maddi değerlerdir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: BAŞARAN, “Hukuki Nitelik”, s.77; OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans Sözleşmeleri”, s.31.

Lisans sözleşmelerinin konusu¹³ ise, kullanımı devredilen hakkın türüne göre değişiklik göstermektedir. Şöyle ki; fikri haklara ilişkin lisans sözleşmeleri; marka, tanıtıcı unsurlar lisansı olarak adlandırılan ürün veya hizmetleri ayırt edici işaretlere ilişkin lisans sözleşmeleri; patent, faydalı model, know-how, endüstriyel tasarım lisansı olarak adlandırılan teknik veya endüstriyel değerlere ilişkin lisans sözleşmeleri; ticaret unvanları ve işletme adları gibi ayırt edici özelliğe sahip işaretlere ilişkin lisans sözleşmeleri olmak üzere sınıflandırılması söz konusu olmaktadır¹⁴.

B. Marka Lisans Sözleşmeleri ve Özellikleri

Günümüzün değişen ve gelişen ekonomik şartlarında markanın işletmeden ayrı ve bağımsız bir ekonomik değere sahip olduğu anlaşılmış¹⁵ ve marka sahiplerince markanın ulaştığı bu ekonomik değerden de çeşitli hukuki işlemler yoluyla yararlanma düşüncesi ortaya çıkmıştır. Başka bir anlatımla, fikri mülkiyet hukukunun parçası olan marka ve markanın hukuki işlemlere konu olması, teknolojik gelişmelerin hızlandığı günümüz şartlarında önemi giderek artan bir konu haline gelmiştir¹⁶. Marka kavramı ve kullanımı toplum açısından da çok önemli bir boyuta taşınmasından sonra bu konu için yeni düzenlemeler getirilmesi kaçınılmaz olmuştur¹⁷. Daha sonra mevzuatta gerekli düzenlemeler yapılmış ve markanın hukuki işlemlere konu olmasına izin verilmiştir¹⁸.

¹³ Lisans sözleşmelerinin konusu ve yapısı itibarıyla rekabet üzerinde de etkileri olduğu belirtilmiştir. Bu konuda lisans sözleşmelerinin anti rekabetçi, yaratıcılık ve teknolojiyi olumsuz etkileme potansiyeline sahip olduğu görüşüne yer verilmiştir. Bunun karşısında ise, lisans sözleşmeleri, korunan teknolojinin veya emeğin kullanılmasını teşvik eder ve korunan teknolojinin potansiyel kaynağının birden fazla olduğunu garanti altına alır, şeklinde diğer bir görüşe de yer verilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: YILMAZ, Canan: Marka Lisans Sözleşmesinin Avrupa Birliği ve Türk hukuku Çerçevesinde Rekabet Boyutu, Ünal Tekinalp'e Armağan, Cilt II, Beta Yayıncılık, İstanbul 2003, s. 119.

¹⁴ ÖZEL, s.42-43.

¹⁵ BİRLİK, s. 129.

¹⁶ BAŞARAN, "Hukuki Nitelik", s. 75.

¹⁷ ONGUN, Coşkun: Namı Diğer Marka, TBB Dergisi, Y.2005, S.58, s. 304.

¹⁸ ÜNAL, s. 26.

556 sayılı KHK uyarınca, tescilli bir marka¹⁹, başkasına devir edilebilir²⁰, miras yolu ile intikal edebilir²¹, kullanma hakkı lisans konusu olabilir,

¹⁹ Türk hukukunda kabul edilen sisteme göre, marka hakkı tescil ile kazanılabilmektedir. Bkz.: ÖZGENÇ, “Cezai Sorumluluk”, s. 832; ÖZEN, s. 55.

556 sayılı KHK markaların korunma kapsamını tescil ilkesi uyarınca düzenlemeye tabi tutmuştur. Kural olarak sadece tescil edilen belirli mal veya hizmet sınıflarında uygulama alanı bulan bu hukuki korumanın istisnasını tanınmış marka teşkil etmektedir. Bkz.: ARSLANOĞLU, M. Anıl/ DAĞCI, Aksu: Tanınmış Marka, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2006, C.2, S.6, s. 297.

Tanınmış markalar ise, 556 sayılı KHK md. 7/I’de düzenleme alanı bulmuş olup, KHK anlamında tanınmış bir marka olması için Türkiye çapında ve ilgili toplumsal çevrenin önemli bir bölümü tarafından biliniyor olması gerekmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: AYOĞLU, Tolga: Türk Hukukunda Tanınmış Markalara Sağlanan Koruma, Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2009, On iki Levha Yayıncılık, s. 117-134.

Ancak, tanınmış markanın tanımı 84/104 sayılı Yönergede yapılmadığı gibi, Türk kanun koyucusu tarafından da aynı esas belirlenerek tanınımlık düzeyine erişme kavramı tanımlanmamıştır. Tanınmış marka ve toplumda tanınımlık düzeyine ulaşma kavramlarının tanımını yapmak oldukça güçtür. Tanınımlılığı ancak belirli kriterlere göre belirlemek mümkündür. Kanun koyucu da bir markanın ne zaman toplumda tanınımlık düzeyine eriştiğinin tespitini yargı kararlarına bırakmıştır. ŞENOCAK, Kemal: Toplumda Tanınımlık Düzeyine Erişmiş Markaların Farklı mal veya Hizmetlerine İlişkin Korunması(556 sayılı KHK m.8/IV), Batider, Y.2009, C.XXV, S.2, s.138.

²⁰ 556 sayılı KHK’nın “Markanın devri” başlıklı 16. maddesi:

Madde 16 – Marka, tescil edildiğini mal veya hizmetlerin tümü veya bir kısmı için devredilebilir.

Bir işletmenin aktif ve pasifleri ile birlikte devri, aksi kararlaştırılmamışsa, işletmeye ait markaların da devrini kapsar. Bu hüküm, işletmenin devrine, sözleşmeden doğan yükümlülük halinde uygulanır.

İkinci fıkra hükmü hariç olmak üzere, bir markanın devri, mahkeme kararının sonucu olan devir hariç, yazılı olarak yapılır ve devir sözleşmesi taraflarca imzalanır. Aksine sözleşmeler hükümsüzdür.

Markanın devri, mal veya hizmetlerin coğrafi kaynağı, kalitesi veya markanın kendisi ile ilgili olarak halkı yanılgıya düşürebilecek nitelikte ise, yeni marka sahibi halkı yanılgıya düşürmeyecek şekilde mal veya hizmetlerde marka tescilinin sınırlı bir hale getirilmesini kabul etmediği takdirde devir işlemi Enstitü tarafından yapılmaz.

Tescilli bir markanın devri sırasında aynı markanın veya ayırt edilemeyecek derecede benzerinin, aynı veya halkı yanılgıya düşürecek derecede benzeri mallar veya hizmetler için başka marka tescillerinin bulunması halinde, bu markaların da devredilmesi şarttır.

Devir, taraflardan birinin talebi üzerine, sicile kayıt edilir ve yayınlanır.

Devir, sicile kayıt edilmediği sürece, taraflar markanın tescilinden doğan yetkileri iyi niyetli üçüncü kişilere karşı ileri süremez.

²¹ Burada miras sözcüğü sadece yasal değil ölüme bağlı tasarrufa dayanan mirasçılığı da kapsayacak şekilde geniş anlamda kullanılmıştır. KILIÇOĞLU, “Sınai Haklar”, s.101.

Marka hakkı veya başvuru hakkı, marka veya başvuru sahibinin ölmesi durumunda, mirasçılara geçer (TMK md.539). Bu durumda birden fazla mirasçı var ise, intikal eden hak üzerinde iştirak halinde mülkiyet hakkına sahip olurlar. Bkz.: GÜNEŞ, İlhami: 5833 sayılı Yasa Düzenlenmesinde Marka İhlalleri, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2005, C.1, S.3, s.81-93; ARKAN, Sabih: Marka Hukuku, C.II, AÜHF Yayınları, Ankara 1998, s. 180.

İntikal eden hak üzerinde iştirak halinde mülkiyet hakkının söz konusu olduğu durumlarda, mirasçılar tek başlarına, marka hakkı üzerinde tasarruf edemeyeceklerinden, bu kişilerden herhangi

haczedilebilir²² ve rehin edilebilir²³. Ayrıca belirtmek gerekirse, markanın konu olabileceği hukuki işlemler 556 sayılı KHK’da sayılanlarla sınırlı değildir²⁴. Başka bir ifade ile, markanın konu olabileceği hukuki işlemlerle ilgili olarak, *numerus clausus* ilkesi geçerli değildir.

Tezimizin konusu olan ve uygulamada en sık karşılaşılan markanın hukuki işlemlere konu olmasını sağlayan türlerden biri olan marka lisans sözleşmesi ile de, mutlak hak olarak adlandırılan markanın lisansa verilebileceği²⁵ 556 sayılı KHK’nın 15. ve 20. maddelerinde²⁶ açıkça ifade edilmiştir²⁷. Buna göre;

556 sayılı KHK’nın “Markanın hukuki işlemlere konu olması” başlıklı 15. maddesinde;

“Tescilli bir marka, başkasına devir edilebilir, miras yolu ile intikal edebilir, kullanma hakkı lisans konusu olabilir, rehin edilebilir. Rehin hakkı bakımından Medeni Kanunun rehin hakkına ilişkin hükümleri uygulanır.

Tescilli bir marka üzerindeki sağlararası işlemler yazılı şekle tabidir.” hükmü yer almaktadır.

birinin yaptığı devir, rehin veya lisans gibi hukuki işlemler geçerli olmayacak ve suç oluşturacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz.: GÜNEŞ, “Marka İhlalleri”, s. 92.

²² 556 sayılı KHK’nın “Haciz” başlıklı 19. Maddesi:

Madde 19 – *Tescilli bir marka işletmeden bağımsız olarak, haciz edilebilir. Haciz sicile kayıt edilir ve yayınlanır.*

Markanın bağımsızlığı ilkesinin bir yansıması olarak markanın devredilebilir nitelikte olması haczedilmesine de olanak sağlamıştır. SİVİL, Osman: Markanın Haczi ve Rehni, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2007, C.3, S.9, s. 62; DÖNMEZ, Murat: Marka Haczi ve Paraya çevrilmesi, TBB Dergisi, Y.2009, S.84, s.376; ONGUN, s. 304.

²³ ÇOLAK, Uğur: Türk marka Hukuku, 12 Levha Yayıncılık, Güncelleştirilmiş 2.Baskı, İstanbul, 2014, s. 573; DÖNMEZ, s. 376; ONGUN, s. 304; ÖZEN, s. 55.

²⁴ KARAN, Hakan/KILIÇ, Mehmet: Markaların Korunması 556 sayılı KHK Şerhi ve İlgili Mevzuat, Ankara 2004, s.327; Maddede sayılanlardan başka taahhüt ve tasarruf işlemi yapılabilir. Örneğin, markalar üzerinde bir intifa hakkı tesis edilebilir, ya da markalar hasılat kirasına verilebilir. Ancak, Finansal Kiralama Kanununun 5. maddesi hükmü uyarınca, finansal kiralanamazlar.

²⁵ Marka lisansının özelliği mutlak olarak korunan bir hakkı içermesidir. TEKİNALP, Ünal: Fikri Mülkiyet Hukuku, 5. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2012, s. 467.

²⁶ Tasarı md.40 ve md.44’te de tescil edilmiş bir markanın lisansa verilmesinin mümkün olduğuna ilişkin paralel bir düzenleme getirilmiştir.

²⁷ Lisans sözleşmesi bir bütün halinde Türk Hukukunda düzenlenmemiştir. TEKİNALP, “Fikri Mülkiyet”, s. 468.

556 sayılı KHK'nın "*Lisans*" başlıklı 20. maddesinde²⁸ ise;

"Tescilli bir markanın kullanım hakkı, tescil edildiği mal veya hizmetlerin bir kısmı veya tamamı için lisans sözleşmesine konu olabilir." düzenlemesine yer verilmiştir.

Ekonomik bir değeri olan markanın kullanım hakkının devrini konu edinen marka lisans sözleşmelerinin konusunu tescilli markalar²⁹ ile marka başvuruları³⁰ oluşturmaktadır. Lisans alanın kullanım hakkı, 556 sayılı KHK'nın 20. maddesinde³¹ de belirtildiği üzere, tescilli bir markanın, tescil edildiği mal veya hizmetlerin bir kısmı veya tamamı için söz konusu olacaktır³².

Belirtilmesi gereken bir diğer husus da, marka lisans sözleşmelerinin konusunu markalar oluşturmaya rağmen, bütün markalar bu kapsama dahil değildir. 556 sayılı KHK'nın 60. maddesinde; *"Garanti markasının veya ortak markanın devri veya bir ortak markada lisans verilmesi, Marka Siciline kayıt halinde geçerlidir."* hükmüne yer verilmiştir. Bu madde uyarınca, ortak markanın³³ marka siciline tescil edilmesi şartıyla lisans sözleşmesine konu oluşturmaya mümkün

²⁸ Bu madde TRIPS'in 21.maddesi ile 89/104/AET sayılı Marka Yönergesinin 8.maddesine ve 40/94 sayılı AB Marka Tüzüğü'nün 21(1) maddesine uygun olarak kaleme alınmıştır. KARAN/KILIÇ, s.343. Aynı şekilde, KHK'nın "*Lisans şartları*" başlıklı 21.maddesinin 1.fıkrası da 89/104/AET sayılı Marka Yönergesinin 8.maddesinden ve 40/94 sayılı AB Marka Tüzüğü'nün 22. maddesinden esinlenerek, marka lisansının inhisari ve inhisari olmayan ayrımına gidilmiştir. KARAN/KILIÇ, s.345.

²⁹ Tescilsiz markalar, 556 sayılı KHK kapsamında değil fakat TTK'nın haksız rekabet hükümleri uyarınca tanıtıcı unsur olarak lisans sözleşmelerine konu olabilecektir. Ancak, tescilsiz markaların lisans sözleşmelerine konu edilmelerinde herhangi bir engelin bulunmamasına rağmen tescilsiz markalara ilişkin sözleşmelerin tescil edilmesi mümkün olmayacağından lisans alan tescil işleminin sağlayacağı korumadan yararlanamayacaktır. Bkz.: YASAMAN/ALTAY, s.738; TEKİNALP, Ünal: Yeni Marka Hukukunda Tescil İlkesi ve Tescilsiz İşaretlerin Hukuki Durumu, Prof. Dr. Kenan Tunçomağ'a Armağan, İstanbul, 1997, s. 470.

³⁰ 556 sayılı KHK md. 22 hükmü marka başvurusu üzerinde hukuki işlemler yapılmasına imkân tanıyarak, marka başvurusunun bir malvarlığı hakkına konu olduğunu belirtmektedir. Bu doğrultuda, marka başvuruları için de lisans sözleşmesi yapılabilmektedir.

Marka başvurusu üzerine lisans sözleşmesi yapılması durumunda; tescili talep edilen markanın tescilinin yapılması halinde lisans sözleşmesi baştan itibaren geçerli sayılacaktır.

Ancak tescili talep edilen marka tescil edilmez ise, lisans sözleşmesi, tanıtıcı unsurlar için yapılan lisans sözleşmesi olarak nitelendirilecektir. Bkz.: BOSO, s. 863.

³¹ Bu konuya ilişkin Tasarı md.44/T'de de benzer bir düzenlemeye yer verilmiştir.

³² BOSO, s. 863, KARAN/KILIÇ, s.343. Ayrıca belirtmek gerekir ki, KHK'nın 15. maddesi uyarınca, tescilli marka üzerindeki sağlararası işlemler yazılı şekle tabi tutulmuş olup, buradaki şekil bir geçerlilik koşuludur. Bkz.: KARAN/KILIÇ, s.328; ÇOLAK, s.574.

³³ Ortak marka, bir grup tarafından kullanılan ve bir grubun ürettiği mal veya hizmetin diğer işletmelerin mal ve hizmetlerinden ayrılmasını sağlayan işarettir. NOYAN, s. 49.

olmakla birlikte; garanti markasının³⁴, teknik yönetmelikte gösterilen özellik ve niteliklere uygun olarak mal üreten veya hizmet sunan herkes tarafından kullanılabilir olması sebebiyle, lisans sözleşmesine konu oluşturması mümkün olmadığından, kanun koyucu tarafından marka lisansının kapsamı dışında tutulmuştur³⁵.

Marka lisans sözleşmesi, lisans verenin markadan doğan kullanma hakkını lisans alana devrettiği³⁶ ve bunun karşılığında da lisans alanın bir bedel³⁷ ödemeyi taahhüt ettiği tam iki tarafa borç yükleyen ivazlı bir sözleşmedir³⁸. Ödenecek bedel genellikle belli bir miktar para iken bazen para yerine başka edimler de kararlaştırılabilmektedir³⁹.

Ayrıca, edimin ifa süresi dikkate alındığında, ani edim, sürekli edim ve dönemsel edimlerden bahsedilebilir⁴⁰. Marka lisans sözleşmeleri açısından konuya bakıldığında, lisans verenin ve lisans alanın sözleşme dolayısıyla kendilerine yüklenen yükümlülükler sözleşme boyunca devam edeceğinden, diğer bir deyişle lisans alanın edimdeki menfaati belirli bir zamanda tükenmediğinden marka lisans sözleşmesi aynı zamanda sürekli borç doğuran bir sözleşmedir⁴¹.

³⁴ Garanti markası ise, marka sahibinin kontrolü altında birçok işletme tarafından o işletmelerin ortak özelliklerini, üretim usullerini, coğrafi menşelerini ve kalitesini garanti etmeye yarayan işarettir. NOYAN, s. 50.

³⁵ ARKAN, Sabih: Marka Hukuku, C.I, AÜHF Yayınları, Ankara 1997, s. 48.

³⁶ Başka bir ifade ile, lisans alana kullanma hakkı bahşedilmiştir. TEKİNALP, “Fikri Mülkiyet”, s. 468.

³⁷ Uygulamada çok sık rastlanan bir durum olmamakla birlikte lisans sözleşmesinin bedelsiz olması halinde serbest lisanstan bahsedilmektedir. Bu halde tek tarafa borç yükleyen bir sözleşmenin varlığı söz konusudur. BOSO, s. 860.

³⁸ SARGIN, Fügen: Milletlerarası Unsurlu Patent ve Ticari Marka Lisansı Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk, Turhan Kitabevi, Ankara 2002, s.167; ARKAN, “Marka-II”, s. 191; OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans Sözleşmeleri”, s.141; TEKİNALP, “Fikri Mülkiyet”, s.468; ÖZEL, s. 45; ÜNAL, s.144; ÇAMLIBEL TAYLAN, Esin: Marka Hakkının Kullanımıyla Paralel İthalatın Önlenmesi, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2001, s.207; YASAMAN/ALTAY, s.737; BAŞARAN, “Hukuki Nitelik”, s. 86; BAŞARAN, “Lisans Sözleşmesi”, s. 50; KERİMOĞLU, s.11.

³⁹ ARKAN, “Marka-II”, s. 199; ÜNAL, s. 150; SARGIN, s. 106; ORTAN, Ali Necip: Patent Lisans Sözleşmesi, Ankara 1979, s. 243; YÜKSEL, Ali Sait: Patent ve Lisans (Patent, Marka, Know How) Sözleşmesi Hukuku, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1989, s. 96.

⁴⁰ BAŞARAN, “Hukuki Nitelik”, s.88.

⁴¹ OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans Sözleşmeleri”, s.66; BAŞARAN, “Hukuki Nitelik”, s.88.

Belirtilmesi gereken diğ er bir husus da, marka lisansı sözleşmesi ile marka hakkını kullanma yetkisi devredilmekte; markadan doğan haklar kısmen veya tamamen devredilmemektedir⁴².

Marka lisans sözleşmesinin borçlandırıcı bir işlem mi yoksa tasarruf işlemi mi olduğu konusu da doktrinde tartışmalıdır. Tasarruf işlemleri, bir hakkı veya hukuki ilişkiyi doğrudan etkileyen, mülkiyetinin nakli, sınırlanması veya sonlandırılması sonucunu doğuran, malvarlığını doğrudan doğruya etkileyen diğ er bir deyişle işlemi yapanın malvarlığının aktif kısmını azaltan işlemlerdir^{43 44}. Borçlandırıcı işlemler ise, bir hakkın mülkiyetinin nakli, sınırlanması veya sonlandırılması taahhüdünü kapsayan ancak hakkın mülkiyetinin nakli, sınırlanması veya sonlandırılması sonucu doğurmayan; işlemi yapanın malvarlığını doğrudan doğruya etkilemeyen başka bir ifade ile malvarlığının aktifini değil, pasifi etkileyen işlemlerdir⁴⁵. Özetle, borçlandırıcı işlemle ileride devir yapılacağı veya lisans verileceği başka birine taahhüt edilmektedir. Buna karşılık tasarruf işleminde hukuki işlemin yapılmasıyla birlikte hak diğ er kişiye gececektir. Doktrinde baskın görüş; marka lisans sözleşmesinde, marka hakkının devri değil, bu hakkı kullanma yetkisinin verilmesi söz konusu olduğu için, sözleşmenin borçlandırıcı işlem niteliğinde olduğu kabul edilmektedir⁴⁶. Zira, lisans işleminin tasarruf işlemi olduğu kabul edilirse hak malvarlığından çıkacağından, sadece bir defa yapılabilmesi mümkün olacaktır⁴⁷. Oysa, marka lisans sözleşmesi ile, markanın sadece kullanım

⁴² OKTAY  ZDEM R, Saibe; “Fikri Nitelikteki Sınai Değerler  zerindeki Haklar ile Bunlara İlişkin Verilen Lisansın Hukuki Niteliği”, Prof. Dr. Ergun Özsunay’a Armağan, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2004, s. 592.

⁴³ KILIçOğLU, M. Ahmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 16. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2012, s. 48; REİSOğLU, Safa: Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2013, s. 53.

⁴⁴ KARAHAN / SULUK, s.113.

⁴⁵ KILIçOğLU, “Borçlar Hukuku”, s. 48-49; REİSOğLU, s. 53.

⁴⁶ BAşARAN, “Hukuki Nitelik”, s.88; ÖZEL, s.98; OKTAY  ZDEM R, “Lisans Sözleşmeleri”, s.65; AYİTER, Nuşin: İhtira Hukuku, Ankara 1968, s.103; BAşARAN, “Lisans Sözleşmesi”, s. 50; YASAMAN/ALTAY, s.742; Aksi yöndeki görüş için bkz.: TEK NALP, “Fikri Mülkiyet”, s. 470; Marka lisans sözleşmesinde lisans verenin asli borcu, markayı lisans alana kullandırmak olup, bu kullandırma izni de tasarrufi nitelik taşımaktadır.

⁴⁷ TÜYSÜZ, s. 78; BAşLAR, Yusuf: Marka Lisans Hakkının ve Marka Lisansı Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, Terazi Hukuk Dergisi, Y.3, S.20, Nisan 2008, s. 81. Başka bir anlatımla, mali hak lisans verenin malvarlığında kalmaya devam etmekte, lisans verenin aktifinde bir azalma söz konusu olmamakta, sadece malvarlığının pasifi artmaktadır. Bkz.: KERİMOğLU, s. 19.

yetkisi devredildiğinden hakkın kendisi malvarlığından çıkmamaktadır⁴⁸. Böylece, sözleşmenin inhisari lisans sözleşmesi veya inhisari olmayan lisans sözleşmesi olup olmamasına göre, lisans sözleşmesi bir defa yapılabileceği gibi birden fazla da yapılabilmesine imkan tanınmaktadır.

C. Lisans Hakkının Hukuki Niteliği

Lisans hakkının hukuki niteliğini incelemekten önce, marka lisans sözleşmesinin konusu olan marka hakkının incelenmesi gerekmektedir. Zira, yukarıda da belirtildiği üzere, lisans sözleşmesinin yapılmasıyla, lisans sözleşmesi ile sahip olunan hakkın devri değil, bu hakkı kullanma yetkisinin devri söz konusu olduğundan, lisans sözleşmesinin konusu olan marka hakkı ile bu sözleşmeden doğan lisans hakkının birbirinden farklı olduğu açıkça anlaşılabacaktır.

Öncelikle mutlak hakların ne olduğunu incelemek gerekmektedir. Mutlak haklar, mutlak hakka sahip kişinin maddi veya maddi olmayan bir mal üzerinde doğrudan doğruya sahip olduğu inhisari hak ve yetkidir. Bu haklar aynı zamanda, herkese karşı ileri sürülebilen ve herkesin uymakla yükümlü bulunduğu haklardır⁴⁹. Mutlak haklar, mallar ve kişiler üzerinde tanınan mutlak haklar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Mallar üzerinde tanınan mutlak haklar ise, maddi ve gayri maddi mallar üzerinde tanınan mutlak haklar olmak üzere ikili bir alt ayrıma tabi tutulmaktadır⁵⁰. Gayri maddi mallar, maddi bir varlığı olmayan, insanın fikri çalışmasının ürünü olan ve üzerinde somutlaştığı maddi maldan ayrı bir hukuki varlığa sahip olan, ekonomik fayda sağlayan mallardır⁵¹.

Marka, patent, faydalı model, endüstriyel tasarım ve telif hakkı gibi fikri ve sınai mülkiyet alanına giren haklar hukuk düzenimizde yasal düzenlemelerde yerini bulmuş ve bu düzenlemeler tarafından korunarak mutlak hak kategorisinde değerlendirilmiştir⁵².

⁴⁸ KERİMOĞLU, s. 12.

⁴⁹ BOSU, s.857.

⁵⁰ ÜNAL, s. 21-22.

⁵¹ KIRCA, Çiğdem: Franchise Sözleşmesi, Ankara 1997, s. 80-81; GÜRZUMAR, Osman Berat: Franchise Sözleşmeleri ve Bu Sözleşmelerin Temelini Oluşturan Sistemlerin Hukukten Korunması, Beta Yayıncılık, İstanbul 1995, s.36.

⁵² ÖZEL, s.80.

Sınai mülkiyet haklarından biri olan marka hakkı da mutlak bir haktır. Markanın mutlak haklardan hangi kategori içinde yer aldığının tespiti kolaydır. Şöyle ki, marka hakkının, maddi bir varlığı olmadığından, üzerine konulduğu ve böylelikle somutlaştığı maldan ayrı bir ekonomik değere sahip olduğundan, gayri maddi bir malvarlığı unsuru olarak değerlendirilmektedir⁵³.

Mutlak bir hak olan marka hakkı⁵⁴, 556 sayılı KHK md. 9/T’de de belirtildiği üzere, marka tescilinden doğan haklar münhasıran marka sahibine ait olup, bu husus marka sahibine inhisari hak ve yetkiler vermektedir. Bu yetkileri ile, marka sahibi, markası üzerinde devir, haciz, rehin veya lisans verilmesi gibi hukuki işlemde bulunma yetkisine sahiptir. Ayrıca, üçüncü kişilerin markayı izinsiz kullanmaları halinde bu izinsiz kullanımları engelleme hakkı da söz konusudur.

Marka lisans sözleşmesinin konusu olan marka hakkının niteliği ve özelliklerine yer verildikten sonra, marka lisans sözleşmesinin yapılmasıyla ortaya çıkan lisans hakkının niteliği incelenmelidir.

Marka lisans hakkı, marka lisans sözleşmesinin yapılması ile lisans alanın sahip olduğu markayı kullanma hakkıdır. Bu hakkın mutlak, ayni ve nispi hak ayrımında hangi kategori içerisinde yer aldığı hususu doktrinde tartışmalıdır⁵⁵. Lisans alanın, üçüncü kişilerle ve lisans verenle aralarındaki hukuki ilişkilerinin tayin edilmesi açısından lisans hakkının hukuki niteliğinin saptanması önem teşkil etmektedir. Lisans hakkının hukuki niteliği konusunda, ayni hak görüşü, mutlak hak görüşü ve nispi hak görüşü olmak üzere, üç görüş ortaya atılmıştır.

1. Ayni Hak Görüşü

Ayni haklar, kişilere eşya üzerinde doğrudan doğruya hâkimiyet sağlayan ve herkese karşı ileri sürülebilen haklardır⁵⁶. Dolayısıyla herkes tarafından da ihlal edilebilen haklardır⁵⁷.

⁵³ SARGIN, s.14; ÖZEL, s.36 ARKAN, “Marka-II”, s.175; TEKİNALP, “Fikri Mülkiyet”, s. 381.

⁵⁴ BİRLİK, s.130; mutlak bir hak olan marka hakkının sahibi, bu hakkını ihlal eden herkese karşı ileri sürebilecektir. Aynı zamanda bu hak, sahibine kullanma konusunda da münhasır hak tanımaktadır.

⁵⁵ BAŞLAR, “Sözleşmesinin Hukuki Niteliği”, s. 83-84.

⁵⁶ OĞUZMAN, Kemal/SELİÇİ, Özer/OKTAY ÖZDEMİR, Saibe: Eşya Hukuku, İstanbul 2009, s.2.

⁵⁷ ERTAŞ, Şeref: Yeni Türk Medeni Kanun Hükümlerine Göre Eşya Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2006, s. 51.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere, bir aynı hakkın var olabilmesi için üç unsur bulunmalıdır. Bunlar; üzerinde somutlaşacağı bir eşya olmalı, sahibine doğrudan doğruya hakimiyet sağlamalı ve herkese karşı ileri sürülebilir olmalıdır⁵⁸.

Bu açıklamalar ışığında, aynı hakların eşya üzerinde tesis edilmesi gerekmektedir. Eşya ise, şahısların üzerinde hakimiyet sağlayabilecekleri iktisadi bir değer taşıyan kişilik dışı maddi varlık olarak adlandırılmaktadır⁵⁹.

Marka ise, maddi bir mevcudiyeti olmayan, üzerine konulduğu ve böylelikle somutlaştığı maldan ayrı bir ekonomik değere sahip olan, gayri maddi bir malvarlığı unsuru olan mutlak bir haktır. Markanın üzerinde fiili hakimiyet kurulacak maddi bir varlığı olmadığından eşya olarak nitelendirilemeyecektir.

Doktrinde, aynı hakların maddi varlığı bulunan eşyalar üzerinde kurulan, herkese karşı ileri sürülebilen mutlak haklar olduğundan; marka hakkının mutlak hak olması sebebiyle, aynı haklara benzerlikler gösterdiğinden bahisle marka hakkının aynı hak olduğu görüşü ileri sürülmektedir⁶⁰. Ancak bu görüşe katılmak mümkün değil. Zira, marka, maddi varlığı olmayan ve eşya olarak nitelendirilemeyen bir fikri mülkiyet hakkı olduğundan, markanın kullanılmasına ilişkin olan lisans hakkının da aynı hak olarak değerlendirilmesi söz konusu değildir⁶¹.

Diğer yandan, aynı haklarda sınırlı sayı ilkesi geçerli olduğundan, kişiler kanunda düzenlenenler dışında aynı hak yaratamazlar⁶². 556 sayılı KHK’da lisans hakkının aynı nitelikte bir hak olduğu yönünde herhangi bir düzenleme getirilmediğinden ve KHK’da yer alan özellikleri lisans hakkının aynı hak olarak nitelendirilmesi için yeterli görülmeyeceğinden⁶³, lisans hakkı da aynı hak olarak değerlendiremeyecektir.

⁵⁸ ERTAŞ, s. 52.

⁵⁹ OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY ÖZDEMİR, s. 6.

⁶⁰ ARBEK, s.59.

⁶¹ BAŞLAR, “Sözleşmesinin Hukuki Niteliği”, s.85; ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s.44; ÜNAL, s.150; OKTAY ÖZDEMİR, “Lisansın Hukuki Niteliği”, s.593. ARKAN, “Marka – II”, s.192.

⁶² ERTAŞ, s. 59.

⁶³ BAŞLAR, “Sözleşmesinin Hukuki Niteliği”, s. 85.

2. Mutlak Hak Görüşü

Aynı hakların da içinde yer aldığı bir üst kavram olarak değerlendirilen mutlak haklar, üçüncü kişilerin hakkı ihlal etmelerini engelleyen ve herkese karşı ileri sürülebilen haklardır⁶⁴.

Marka lisans hakkının sahibine mutlak nitelikte bir hak bahşedeceği görüşünü savunan yazarlar, marka hakkına tecavüz halinde lisans alanın dava açabilmesine ve marka siciline tescil edilen lisansın iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmeye⁶⁵ ilişkin düzenlemeye dayanmaktadırlar⁶⁶.

Marka, lisans hakkının sahibine mutlak nitelikte bir hak bahşedeceği görüşünü savunan yazarların dayandığı ilk gerekçe, marka hakkına tecavüz halinde lisans alanın dava açabilme hakkıdır.

İnhisari lisans alan, aksi sözleşmede öngörülmüş olmadıkça, 556 sayılı KHK’da öngörülen davaları kendi adına açma hakkına sahiptir. İnhisari olmayan lisans sözleşmesinde ise, esas olarak lisans alanın dava açma hakkı bulunmamakla birlikte, belli koşulların gerçekleşmesi halinde lisans alana kendi adına dava açma hakkı verilmiştir⁶⁷.

Fakat, inhisari lisans alana dava açma hakkının ancak lisans sözleşmesi ile aksi kararlaştırılmadığı hallerde tanınması⁶⁸ ve inhisari olmayan lisans sözleşmelerinde dava açma hakkının belirli koşulların gerçekleşmesine bağlanması, mutlak hakların niteliğine aykırı düşmektedir⁶⁹.

⁶⁴ ERTAŞ, s.60; ARKAN, “Marka-II”, s.175, dn.1; ÖZEL, s.91; ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s. 44.

⁶⁵ 556 sayılı KHK md.21/X’da düzenleme alanı bulmuştur.

⁶⁶ MURATOĞULLARI, Harun: Marka Lisansı ve Patent Lisansı Sözleşmelerinin Mukayesesi, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2013, C.9, S.33, s.58; ARKAN, “Marka-II”, s. 193; BAŞLAR, “Sözleşmesinin Hukuki Niteliği”, s. 86; ÖZEL, s. 97.

⁶⁷ Lisans alan, noter yoluyla yapacağı bildirimle marka sahibinden gereken davayı açmasını talep etme hakkına sahip olup, talebinin kabul görmemesi veya marka sahibi tarafından üç ay içinde dava açılmaması durumunda, lisans alan yapmış olduğu bildirimi de ekleyerek dava açma hakkına sahiptir.

⁶⁸ Bu durum, lisans alanın dava açma hakkının diğer tarafın rızasına bağlandığı anlamına gelmektedir. OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans Sözleşmeleri”, s.26; OKTAY ÖZDEMİR, “Lisansın Hukuki Niteliği” s. 594.

⁶⁹ ÇAMLİBEL TAYLAN, s.209.

Kaldı ki, lisans alanın dava açma hakkı, lisans hakkının mutlak hak niteliğinden değil; 556 sayılı KHK’da özel olarak yer verilmiş olmasından kaynaklanmaktadır^{70 71}.

Marka, lisans hakkının sahibine mutlak nitelikte bir hak bahşedeceği görüşünü savunan yazarların dayandığı diğer bir gerekçe ise, marka siciline tescil edilen lisansın iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesidir. Ancak, marka lisans sözleşmesinin sicile tescili kurucu değil, bildirici etkiye sahiptir ki; lisans hakkı, tarafların yazılı şekilde geçerli bir marka lisansı sözleşmesi yapması ile doğmuş olup, sicile tescilden önce de mevcuttur⁷². Başka bir deyişle sicile tescil ile hakkın doğumu değil, hakkın üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi sağlanmaktadır⁷³.

Eğer marka lisans hakkının, mutlak nitelikte bir hak olduğu kabul edilirse, hakkın doğmasıyla; başka bir anlatımla sözleşmenin yapılmasıyla, üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi gerekirdi. Ancak, marka lisans hakkı ancak sicile tescil edilmekle iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmektedir⁷⁴.

Bu sebeple marka lisans hakkının, sicile tescil edildikten sonra iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi, onun mutlak nitelikte bir hak olarak kabulü için yeterli değildir⁷⁵.

Vurgulanması gereken bir diğer husus da, mutlak haklar da aynı haklar gibi sınırlı sayı ilkesine tabi olup, kişiler kendi iradeleriyle yeni mutlak haklar yaratamazlar. 556 sayılı KHK’da lisans hakkının mutlak nitelikte bir hak olduğu yönünde herhangi bir düzenleme getirilmediğinden ve KHK’da yer alan özellikleri

⁷⁰ ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s. 46; BAŞLAR, “Sözleşmesinin Hukuki Niteliği”, s. 87.

⁷¹ Eğer lisans hakkı mutlak hak olarak kabul edilse ide, lisans alanın dava açma hakkının tartışmasız kabul edilmesi gerekirdi.

⁷² BOZKURT YAŞAR, Sevgi: “Marka Lisansı Sözleşmesinin Şekli ve Lisansın Sicile Kaydı”, Terazi Hukuk Dergisi, Y.1, S.1, Eylül 2006, s.38.

⁷³ BOZKURT YAŞAR, s.37.

⁷⁴ MURATOĞULLARI, s.59; OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans Sözleşmeleri”, s. 68; ÜNAL, s.152-153.

⁷⁵ BAŞLAR, “Sözleşmesinin Hukuki Niteliği”, s. 86.

lisans hakkının mutlak hak olarak nitelendirilmesi için yeterli görülmeyeceğinden⁷⁶, lisans hakkı da mutlak hak olarak değerlendirilmemesi yerinde olacaktır⁷⁷.

3. Nispi Hak Görüşü

Taraflar sözleşme özgürlüğü çerçevesinde aralarında yapacakları bir sözleşme ile nispi bir hak yaratabilirler. Bu sözleşme, kurak olarak sadece taraflar arasında hüküm ve sonuç doğurur ve üçüncü kişiler üzerinde herhangi bir etki doğurmaz⁷⁸.

Mutlak haklar ve aynı hakların aksine, nispi haklar bakımından sınırlı sayı ilkesi geçerli olmadığı için, kişiler serbest iradeleriyle, kanunun çizdiği sınırlar içerisinde nispi hak yaratabilirler⁷⁹. Lisans veren ve lisans alan arasında yapılan marka lisans sözleşmesi ile, lisans verenin markanın kullanımı sağlama ve karşılığında lisans alanın da bedel ödeme borcu gibi asli edim yükümlülüklerinin belirlendiği sözleşme ile nispi bir hakkın yaratılması söz konusu olmaktadır.

Ancak, lisans hakkının tescilden sonra iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi ve üçüncü kişilerin ihlali halinde lisans alan tarafından dava açılabilmesi, hakkın nispi niteliği ile bağdaşmadığı da bir gerçektir⁸⁰. Bu sebeple doktrinde lisans hakkının kuvvetlendirilmiş nispi hak olduğu yönünde görüşler ortaya atılmıştır⁸¹. Ancak, kuvvetlendirilmiş nispi haklar bakımından sınırlı sayı ve tipe bağlılık ilkelerinin geçerli olduğundan ve kanunda açıkça lisans sözleşmesinin kuvvetlendirilmiş nispi hak yaratacağı yönünde bir hüküm de olmadığından, marka lisans sözleşmesi ile kuvvetlendirilmiş nispi hak yaratıldığı görüşüne katılmak mümkün değildir⁸².

Bütün bu anlatılanlar ışığında, lisans hakkının sicile tescilden sonra iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi ve üçüncü kişilerin ihlali halinde lisans alan tarafından dava açılabilmesi; tescilin etkisi ve kanuni düzenlemelerde açıkça yer

⁷⁶ Üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilme veya dava açabilme gibi bir takım mutlak hak özelliklerine sahip olan marka lisansının mutlak hak niteliğinde olmadığına kabul edilmesi yerinde olacaktır.

⁷⁷ BAŞLAR, “Sözleşmesinin Hukuki Niteliği”, s. 88.

⁷⁸ BOSO, s. 858.

⁷⁹ ERTAŞ, s. 59; ÜNAL, s.153.

⁸⁰ ÜNAL, s. 155.

⁸¹ Bkz.:MURATOĞULLARI, s.60; BAŞLAR, “Sözleşmesinin Hukuki Niteliği”, s. 90.

⁸² Ayrıca, sadece eşyanın bağlı bulunduğu kişiye karşı ileri sürülebilmesi özelliği sebebiyle marka lisans hakkının kuvvetlendirilmiş nispi hak yarattığı söylenemez. ÇAMLİBEL TAYLAN, s. 210.

verilmesinin bir sonucu olduğundan, lisans veren ve lisans arasında sözleşme ilişkisi çerçevesinde yapılan marka lisans sözleşmesi ile yaratılan lisans hakkının nispi nitelikte bir hak olduğu kabul edilmelidir.

D. Marka Lisans Sözleşmesinin Hukuki Niteliği

Sözleşme özgürlüğü ilkesi çerçevesinde, taraflar, hukuk düzeninin sınırları içerisinde kalmak koşuluyla istedikleri tip ve içerikte sözleşme yapma özgürlüğüne sahiptirler. Sözleşmeler, tipleri açısından, isimli⁸³ sözleşmeler ve isimsiz⁸⁴ sözleşmeler şeklinde kategorize edilmektedir⁸⁵.

Marka lisans sözleşmelerinin tipleri açısından hangi kategoriye girdiği konusunda doktrinde görüş birliği yoktur. Baskın görüş, lisans sözleşmelerinin isimsiz bir sözleşme olduğu yönündedir⁸⁶.

Türk hukukunda lisans sözleşmeleri yasal bir tanımla belirlenmemiş ve bir bütün olarak kanunlarda düzenlenmemiş olduğundan isimsiz sözleşmeler olarak kabul edilmiştir. Ancak, 556 sayılı KHK md.20 ve md.21’de düzenlenmiş olduğu için, bazı yazarlar⁸⁷ marka lisansı sözleşmesinin isimsiz sözleşme olarak nitelendirilemeyeceği görüşünü savunmaktadır. Ancak, marka lisans sözleşmesinin 556 sayılı KHK’da yer almış olması, bu sözleşmenin isimli sözleşme olarak değerlendirilmesi için yeterli değildir. Zira, ismi kanunda yer alsa bile, bir bütün

⁸³ Borçlar Kanunun özel borç ilişkileri bölümünde veya özel bir kanun tarafından düzenlenmiş, esaslı unsurlarına yer verilmiş olan sözleşmeler isimli sözleşmeler olarak ifade edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: OKTAY, Saibe: İsimsiz Sözleşmelerin Geçerliliği, Yorumu ve Boşluklarının Tamamlanması, İHFM C. LV(1996), s.263.

⁸⁴ Borçlar Kanunun özel borç ilişkileri bölümünde veya özel bir kanun tarafından düzenlenmemiş olan ve fakat tarafların sözleşme özgürlüğü ilkesi çerçevesinde yapılmış olan sözleşmeler ise isimsiz sözleşmeler olarak nitelendirilmektedir. OKTAY, “İsimsiz Sözleşmeler”, s. 263. Bu sözleşmelerin geçerlilik sebebi sözleşme özgürlüğü ilkesi çerçevesinde yapılmış olmasıdır, ancak bu özgürlüğün de sınırları mevcuttur. Bu sözleşmeler, emredici kanun hükümlerine aykırı olmayacak, kişilik haklarına, ahlaka ve kamu düzenine aykırılık teşkil etmeyeceklerdir. OKTAY, “İsimsiz Sözleşmeler”, s. 268-269; KERİMOĞLU, s. 13.

⁸⁵ KIRCA, s.47; BAŞLAR, “Sözleşmesinin Hukuki Niteliği”, s. 91. Bir sözleşmenin hukuki niteliğinin tespiti uygulanacak hukuk kurallarının belirlenmesi açısından önem arz etmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: BAŞARAN, “Lisans Sözleşmesi”, s.47.

⁸⁶ AYDINCIK, Şirin: Fikri Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri, Arıkan Yayınevi, İstanbul 2006, s. 72; BAŞLAR, “Sözleşmesinin Hukuki Niteliği”, s. 90; OKTAY, “İsimsiz Sözleşmeler”, s. 274; ÜNAL, s. 155-156; ORTAN, s. 22.

⁸⁷ SARGIN, s. 165-166, dn. 45; ARKAN, “Marka- II”, s. 191.

olarak düzenlenmeyen ve hükümleri kanunda yer almayan sözleşmeler de isimsiz sözleşme olarak nitelendirilecek⁸⁸; tipik bir sözleşme niteliği kazanamayacaktır⁸⁹.

İsimsiz sözleşmeler de, bileşik sözleşmeler, karma sözleşmeler ve kendine özgü yapısı olan (sui generis) sözleşmeler olmak üzere üçe ayrılmaktadır⁹⁰.

Marka lisans sözleşmelerinin isimsiz sözleşmeler kategorisinde hangi sözleşme tipine girdiğinin tespiti gerekmektedir.

İsimsiz sözleşmeler kategorisinde kendine özgü yapısı olan sözleşmeler olarak nitelendirilen marka lisans sözleşmelerinin; karma sözleşme olduğunu savunulmuşsa da⁹¹; aşağıda yer verilen sebeplerden dolayı marka lisans sözleşmesi birleşik sözleşme ya da karma sözleşme olarak nitelendirilemeyecek, kendine özgü yapısı olan sözleşmeler olarak değerlendirilecektir.

Marka lisans sözleşmeleri bileşik sözleşmeler değildir. Bir sözleşmenin bileşik bir sözleşme olarak nitelendirilmesi için kanunda düzenlenmiş olan, hukuki nitelikleri birbirlerinden farklı olan iki veya daha fazla sözleşmenin, vasıfları değişikliğe uğramadan birbirlerine bağlanması gerekmektedir⁹². Eğer genel veya özel kanunlarda tanımı yapılmış ve hükümleri belirlenmiş sözleşme tiplerinden esinlenerek o sözleşmeler bir araya getirilmiş olsa idi, marka lisans sözleşmeleri birleşik sözleşme olarak nitelendirilebilirdi. Oysa, marka lisans sözleşmesinde, kanunlarla belirlenmiş olan birbirinden farklı iki veya daha fazla sözleşmenin birbirine bağlanması söz konusu olmadığı için marka lisans sözleşmesinin bileşik sözleşme olduğu kabul edilemez⁹³.

Marka lisans sözleşmeleri karma nitelikteki sözleşmeler de değildir. Bir sözleşmenin karma bir sözleşme olarak nitelendirilmesi için kanunda düzenlenmiş

⁸⁸ MURATOĞULLARI, s. 57; OKTAY, “İsimsiz Sözleşmeler”, s. 264.

⁸⁹ MURATOĞULLARI, s. 57.

⁹⁰ BAŞARAN, “Hukuki Nitelik”, s. 84; KERİMOĞLU, s. 13; BAŞLAR, “Sözleşmesinin Hukuki Niteliği”, s. 91.

⁹¹ TEKİNALP, s.468; “Lisans alan ile lisans veren arasındaki ilişki satım, adi ortaklık ve hasılat kirası sözleşmelerinden hükümler içerir” şeklinde marka lisans sözleşmesinin karma nitelikte olduğunu savunmuştur.

⁹² OKTAY, “İsimsiz Sözleşmeler”, s. 273; BAŞLAR, “Sözleşmesinin Hukuki Niteliği”, s. 91; KERİMOĞLU, s. 13.

⁹³ ÜNAL, s. 157.

sözleşme tiplerine ait esaslı unsurların kanunun öngörmediği şekilde⁹⁴ bir araya getirilmesi gerekmektedir⁹⁵. Lisans alan ile lisans veren arasındaki ilişkinin satım, adi ortaklık ve hasılat kirası sözleşmelerinden hükümler içerdiği ve bu sözleşmelere ilişkin hükümlerin uygulanacağı yönündeki görüşe⁹⁶ katılmak mümkün değildir. Zira, marka lisans sözleşmesinde kanunda düzenlenen sözleşme tiplerine ait unsurların kanunun öngörmediği şekilde bir araya getirilmesi söz konusu olmadığından, tamamen kendine özgü hükümler belirlenerek yeni bir sözleşme tipi ortaya çıktığından marka lisans sözleşmesi karma sözleşme değildir⁹⁷.

Karma ve bileşik sözleşme olarak nitelendirilemeyen marka lisans sözleşmeleri kendine özgü yapısı olan (sui generis) sözleşmeler olarak ifade edilmektedir. Kanunda düzenlenmiş olan sözleşmelere ait esaslı unsurların bulunmadığı, bütünüyle kendine özgü unsurlardan oluşan sözleşmelerdir. Başka bir anlatımla, sözleşmenin hiçbir unsuru, kısmen veya tamamen kanunun öngördüğü sözleşme tiplerine yer almamaktadır⁹⁸. Tamamen uygulamanın ihtiyaçlarından çıkmış bir sözleşme tipidir⁹⁹. Doktrindeki hakim görüş, kanunda yer alan isimli sözleşmelerin esaslı unsurları marka lisans sözleşmelerinde yer almadığından; marka lisans sözleşmeleri kendine özgü sözleşmeler olarak nitelendirilmiştir¹⁰⁰. Böylelikle taraflar, tamamıyla kanunlarda düzenlenmemiş olan unsurlardan oluşan edimlerini yine kanunlarda öngörülmemiş biçimde bir araya getirmekte, yepyeni bir hukuki ilişki türü oluşturan bir sözleşme tipini ortaya çıkarmaktadırlar.

II. MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİNİN TÜRLERİ

Marka lisans sözleşmeleri, uygulamada en sık rastlanan türler dikkate alınarak çeşitli ayrıma tabi tutulabilir. Lisanstan doğan hakkın içeriğine göre marka lisans sözleşmeleri, lisans alan kişinin niteliğine göre marka lisans sözleşmeleri, kaynağına göre marka lisans sözleşmeleri, kullanım sahasına göre marka lisans

⁹⁴ Kanunun öngörmediği şekilde bir araya getirilecek fakat içeriklerini kaybetmeyecektir.

⁹⁵ OKTAY, “İsimsiz Sözleşmeler”, s. 274; BAŞLAR, “Sözleşmesinin Hukuki Niteliği”, s.92; KERİMOĞLU, s. 13.

⁹⁶ TEKİNALP, s.468.

⁹⁷ ÜNAL, s.157.

⁹⁸ KERİMOĞLU, s. 13.

⁹⁹ OKTAY, “İsimsiz Sözleşmeler”, s. 275.

¹⁰⁰ ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s.39; ÖZEL, s.113; ÜNAL, s.158.

sözleşmeleri, yöre ve süre ile sınırlı oluşuna göre lisans sözleşmeleri ve alt lisans olmak üzere tasniflenebilir.

A. Lisanstan Doğan Hakkın İçeriğine Göre Marka Lisans Sözleşmeleri

Marka lisans sözleşmeleri, sözleşmeden doğan hakkın içeriğine ve genişliğine¹⁰¹ göre inhisari lisans ve inhisari olmayan lisans diğer bir ifade ile basit lisans olmak üzere ikiye ayrılmaktadır¹⁰². Uygulamada en sık karşılaşılan lisans türlerinden olan inhisari ve basit lisans, 556 sayılı KHK'nın 21. maddesinde¹⁰³ düzenlenme alanı bulmuştur. Belirtilmesi gereken diğer bir husus ise, bir lisans sözleşmesi düzenlendiğinde, bu lisans sözleşmesi ya inhisari lisans sözleşmesidir ya da basit lisans sözleşmesidir.

1. İnhisari Marka Lisans Sözleşmesi

556 sayılı KHK'nın "Lisans şartları" başlıklı 21. maddesinde inhisari lisansa ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir.

Marka lisansı sözleşmesinin inhisari lisans sözleşmesi olarak kabul edilebilmesi için lisansın inhisari nitelikte olduğunun sözleşmede açıkça belirtilmesi gerekir. Aksi halde lisans sözleşmesi basit lisans sözleşmesi olarak kabul edilecektir. 556 sayılı KHK'nın md. 21/II'de de aksi sözleşmede kararlaştırılmamışsa, lisansın inhisari lisans olmadığı açıkça belirtilmiştir. Ancak, taraflar yapılan sözleşmeyi inhisari lisans sözleşmesi olarak isimlendirmesine rağmen, lisans sözleşmesinde lisans verenin başka kişilere de lisans verebileceğinin öngörülmüş olması halinde, taraflarca sözleşmenin inhisari lisans sözleşmesi olarak isimlendirilmesi dikkate alınmayacak ve tarafların kanunun düzenlediği şekilde bir inhisari lisans sözleşmesi yapma amacını taşımadığı sonucuna varılacaktır¹⁰⁴.

¹⁰¹ MURATOĞULLARI, s. 61.

¹⁰² BAŞLAR, "İşlevleri ve Çeşitleri", s. 41; MURATOĞULLARI, s.53; TEKİNALP, "Fikri Mülkiyet", s.468; ARSLANOĞLU, M. Anıl/ DAĞCI, Aksu: Marka Lisansı, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2007, C.3, S.10, s.362.

¹⁰³ Tasarı md. 44/II' de düzenleme alanı bulmuştur.

¹⁰⁴ ONGAN, "Tarafların Hukuki Durumu", s. 54; BAŞLAR, "İşlevleri ve Çeşitleri", s. 41.

556 sayılı KHK md.21/V uyarınca ise, inhisari lisans alan, markanın koruma süresi içinde¹⁰⁵, markanın kullanımına ilişkin her türlü tasarrufta bulunabilecektir. Markanın kullanılmasına ilişkin her türlü tasarruftan kasıt, markanın sözleşme şartları içinde kullanılmasıdır¹⁰⁶.

Belirtilmesi gereken diğer bir husus da, 556 sayılı KHK md. 21/III' de açıkça düzenlendiği üzere, inhisari lisans söz konusu olduğu zaman, lisans veren başkasına lisans veremeyecek ve hakkını açıkça saklı tutmadıkça, kendisi de markayı kullanamayacaktır¹⁰⁷.

Bir diğer nokta ise, 556 sayılı KHK md. 21/IV' de düzenlendiği üzere, aksi sözleşmede kararlaştırılmamışsa lisans sahipleri, lisanstan doğan haklarını üçüncü kişilere devredemeyecek veya alt lisans veremeyecektir. Kaldı ki, lisans alanın bu hakkını başkasına tanınması diğer bir deyişle alt lisans vermesi inhisari lisansın niteliği ile bağdaşmayacaktır.

İnhisari lisansın belirtilen özellikleri dolayısıyla, lisans alana tekel hakkı tanınmış olacağından rekabet avantajı da sağlayacak başka bir anlatımla, rekabetin az olması veya hiç olmaması nedeniyle ekonomik avantaj sağlayacaktır¹⁰⁸.

Lisans belirli bir bölge için verilmek isteniyorsa bu hususa sözleşmede açıkça yer verilmesi gerekmektedir¹⁰⁹. Sözleşmede belirli bir bölge yer almamışsa ya da sözleşmeden belirli bir bölge için verildiği anlaşılmıyorsa lisansın tüm Türkiye için verildiği kabul edilecektir¹¹⁰.

Bunun dışında, lisans belirli bir bölge için verebileceği gibi, markanın tescil edildiği mal veya hizmetlerden bir kısmı ile sınırlı olarak verilmesi de

¹⁰⁵ Marka koruma süresi içinde ifadesinden anlaşılması gereken lisans sözleşmesi süresi içinde marka sahibinin her türlü tasarrufta bulunabileceğidir.

¹⁰⁶ ARSLANOĞLU/DAĞCI, "Lisans", s.362.

¹⁰⁷ KARAN/KILIÇ, s.345; ÇOLAK, s.576; MURATOĞULLARI, s.61; TEKİNALP, "Fikri Mülkiyet", s. 468.

¹⁰⁸ YÜKSEL, s.86; SARGIN, s.17; ORTAN, s.152. İnhisari lisans da, lisans alan, lisans konusu coğrafi bölgede markayı kullanma açısından güçlü bir konuma sahiptir; ÇOLAK, s.576. İnhisari lisans sözleşmeleri ve rekabetin sınırlanması için bkz.: ÇAMLİBEL TAYLAN, s.217 vd; OKTAY ÖZDEMİR, "Lisans Sözleşmeleri", s. 254 vd.

¹⁰⁹ Çeşitli bölgeler belirleyerek her bir bölgede ayrı kişilere inhisari lisans hakkı da tanınabilmektedir.

¹¹⁰ ARKAN, "Marka- II", s. 194.

mümkündür¹¹¹. Böyle bir durumda lisansın verildiği bölge ya da mal veya hizmetler dışındaki bölge ya da mal veya hizmetler için diğer kişilere de inhisari veya inhisari olmayan lisans hakkı tanınabilmektedir¹¹².

İnhisari lisans alanın dava hakkı ile ilgili olarak tezin üçüncü bölümü olan sözleşmenin hükümleri-tarafların yükümlülükleri başlıklı bölümde yer verileceğinden burada ayrıca değinilmemiştir¹¹³.

2. İnhisari Olmayan/Basit Marka Lisans Sözleşmesi

556 sayılı KHK'nın md. 21/III'de düzenlendiği üzere, aksi sözleşmede kararlaştırılmamışsa, lisans inhisari lisans değildir¹¹⁴. Basit lisans veya inhisari olmayan lisans olarak adlandırılan bu tür, kanun koyucunun tanıdığı olağan türdür¹¹⁵. Diğer bir deyişle, taraflarca aksine bir düzenleme yapılmadığı durumlarda lisansın karine olarak inhisari olmayan lisans olduğu kabul edilmektedir (556 S. KHK md. 21/II)¹¹⁶. Ayrıca, inhisari olmayan lisans sözleşmelerinde lisans veren markayı kendisi kullanabileceği gibi, üçüncü kişilere aynı markaya ilişkin başka lisanslar da verebilecektir¹¹⁷.

Bir diğer anlatımla, basit lisans sözleşmeleri, lisans verenin lisans alana lisans konusu hakkın kullanımı konusunda yetkisi olduğu, aynı zamanda üçüncü kişilerle de aynı konuda lisans sözleşmeleri yapma yetkisine sahip olduğu hallerde ortaya çıkan sözleşme türüdür¹¹⁸.

İnhisari olmayan lisansta, lisans veren, markayı kendisi kullanmaya devam edebileceği gibi, markanın kullanımı için üçüncü kişilere de lisans verebileceğinden, lisans alan kendisine ait coğrafi bölgede markayı kullananlardan birisi

¹¹¹ BAŞLAR, “İşlevleri ve Çeşitleri”, s. 41.

¹¹² ARSLANOĞLU/DAĞCI, “Lisans”, s.362-363; ÜNAL, s. 165; OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans Sözleşmeleri”, s.12.

¹¹³ Bkz.: Üçüncü Bölüm:Sözleşmenin Hükümleri-Tarafların Yükümlülükleri başlıklı bölümün Lisans Alanın Yükümlülükleri alt başlığında düzenlenmiştir.

¹¹⁴ KARAN/KILIÇ, s.345. İnhisari olduğu kararlaştırılmayan lisans basit lisans olacağından, basit lisansın, kanun koyucunun tanıdığı olağan türü olduğu söylenebilecektir. ÖZEL, s.49.

¹¹⁵ BAŞLAR, “İşlevleri ve Çeşitleri”, s. 42; TEKİNALP, “Fikri Mülkiyet”, s.468.

¹¹⁶ KILIÇOĞLU, “Sınai Haklar”, s. 96.

¹¹⁷ ÇOLAK, s.575.

¹¹⁸ ÖZEL, s. 49.

durumundadır¹¹⁹. Bu sebeple, lisans alanın rekabet gücünün sınırlı olduğu kabul edilmekte ve diğer kişiler açısından da geniş bir rekabet ortamı yaratılmaktadır¹²⁰.

Lisans veren tarafından, lisans alana inhisari olmayan lisans verilmesi sonrasında, üçüncü kişilere de lisans verilebileceğinden, bu durumda, kendisinden sonraki lisans alanlara tanınan haklar dolayısıyla ilk lisans alanın zarara uğramasını engellemek amacıyla¹²¹, uygulamada lisans sözleşmelerine sınırlayıcı kayıtlar konulmaktadır. Sözleşmeye konulacak “en çok gözetilme kaydı” ile lisans veren, sonraki lisans alanın ilk lisans alan karşısında daha avantajlı bir konumda bulunmayacağını taahhüt etmektedir¹²². Başka bir anlatımla, ilk lisans sahibinin daha sonraki lisans alanlar karşısında daha avantajlı bir konumda olması sağlanmaktadır. Ancak bu kayıt, lisansın basit lisans olma özelliğini değiştirmeyecektir¹²³.

Bir diğer husus da, 556 sayılı KHK md.21/IV’de belirtildiği üzere, hem inhisari lisans sahibi hem de basit lisans sahibi aksi sözleşmede kararlaştırılmadıkça, lisanstan doğan haklarını üçüncü kişilere devredemeyecek veya alt lisans veremeyecektir¹²⁴.

Belirtilmesi gereken bir diğer nokta ise, basit lisans sözleşmesi yapılarak markanın birden çok lisans alan tarafından kullanılması piyasaya aynı markayı taşıyan farklı kalitede mal veya hizmetlerin sunulmasına yol açacağından, 556 sayılı KHK md. 21/VIII’de¹²⁵, marka sahibinin, talimatlarıyla uygunluk içinde, lisans alan tarafından üretilen malın veya sunulan hizmetlerin kalitesini garanti edecek önlemleri

¹¹⁹ TEKİNALP, “Fikri Mülkiyet”, s.468; BAŞLAR, “İşlevleri ve Çeşitleri”, s. 41.

¹²⁰ ÖZSOY, Saadet Hande: Türk Hukukunda Patent Lisansı Sözleşmesi, Turhan Kitabevi, Ankara 2001, s.44; YÜKSEL, s.85.

¹²¹ TEKİNALP, “Fikri Mülkiyet”, s.468.

¹²² MERAN, Necati: Marka Hakları ve Korunması, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2008, s.289; ÖZSOY, s.44; TEKİNALP, “Fikri Mülkiyet”, s.468. Marka sahibinin, inhisari olmayan lisans ile markayı kullanma hakkı vermesinden sonra, bir başkasına inhisari lisans vermesi mümkün değildir, ancak inhisari olmayan lisans verebilecektir. Bkz.: ÜNAL, s.166-167.

¹²³ BAŞLAR, “İşlevleri ve Çeşitleri”, s. 43.

¹²⁴ NOYAN, s. 590. KHK bu kuralı inhisari lisans sözleşmesi ve inhisari olmayan lisans sözleşmesi ayrımı yapmaksızın kabul etmiştir. Bunun sonucu olarak da, ister inhisari lisans verilmiş olsun ister inhisari olmayan lisans verilmiş olsun, lisans alan bu hakkını başkalarına devredemeyecek veya alt lisans veremeyecektir. Bkz.: KILIÇOĞLU, “Sınai Haklar”, s. 343.

¹²⁵ Tasarı md.44/IV’de aynı doğrultuda düzenleme yapılmıştır.

alacağı hükmüne yer verilmiştir¹²⁶. Lisans alanın da sözleşme ile belirlenen bu yükümlülüklerle uyma zorunluluğu bulunmakta olup, bu yükümlülüklerle uyulmaması durumunda, 556 sayılı KHK md. 21/IX uyarınca¹²⁷, tescilli bir markadan doğan haklar, lisans alana karşı dava yoluyla ileri sürülebilecektir¹²⁸.

Ayrıca, inhisari olmayan lisans alanın dava hakkı ile ilgili açıklamalara tezin üçüncü bölümünde yer verileceğinden burada ayrıca değinilmemiştir¹²⁹.

B. Lisans Alan Kişinin Niteliğine Göre Marka Lisans Sözleşmeleri

Marka lisans sözleşmesinin, lisans alanın kişinin niteliğine göre, kişiye bağlı marka lisans sözleşmesi ve işletmeye bağlı marka lisansı sözleşmesi olmak üzere iki gruba ayırarak incelenmektedir.

1. Kişiye Bağlı Marka Lisans Sözleşmesi

Kişiye bağlı lisans, lisans alanın kişiliğiyle sıkı sıkıya bağlı olan bir lisans türü olduğundan, kişiye bağlı lisans sözleşmesi de lisans alanın kişiliği ön planda tutularak yapılan bir sözleşme olup, belli bir işletme çerçevesi ile sınırlandırılmaz¹³⁰. Ayrıca, kişiye sıkı sıkıya bağlı bir lisans türü olduğundan sözleşme ile veya miras yoluyla üçüncü bir kişiye intikali de mümkün değildir¹³¹.

Diğer bir husus da, lisans alanın işletmesini üçüncü bir kişiye devretmesi durumunda, lisans, lisans alanda kalmaya devam edecektir, yeni bir işletme açması halinde de, lisans alan bu lisansı kullanmaya devam edecektir¹³².

¹²⁶ ÇAMLİBEL TAYLAN, s.211; ARKAN, “Marka-II”, s.195; ÖZEL, s.169; ÜNAL, s.167; OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans Sözleşmeleri”, s. 145.

¹²⁷ Tasarı md.44/IV’de aynı doğrultuda düzenleme yapılmıştır.

¹²⁸ ÜNAL, s. 167.

¹²⁹ Bkz.: Üçüncü Bölüm:Sözleşmenin Hükümleri-Tarafların Yükümlülükleri başlıklı bölümün Lisans Alanın Yükümlülükleri alt başlığında düzenlenmiştir.

¹³⁰ BAŞLAR, “İşlevleri ve Çeşitleri”,s. 44; ÖZEL, s. 51.

¹³¹ YÜKSEL, s. 88; ORTAN, s. 143.

¹³² ÖZSOY, s. 40; BAŞLAR, “İşlevleri ve Çeşitleri”, s. 44; ÖZEL, s.51.

2. İşletmeye Bağlı Marka Lisansı Sözleşmesi

İşletme lisansı, lisans alan kişinin kişiliğın önemli olmadığı ve belli bir işletmede¹³³ üretilen mal veya işletme tarafından verilen hizmet için söz konusu olan bir lisans türüdür. Lisans alan kişinin kişiliğı önemli olmadığından lisans alanın ölmesi ya da işletmeden ayrılması durumunda da sözleşme devam edecektir¹³⁴.

Lisans veren tarafından belli bir işletme baz alınarak da lisans verilebilir. Ancak, lisans tek bir işletme ile sınırlandırılmaz ise, yeni işletmeler açan lisans alanın, lisans hakkını bu işletmelerde de kullanmasına engel bulunmamaktadır¹³⁵.

Önemle vurgulanması gereken diğeri bir husus da, işletme lisansı, hem inhisari hem de inhisari olmayan lisanslarda söz konusu olabilmekte ve sözleşmede herhangi bir hüküm bulunmadığı durumlarda inhisari olmayan lisans işletme lisansı olarak değerlendirilmektedir¹³⁶.

C. Kaynağına Göre Marka Lisans Sözleşmeleri

Lisans sözleşmeleri açısından yapılan bir diğeri ayırım da kaynağına göre yapılan marka lisans sözleşmeleridir. Kaynağına göre marka lisans sözleşmeleri de sözleşmesel lisans diğeri bir deyişle isteğıe bağılı marka lisans sözleşmeleri ve zorunlu marka lisans sözleşmeleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Daha açık bir ifade ile, lisans veren ve lisans alan tarafından sözleşme özgürlüğü ilkesi uyarınca yapılan *sözleşmesel lisans* ve lisans verenin iradesi dışında kanun gereğı kurulması zorunlu olan *zorunlu lisans* şeklinde bir ayırım da yapılmaktadır.

1. Sözleşmesel Lisans (İsteğıe Bağılı Marka Lisans Sözleşmeleri)

Marka, marka sahibine tanınmış bir inhisari haktır ve bu hak üzerinde marka sahibi isteğıe bağılı olarak tasarrufta bulunabilecektir. Lisans verenin kendi iradesi ile, sözleşme özgürlüğü ilkesi çerçevesinde, üzerinde inhisari nitelikte hakka sahip

¹³³ İşletme kavramı sadece bir fabrika binası olarak değerlendirilmeyecek, ekonomik bir bütün, bir birliktelik olarak değerlendirecektir. Bkz.: ÖZSOY, s.40; ORTAN, s. 143-144; ÖZEL, s. 51; YÜKSEL, s. 88.

¹³⁴ BAŞLAR, “İşlevleri ve Çeşitleri”,s. 45.

¹³⁵ ÖZSOY, s.40; ORTAN, s.144; YÜKSEL, s.88.

¹³⁶ YÜKSEL, s.89; BAŞLAR, “İşlevleri ve Çeşitleri”,s. 45; ÖZEL, s.51; ORTAN, s.144.

olduğu markanın kullanımını, o markadan yararlanmak isteyen kişilere kullanılması için vermesi amacıyla yapılan lisans sözleşmesi, *sözleşmesel lisans* başka bir anlatımla *isteğe bağlı lisans sözleşmesi* olarak adlandırılmaktadır¹³⁷.

2. Zorunlu Marka Lisans Sözleşmesi

Sözleşme özgürlüğü ilkesinin istisnalarından birisi de *zorunlu lisans* olup, lisans alanın kanundan kaynaklanan yetki ile karşı tarafı lisans sözleşmesi yapmaya zorlama¹³⁸ imkânına sahip kılan lisans olarak tanımlanmaktadır¹³⁹.

Türk Hukukunda zorunlu lisans, ilk defa 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında KHK’da patente ilişkin olarak getirilmiştir. Bu düzenlemeden sonra da, 15.01.2004 tarih ve 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun’da zorunlu lisans hükme bağlanmıştır¹⁴⁰.

Ancak, 556 sayılı KHK’da zorunlu lisansa ilişkin bir düzenlemeye yer verilmediğinden, marka lisansı açısından zorunlu lisans söz konusu değildir.

D. Kullanım Sahasına Göre Marka Lisans Sözleşmeleri

Kullanım sahalarına göre marka lisans sözleşmeleri sınıflandırıldığında üretim ve satış lisansı ile kullanma lisansı karşımıza çıkmaktadır.

1. Kullanma Lisansı

Kullanma lisansı olarak adlandırılan bu lisans türü patentler açısından söz konusu olmaktadır. Bu tür lisansın düzenlendiği durumlarda lisans alan kullanma lisansı ile lisans konusunu kullanacak; ancak satış ya da üretim yapamayacaktır¹⁴¹. Lisans alan yalnızca lisans konusundan yararlanma hakkına sahip olacaktır¹⁴².

¹³⁷ ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s. 57; OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans Sözleşmeleri”, s.15.

¹³⁸ Kamu yararı ve adalet düşüncesiyle hak sahibinin lisans verme iradesi aksi yönde olmasına rağmen, kanunda öngörülen şartların gerçekleşmesi halinde sözleşme yapmak durumunda olmasıdır. Bkz.: TEKİNALP, “Fikri Mülkiyet”, s. 468.

¹³⁹ OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans Sözleşmeleri”, s.16; AYİTER, s.130.

¹⁴⁰ KIRKBEŞOĞLU, Nagehan: “Sınai Mülkiyet ve Rekabet Hukukunda Zorunlu Lisans”, Prof. Dr. Hüseyin Hatemi’ye Armağan, C.II, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009, s.1095.

¹⁴¹ YÜKSEL, s.87.

¹⁴² Diğer bir deyişle, lisansa konu olan malı üretme, piyasaya sunma veya satma yetkisi yoktur. ÇAMLİBEL TAYLAN, s. 211.

Kullanma lisansı yapısı gereği markalara çok da uygun olmadığından, markalar açısından üretim lisansı, satış lisansı veya hem üretimi hem de satışı kapsayacak şekilde bir lisans verilmesi tercih edilmektedir¹⁴³.

2. Üretim Lisansı

Lisans alan tarafından üretilecek malın üzerine lisans verene ait lisanslı markayı koyma yetkisi veren lisans türü üretim lisansıdır¹⁴⁴. Tanımdan da anlaşıldığı üzere, bu tür lisanslarda lisans alana sadece lisans konusu malı üretim hakkı tanınmış, bunun dışında ürettiği ürünleri kullanma veya satışa sunma hakkı tanınmamıştır¹⁴⁵. Ancak, lisans verene bir yükümlülük de yüklenmiştir. Şöyle ki, lisans veren, lisans alan tarafından üretilen malları kendisi veya kendisinin belirleyeceği üçüncü bir kişi vasıtasıyla satın almak zorundadır¹⁴⁶. Lisans veren tarafından kendisine yüklenen yükümlülüğün yerine getirilmemesi durumunda ise lisans alanın kendisinin satış yapma yetkisinin olduğu kabul edilmektedir¹⁴⁷.

3. Satış Lisansı

Kullanım sahasına göre marka lisans sözleşmeleri sınıflandırmasında bir diğer sözleşme ise satış lisansı sözleşmesidir¹⁴⁸. Bu sözleşmede, lisans alana, lisans veren veya onun belirlediği üçüncü bir kişi tarafından sağlanan mallar üzerine lisans verene ait markayı koyarak piyasaya sürme veya bu amaçla elinde bulundurma hakkı verilmektedir¹⁴⁹.

Burada lisans konusu malların üretimi, ya bizzat lisans verence ya da onun yetkili kıldığı bir üçüncü kişi tarafından yapılmakta olup, satış lisansı alan kişinin üretim yapma yetkisi bulunmamaktadır.

Belirtilmesi gereken bir diğer husus da, söz konusu mallar, lisans alan tarafından, marka sahibinden veya marka sahibinin belirlediği üçüncü kişiden **satın**

¹⁴³ ÖZEL, s. 47; ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s. 55.

¹⁴⁴ GÜRZUMAR, s. 94; ÇAMLİBEL TAYLAN, s.211; ARKAN, “Marka-II”, s.194.

¹⁴⁵ YÜKSEL, s.86; ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s. 56.

¹⁴⁶ BAŞLAR, “İşlevleri ve Çeşitleri”,s. 43; ORTAN, s. 135.

¹⁴⁷ ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s. 56; YÜKSEL, s. 86; ORTAN, 135.

¹⁴⁸ Bu lisans tipi alt lisans verilmesine elverişli değildir. YÜKSEL, s.87.

¹⁴⁹ ARKAN, “Marka-II”, s.194; BAŞLAR, “İşlevleri ve Çeşitleri”,s. 43; ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s. 56; ÖZSOY, s. 37.

alınıp kendi mülkiyetine geçirilmesi akabinde kazanılan mülkiyet hakkına dayanılarak piyasaya sürülmesi halinde lisans sözleşmesinin varlığından söz edilmeyecek¹⁵⁰, satım sözleşmesi söz konusu olacaktır¹⁵¹. Zira, markalı malların piyasaya sürülmesi ile 556 sayılı KHK md.13/I¹⁵² gereği marka hakkı tüketilmiş sayılacaktır¹⁵³.

Sonuç olarak marka lisansı, satış lisansı veya üretim lisansı olarak ayrı ayrı verilebileceği gibi, sözleşmede üretim ve satış lisansının birlikte verildiğine dair hüküm de koyularak lisans alanın her iki lisansa da sahip olmasına olanak tanınabilir.

E. Yöre ve Süre ile Sınırlı Oluşuna Göre Marka Lisans Sözleşmeleri

Belirli bir yöre ve belirli bir süre ile sınırlı olarak marka lisans sözleşmelerinin yapılması mümkündür.

1. Süre ile Sınırlı Marka Lisans Sözleşmesi

Tarafların marka lisans sözleşmesine koyacakları bir hüküm ile sözleşmeyi belirli bir süre ile sınırlandırmaları mümkündür. Ancak lisans sözleşmesinde tarafların iradeleriyle belirli bir süre belirlenmediği durumlarda marka lisans sözleşmesi markanın koruma hakkının sona ereceği tarihe kadar¹⁵⁴ geçerli olacak ve bu süre sonunda lisans hakkı kendiliğinden sona erecektir¹⁵⁵.

Sözleşme sona erdikten sonra dahi, dürüstlük kuralları çerçevesinde; yani hakkın kötüye kullanılmasına sebep olmayacak şekilde hareket edilmesi kaydıyla, lisans sözleşmesinin devam ettiği dönemde lisans alan tarafından üretilen malların,

¹⁵⁰ GÜRZUMAR, s. 94, ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s. 56.

¹⁵¹ ÖZSOY, s. 37.

¹⁵² Tasarı md.13/I’de de aynı husus düzenlenmiştir.

¹⁵³ GÜRZUMAR, s.94; ARKAN, “Marka-II”, s.194; ÇAMLİBEL TAYLAN, s.211; BAŞLAR, “İşlevleri ve Çeşitleri”, s. 43.

¹⁵⁴ Markanın koruma süresi tescil başvuru tarihinden itibaren on yıldır. Bu süre her defasında onar yıllık dönemler içinde yenilebilir (556 S. KHK md 40). Dolayısıyla, marka sahibi veya yetkili kıldığı kişi markanın koruma süresinin yenilenmesi için başvuruda bulunmalıdır. Markanın yenilenmesi talebi, ya koruma süresi dolmadan önce ya da koruma süresinin sona erdiği ayın son gününden önceki altı ay içinde yapılmalıdır. Markanın süresi içinde yenilenmemesi, tescilin sağladığı korumanın da sona ermesine yol açacaktır.

¹⁵⁵ ARKAN, “Marka-II”, s. 197; YÜKSEL, s.88; ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s.60; ÖZSOY, s.39; ORTAN, s.142.

sözleşmenin sona ermesinden sonra da satılabilmesinde bir engel söz konusu değildir¹⁵⁶.

2. Yöre ile Sınırlı Marka Lisans Sözleşmesi

Lisans veren tarafından, lisans, belirli bir bölge ile sınırlı olarak verilebilir. Belirli bir bölge ile sınırlı marka lisans sözleşmelerinde lisans alan lisans konusu markayı ancak lisans sözleşmesinde belirtilen coğrafi alan içinde kullanabilecek¹⁵⁷ ve lisans veren de, sınırlandırdığı kullanım alanı içinde markadan doğan inhisari hakkını lisans alana karşı ileri süremeyecektir¹⁵⁸. Sınırlandırılan yörenin veya bölgenin dışında lisans alan tarafından lisansın kullanılması halinde ise lisans veren marka üzerindeki mutlak hakkını lisans alana karşı ileri sürebilecektir.

Lisans, bir ülke, belirli bir bölge veya tüm dünya çapında verilebilir. Fakat, sözleşmede lisansın belirli bir bölge için verildiğine ilişkin bir kayıt yer almıyorsa veya sözleşmeden bu hususa ilişkin bir bilgi anlaşılmıyorsa, lisansın tüm ülke için verildiği kabul edilecektir¹⁵⁹.

Ancak, lisans belirli bir bölgede verilmiş olmasına rağmen, lisans alan tarafından lisanslı ürünler pazara sunulduktan sonra bu ürünler ülke genelinde tükenmiş sayılacağından ve diğer kişilerin bu bölgeden ürünleri alıp başka bir bölgede veya tüm ülke genelinde satabileceğinden ve lisans veren tarafından da hakkın tükenmiş olması sonucu diğer bölgelerdeki satışı engelleme olanağı bulunmadığından, belirli bir bölge ile sınırlandırılmış olarak verilen lisansın uygulamada bir anlam ifade etmediği haklı olarak söylenebilecektir¹⁶⁰.

¹⁵⁶ BAŞLAR, “İşlevleri ve Çeşitleri”, s. 44; ORTAN, s.142.

¹⁵⁷ ÖZSOY, s. 37; ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s. 59; ORTAN, s.141; YÜKSEL, s.88.

¹⁵⁸ ORTAN, s.141.

¹⁵⁹ ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s. 59; ARKAN, “Marka-II”, s. 194.

¹⁶⁰ BAŞLAR, “İşlevleri ve Çeşitleri”,s. 44; ORTAN, s. 141; ARKAN, “Marka – II”, s. 194.

F. Alt Lisans

Alt lisans, lisans alanın lisans verenle yaptığı sözleşme hükümleri uyarınca kendisine tanınan yetkiler doğrultusunda, bir başka kişiye markayı kullanma hakkı vermesi olarak tanımlanmaktadır¹⁶¹.

556 sayılı KHK md. 21/IV¹⁶², aksi sözleşmede kararlaştırılmış olmadıkça, lisans sahiplerinin lisanstan doğan haklarını üçüncü kişilere devir edemeyeceği veya alt lisans veremeyeceği hükmüne yer verilmiştir. Bu maddeden de anlaşıldığı üzere, taraflar lisans sözleşmesinde alt lisans verilebileceğine dair bir kayıt koymuşsa veya sözleşmenin içeriğinden alt lisans verilebileceği anlaşılıyorsa, üçüncü kişilere alt lisans verilebilecektir. Sözleşmede aksine bir hüküm yer almadığı sürece, alt lisans vermesi mümkün değildir.

Marka lisans sözleşmesine alt lisansa ilişkin bir kayıt konulmamasına rağmen alt lisans verilmesi ve lisans verenin de sessiz kalması durumunda, lisans veren alt lisans ilişkisini zımnen kabul etmiş sayılmayacaktır. Zira 556 sayılı KHK'ya göre alt lisansın verilebilmesi için bu durumun sözleşmede açıkça kararlaştırılması şartı getirilmiştir. Bu durumda lisans veren tarafından alt lisans sözleşmesinin kabul edilmiş sayılabilmesi için yazılı muvafakatine ihtiyaç vardır¹⁶³.

Lisans veren, sözleşmede belirtilmesi suretiyle, lisans alana alt lisans verme yetkisi tanımış ise, marka lisansı sözleşmesinin tarafı olan lisans alan alt lisans sözleşmesi bakımından lisans veren konumundadır¹⁶⁴.

Alt lisans sözleşmesinin kapsamı konusunda da şunlar söylenebilir: Lisans veren ve lisans alan, lisans sözleşmesinde alt lisans sözleşmesinin kapsamını, içeriğini ve koşullarını belirleme yetkisine sahiptirler. Belirlenen bu kapsam ve koşullarda alt lisans sözleşmesi yapılacak ve sözleşme yürütölmeye devam edecektir. Ancak lisans sözleşmesinde alt lisans sözleşmesinin içeriğine ilişkin bir belirlemeye yer verilmemişse alt lisans sözleşmesinin üst sınırını ana lisans sözleşmesi

¹⁶¹ MERAN, s.289; TEKİNALP, "Fikri Mülkiyet", s.468; OKTAY ÖZDEMİR, s.16; ÜNAL, s.168; YASAMAN/ALTAY, s.744-745; YÜKSEL, s.95.

¹⁶² Tasarı md.44/III'te de aynı düzenlemeye yer verilmiştir.

¹⁶³ AYDINCIK, s. 69.

¹⁶⁴ YASAMAN/ALTAY, s.744; TEKİNALP, "Fikri Mülkiyet", s.469; ÜNAL, s.170.

oluşturacaktır¹⁶⁵. Bir kimse sahip olduğu haktan fazlasını devredemez (*nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*) kuralı uyarınca alt lisans sözleşmesi de lisans sözleşmesinin sahip olduğu hak ve yetkilerden fazlasını ihtiva edemeyecektir. Ancak, bu ilkeye rağmen alt lisans sözleşmesi ile ana lisans sözleşmesinde tanınandan daha fazla hak tanınmış ise, alt lisans alan kendisine tanınan hakların ancak ana lisans sözleşmesinde de yer verilmiş olanlarından yararlanacak ve alt lisans alan kişinin iyiniyetli olması da o kişiye herhangi bir kazanım sağlamayacaktır¹⁶⁶. Ayrıca alt lisans sözleşmesinin, kaynağını olan ana sözleşmenin hükümlerini ihlal eder nitelikte hükümler de içermemesi gerekmektedir.

Alt lisans sözleşmesinin geçerliliği ana lisans sözleşmesinin geçerliliğine bağlı olup, ana lisans sözleşmesinin sona ermesiyle birlikte alt lisans sözleşmesi de sona erecektir¹⁶⁷.

Son olarak da, basit lisans ve inhisari lisanslar bakımından alt lisansın verilip verilemeyeceği hususu değerlendirilebilir. Alt lisans ancak basit lisansın olduğu durumlarda söz konusu olacaktır¹⁶⁸. İnhisari lisansın özelliğinden dolayı alt lisans söz konusu olmayacaktır. Alt lisans verilmesi suretiyle bir başkasına sağlanan kullanma hakkı inhisari lisans alanın tek başına kullanma hakkına engel teşkil edecektir ki bu gerekçelerle alt lisansın inhisari lisansla söz konusu olmayacağına açıklık gelmektedir. Sözleşmede açıkça belirtilse bile inhisari lisansla, lisans alan alt lisans veremeyecektir. İnhisari lisansla lisans alana böyle bir hak tanınmışsa, o lisans inhisari olarak nitelendirilmeyecek¹⁶⁹, lisansın devri olarak değerlendirilecektir¹⁷⁰.

III. MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİNİN BENZER SÖZLEŞMELERLE KARŞILAŞTIRILMASI

556 sayılı KHK'da marka lisans sözleşmesine ilişkin hükümlere yer verilmesine rağmen, bütün unsurlarıyla kanunda düzenlenen bir sözleşme değildir. Bu sebeple, sözleşme ile ilgili bir ihtilaf olması durumunda veya sözleşmeye

¹⁶⁵ ÜNAL, s. 181; ÖZEL, s. 52.

¹⁶⁶ BAŞLAR, “İşlevleri ve Çeşitleri”, s. 46; ÖZEL, s.52; ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s.63.

¹⁶⁷ ÜNAL, s.169; ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s.61.

¹⁶⁸ BAŞLAR, “İşlevleri ve Çeşitleri”, s. 45; TEKİNALP, “Fikri Mülkiyet”, s.469.

¹⁶⁹ BAŞLAR, “İşlevleri ve Çeşitleri”, s. 45; TEKİNALP, “Fikri Mülkiyet”, s.469.

¹⁷⁰ OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans Sözleşmeleri”, s.62; YASAMAN/ALTAY, s.744.

uygulanacak kurallarla ilgili bir boşluk olması halinde, bu durumun bertaraf edilmesi için hangi hükümlerin uygulanacağını belirlenmesi gerekmektedir. Bu sebeple marka lisans sözleşmesi ile diğer sözleşme türlerinin benzerlik ve farklılık arz eden unsurlarının irdelenmesi gerekmektedir.

A. Satım Sözleşmesi

Satım sözleşmesinin unsurları, TBK'nın özel borç ilişkileri kısmında satış sözleşmesi bölümünde 207. maddesinde düzenleme alanı bulmuştur. Bu maddeye göre;

“Satış sözleşmesi, satıcının, satılanın zilyetlik ve mülkiyetini alıcıya devretme, alıcının ise buna karşılık bir bedel ödeme borcunu üstlendiği sözleşmedir.

Sözleşme ile aksi kararlaştırılmadıkça veya aksine bir âdet bulunmadıkça, satıcı ve alıcı borçlarını aynı anda ifa etmekle yükümlüdürler.

Durum ve koşullara göre belirlenmesi mümkün olan bedel, kararlaştırılmış bedel hükmündedir.” Anılan hükümde de belirtildiği üzere, satım sözleşmesi, satıcının, satılanın zilyetlik ve mülkiyetini alıcıya devretme, alıcının ise buna karşılık bir bedel ödeme borcunu üstlendiği tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmedir.

Satım sözleşmesi ile marka lisans sözleşmesi arasında benzerlik gösteren hususlar olduğu gibi farklılık arz eden hususlar da söz konusudur.

Marka lisans sözleşmesi ile satım sözleşmesi arasındaki farklılıklara değinildiğinde; öncelikle, satım sözleşmesi ani edimli bir sözleşme¹⁷¹, marka lisans sözleşmesi ise sürekli edim borcu doğuran bir sözleşmedir¹⁷². Taraflar satım sözleşmesinde belirlenen zamanda edimlerini ifa etmekte; marka lisans sözleşmesinde ise tarafların kararlaştırdığı belli bir süre içinde veya süresiz olarak edimlerini ifa etmektedirler¹⁷³. Bu sebeple, marka lisans sözleşmesinde sadakat borcu bulunmakta, satım sözleşmesinde ise sadakat borcu TMK md. 2'de anlamını bulan dürüstlük kuralları çerçevesinde söz konusu olmaktadır¹⁷⁴.

¹⁷¹ ARAL, Fahrettin: Borçlar Hukuku Özel Borç ilişkileri, 6. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2006, s.63.

¹⁷² BOSO, s. 861.

¹⁷³ ARAL, s. 63; ONGAN, s.50; KIRCA, s.62; AYDINCIK, s. 90.

¹⁷⁴ OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans Sözleşmeleri”, s. 57.

Diğer bir diğer farklılık da, şekil açısından kendini göstermektedir. Marka lisans sözleşmesi 556 sayılı KHK uyarınca yazılı şekilde yapılması zorunlu iken, satım sözleşmesi için TBK herhangi bir şekil zorunluluğu öngörmemiştir.

İnhisari lisans sözleşmesinde, lisans veren markayı kullanma hakkını saklı tutmamış ise, marka sahibi markasını kendisi kullanamayacak ve lisans alan da markayı devir almış gibi geniş bir tasarruf yetkisine sahip olacaktır. Bu durumda inhisari lisans sözleşmesi ile satım sözleşmesi arasında benzerlik kurularak, satım sözleşmesine ilişkin hükümlerin marka sözleşmesine kıyasen uygulanabileceği belirtilmektedir¹⁷⁵. Bunun yanında, her iki sözleşme de iki tarafa borç yükleyen sözleşme olma özelliğini taşıdığından iki sözleşme arasında benzerlik kurularak satım sözleşmesinin ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanabileceği belirtilmiştir. Ancak, satım sözleşmesinde mülkiyetin tamamen karşı tarafa geçirilmesi amaçlandığından ve marka lisans sözleşmelerinde markanın özü marka sahibinde kaldığından sadece kullanma ve yaralanma hakkı devredildiğinden bu şekilde yapılan değerlendirmenin doğru olduğu söylenemeyecektir.

B. Adi Kira-Hasılat Kirası Sözleşmesi

TBK'nın, kira Sözleşmesi başlıklı dördüncü bölümünün 299. maddesinde adi kira sözleşmesi, *“Kira sözleşmesi, kiraya verenin bir şeyin kullanılmasını veya kullanmayla birlikte ondan yararlanılmasını kiracıya bırakmayı, kiracının da buna karşılık kararlaştırılan kira bedelini ödemeyi üstlendiği sözleşmedir.”* şeklinde düzenlenmiştir.

Marka lisans sözleşmesi ile adi kira sözleşmesi bir şeyin bir başkasına kullandırılması ve sürekli borç ilişkisi doğurması yönüyle birbirlerine benzerlik gösterse de, birçok yönden farklı hususlar ihtiva eden sözleşmelerdir.

Öncelikle, marka lisans sözleşmesini adi kira sözleşmesinden ayıran en önemli fark, adi kira sözleşmesinin konusunu maddi varlığı olan taşınır veya taşınmaz eşya¹⁷⁶ oluşturmaya rağmen, marka lisans sözleşmesinde maddi varlığı

¹⁷⁵ YASAMAN/ALTAY, s. 743; OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans Sözleşmeleri”, s.57.

¹⁷⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz.: ERTAŞ, s. 54-55; ARAL, s.209-210.

olan bir şeyin başkasına kullandırılması değil, üzerinde mutlak hak bulunan marka hakkının kullandırılması söz konusudur¹⁷⁷.

Adi kira sözleşmesinde ücret, TBK'ya göre sözleşmenin esaslı unsurlarından¹⁷⁸ olup mutlaka belirtilmesi zorunlu olmasına karşın¹⁷⁹, marka lisans sözleşmesinde marka bedel talep edilmeksizin de kullandırılabilir¹⁸⁰.

Hasılat kirası sözleşmelerine bakıldığında ise, TBK'nın 357. maddesinde;

“Ürün kirası kiraya verenin, kiracıya, ürün veren bir şeyin veya hakkın kullanılmasını ve ürünlerin devşirilmesini bedel karşılığında bırakmayı üstlendiği sözleşmedir.

Ürüne katılmalı kira, kira bedelinin devşirilecek ürünün belli bir oranı olarak kararlaştırıldığı ürün kirasıdır. Bu oran sözleşmeyle kararlaştırılmamışsa, yerel âdete göre belirlenir.” şeklinde düzenlemeye yer verilmiştir.

Hasılat kirası sözleşmelerinde bir malın yanı sıra bir hakkın da başka bir kişiye kullanımının devri mümkün olduğundan, marka lisans sözleşmesi ile benzerlik kurulmuştur¹⁸¹. Ancak, hasılat kirasında belirtilen hak, lisans sözleşmesine konu olan türden gayri maddi bir hak olarak değerlendirilemez.

Bir diğer fark da, basit lisans sözleşmesinde, marka sahibi de lisans alan kişiler yanında markayı kullanma hakkına sahipken, aynı şekilde inhisari lisans sözleşmesinde de marka sahibi hakkını saklı tutarsa markayı kendisi de kullanabilecekken; hasılat kirası ve adi kira sözleşmesinde kiralayanın kira konusunu kullanma hakkı söz konusu değildir.

Başka bir fark da, 556 sayılı KHK md.21/IV, aksi sözleşmede kararlaştırılmış olmadıkça, lisans alanın alt lisans veremeyeceğini düzenlemiştir¹⁸². Hasılat kirası sözleşmesinde ise, alt kira sözleşmesi yapma yasağı söz konusu olduğundan, alt kira

¹⁷⁷ TÜYSÜZ, s. 83.

¹⁷⁸ Bedel belirlenmemiş ise artık adi kira sözleşmesinden değil, ariyet sözleşmesinin varlığından bahsedilir.

¹⁷⁹ ARAL, s.209.

¹⁸⁰ YÜKSEL, s. 96; ARKAN, “Marka-II”, s. 199.

¹⁸¹ OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans sözleşmeleri”, s. 55-56; BOSO, s. 861.

¹⁸² Bu düzenleme Tasarı 44/III'te de korunmuştur.

ancak kiralayanın izni ile yapılması mümkün olmaktadır. Adi kira sözleşmesinde ise, aksi kararlaştırılmış olmadıkça alt kiracı atanması mümkündür¹⁸³.

Yukarıda anlatılan sebeplerle; adi kira, hasılat kirası ve marka lisans sözleşmeleri açısından benzerlikler bulunmasına rağmen, sözleşmeler arasındaki farklılıklardan dolayı, adi kira ve hasılat kirasına ilişkin hükümler ancak mahiyetine uygun olduğu oranda ve kıyasen marka lisansı sözleşmesine uygulanabilecektir¹⁸⁴.

C. Franchise Sözleşmesi

Franchise sözleşmesi ile marka lisans sözleşmesinin karşılaştırmasına yer verilmeden önce, Franchise sözleşmesinin tanımına bakmakta fayda görülmektedir.

Franchise sözleşmesi, franchise verenin, kendisine ait üretim, işletme ve pazarlama sistemini oluşturan fikri ve sınai unsurlar üzerinde, franchise alana kullanma hakları tanıyarak, onu söz konusu sisteme göre faaliyet gösteren işletmeler zincirine entegre etmek ve bu sisteme dayalı ticari faaliyeti sırasında devamlı olarak desteklemek borcu altına girdiği; franchise alanın ise, franchise verenin belirlediği ilkelere uymak ve kendisine kullanma hakkı verilen fikri veya sınai unsurlardan yararlanmak kaydıyla bu sisteme dâhil mal veya hizmetlerin sürümünü kendi nam ve hesabına yapmayı ve de franchise verene belli bir ücret ödemeyi taahhüt ettiği sürekli bir borç ilişkisi kuran, kanunda düzenlenmemiş ve tam iki tarafa borç yükleyen bir çerçeve sözleşmedir¹⁸⁵.

Marka lisans sözleşmesi ile franchise sözleşmesi arasında benzerlikler olduğu gibi farklılıklar da mevcuttur. Franchise sözleşmesi de marka lisans sözleşmesi gibi kanunda düzenlenmemiş bir sözleşme türüdür. Ayrıca, her iki sözleşme de, bir ücret karşılığında gayri maddi malları bir üçüncü şahsa kullandıran ve bundan yararlanmasını sağlayan bir sözleşmedir¹⁸⁶. Aynı zamanda, franchise veren ve lisans verenin kalitenin kontrolünün sağlanması için talimatlarda bulunmak ve denetim yapma hakkına sahip olması gibi benzerlikleri de bulunmaktadır.

¹⁸³ ARAL, s. 263; OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans Sözleşmeleri”, s. 56.

¹⁸⁴ ONGAN, s.50; ARKAN, “Marka –II”, s. 191; ORTAN, s. 24-25; ÇAMLİBEL TAYLAN, s.208; YASAMAN/ALTAY, s. 742.

¹⁸⁵ GÜRZUMAR, s. 10.

¹⁸⁶ KIRCA, s.87.

Franchise sözleşmesi ile marka lisans sözleşmesini birbirinden ayıran farklılıklar da mevcuttur. Öncelikle, her iki sözleşmede de, hak sahiplerinin talimat ve denetim hakkı bulunmasına rağmen, franchise verenin talimat ve denetim hakları, lisans verenin talimat ve denetim haklarından daha kapsamlıdır. Franchise verenin denetim hakkı, lisans verenin denetim hakkından farklı olarak mal veya hizmetlerin sürümü için verilen talimatların doğru ve eksiksiz bir biçimde uygulanıp uygulanmadığını, franchise alanın işletmesinin iç ve dış görünümünü, işletme idaresini, personeli ve ekonomik durumunu da kapsar şekilde genişlemiştir¹⁸⁷.

Bir diğer fark ise, lisans verenin lisans alanı koruma konusunda asli bir edim yükümlülüğü bulunmamasına rağmen, franchise sisteminde, franchise verenin franchise alanı sisteme uyumlaştırma ve koruma borcu bulunmaktadır¹⁸⁸.

Franchise sözleşmesi ile marka lisans sözleşmesi arasındaki bir diğer fark, lisans verenin markanın reklamını yapmak gibi bir yükümlülüğünün bulunmasına rağmen, bu yükümlülük kendisine sadece yan yükümlülük olarak öngörölmüş olmasına rağmen; franchise sözleşmesinde franchise alanın sürümü artırmak ve sağlamak için reklam yapması asli yükümlülüğü arasında sayılmaktadır.

İki sözleşme arasındaki benzerlikler ve farklılıklar değerlendirildiğinde, lisans sözleşmesinin unsurlarının franchise sözleşmesinde bulunması zorunlu unsurlar olduğu belirtilmişse de, franchise sözleşmesinin bu zorunlu unsurlar dışında başka unsurları da içerdiğinden lisans sözleşmesi ile franchise sözleşmesi birbirinden bağımsız sözleşmelerdir¹⁸⁹. Ancak, franchise alan, dağıtım konusu malları, markayla işaretlenerek piyasaya sunulduktan sonra elde ediyorsa, malları satmak veya dağıtmak için marka lisansına ihtiyacı olmamasına rağmen, marka hakkı tükenmeden önce yapılacak satımlarda, franchise alanın aynı zamanda lisans veren ile marka lisans sözleşmesi imzalayarak marka lisansı alan kişi durumuna gelmesi gerekmektedir. Bu durumda, franchise sözleşmesi içerisinde marka lisans sözleşmesinin de var olduğu söylenebilecektir¹⁹⁰.

¹⁸⁷ KIRCA, s.86.

¹⁸⁸ GÜRZUMAR, s.137.

¹⁸⁹ KIRCA, s. 70.

¹⁹⁰ GÜRZUMAR, s. 98, 105.

D. Adi Ortaklık Sözleşmesi

TBK md. 620’de “*Adi ortaklık sözleşmesi, iki ya da daha fazla kişinin emeklerini ve mallarını ortak bir amaca erişmek üzere birleştirmeyi üstlendikleri sözleşmedir.*” şeklinde tanımlanmıştır. Şu halde adi ortaklık sözleşmesinde; iki veya daha fazla kişinin ortak amacını gerçekleştirmek için bir araya gelmesi, bunun sonucunda elde edilen kârı paylaşması, meydana gelen zarara katlanması söz konusudur. Burada tarafların birlikte hareket etme yükümlülüğü ana unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ancak, marka lisans sözleşmesinde, taraflar arasında sözleşmeden doğan bir güven ilişkisi olsa da, bu durumun, adi şirkette olduğu gibi ortak bir amacın varlığı ve ortak bir amaca ulaşmak için birlikte hareket etme yükümlülüğü şeklinde değerlendirilemeyecektir¹⁹¹. Marka lisans sözleşmesi iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olduğundan tarafların karşılıklı borçlarını ifa yükümlülüğü söz konusudur, diğer bir deyişle, iki taraf da kendi menfaatleri için hareket etmektedir¹⁹². Bu özellikleri dolayısıyla, marka lisans sözleşmesinin adi ortaklık sözleşmesi olduğu söylenemeyecektir.

Marka sahibinin kullanma hakkını saklı tuttuğu inhisari lisans sözleşmelerinde veya basit lisans sözleşmelerinde, taraflar ortak bir amacı gerçekleştirmek için birlikte hareket ediyorsa, adi şirkete ilişkin hükümlerin mahiyetine uygun düştüğü oranda marka lisans sözleşmesine kıyasen uygulanması gündeme gelebilecektir¹⁹³.

E. İntifa Sözleşmesi

İntifa hakkı, TMK md. 794’de¹⁹⁴ yer alan “*İntifa hakkı, taşınır, taşınmazlar, haklar veya bir malvarlığı üzerinde kurulabilir. Aksine düzenleme olmadıkça bu hak, sahibine, konusu üzerinde tam yararlanma yetkisi sağlar.*” hükmü ile düzenleme alanı bulmuş olup; taşınır, taşınmazlar, haklar ve bir malvarlığı

¹⁹¹ ÖZEL, s. 123; BOSO, s. 861.

¹⁹² ONGAN, s.51; TÜYSÜZ, s. 84.

¹⁹³ YASAMAN/ALTAY, s.743; OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans Sözleşmeleri”, s.60; GÜRZUMAR, s.92; AYİTER, s.108.

¹⁹⁴ BK md. 248 hükmüne karşılık gelmektedir.

üzerinde tesis edilebilen, konusu üzerinde tam yararlanma yetkisi veren irtifak haklarındandır¹⁹⁵. Ayrıca, intifa hakkı sahibi, konusu olan şeyi kullanabilecek, onun doğal ve hukuki ürünlerinden de yararlanabilecektir¹⁹⁶.

Marka lisansı sözleşmesi de, kullanma ve yararlanma hakkı sağlaması yönüyle, intifa sözleşmesine benzetilmektedir¹⁹⁷. Ancak bu benzerlik sadece inhisari lisans sözleşmelerinde lisans verenin hakkını saklı tutmadığı durumlarda, başka bir anlatımla kullanma hakkının sadece lisans alana ait olduğu durumlarda, lisans alanın hakkı, intifa hakkı sahibinin statüsüne eşit olacağından, iki sözleşme açısından benzerlik ilişkisi kurulmaktadır.

Ancak, aynı şey üzerinde birbirinden bağımsız olarak birden fazla kişinin aynı anda intifa hakkı sahibi olması mümkün olmadığından, basit lisans sözleşmelerinde ve marka sahibinin kullanma hakkını saklı tuttuğu durumlarda da lisans hakkı birden fazla kişi tarafından aynı anda kullanıldığından, lisans sözleşmesi ile intifa sözleşmesi arasında benzerlik kurulamamaktadır.¹⁹⁸

Belirtilmesi gereken son bir husus ise, intifa hakkı ile, lisans sözleşmesinden doğan hakka ilişkin bir diğer fark da, intifa hakkı bir ayni hak iken; lisans sözleşmesinden doğan hak bir alacak hakkıdır¹⁹⁹.

F. Know-How Sözleşmesi

Know-how, işletmelerin ticari faaliyetlerinde kullanılan, ekonomik fayda elde edilen, gizli veya gizli olmayan, teknik, ticari, idari, mali veya diğer bir alana ait, hukukten korunmayan tecrübeye dayanan bilgilerdir²⁰⁰. Aynı zamanda, know-how'ın unsurlarına bakıldığında ise; sınai haklar kategorisinde sayılmamakta, bilgi ve tecrübe içermekte, patent alınmasının zorunlu olmaması, gayri maddi bir değer

¹⁹⁵ ERTAŞ, s.61; İrtifak hakları, malik tarafından başkalarına tanınan, sahibine bir maldan faydalanma, yararlanma yetkileri veren veya malike mülkiyet hakkının tanıdığı yetkileri kullanmaktan kaçınma borcu yükleyen ayni haklardır. İrtifak hakları eşyaya bağlı irtifak hakları ve şahsa bağlı irtifak hakları olarak ikiye ayrılmaktadır. İntifa ve sükna hakkı şahsa bağlı irtifak hakkıdır.

¹⁹⁶ ERTAŞ, s. 474.

¹⁹⁷ OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans Sözleşmeleri”, s.60.

¹⁹⁸ ÖZSOY, s.85. AYDINCIK, s. 92; OĞUZMAN/SELİÇİ/OKTAY ÖZDEMİR, s. 607.

¹⁹⁹ BOSO, s. 862; OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans Sözleşmeleri”, s. 60.

²⁰⁰ ÖĞÜZ, Tufan: Know-How Sözleşmesi, Filiz Kitabevi, İstanbul 2001, s.6; ERBAY, İsmail: Know-How Sözleşmesi, Yetkin Yayınları, Ankara 2001, s.78; BAŞ, Mustafa: Teknik Bilgi (Know-How) Lisans Sözleşmesi, Yetkin Yayınları, Ankara 2000, s.33; GÜNEŞ, “Fikir ve Sanat Eserleri”, s. 35.

olması ve devredilebilir olması gibi özellikleri vardır²⁰¹. Know-how alanında ayrı bir tescil sistemi ve özel yasal bir düzenleme söz konusu değildir. Bu konuda hak sahibinin kamuya bilginin açıklanmamış olması sebebiyle tescillenemeyen ve süresiz olarak saklanabilecek nitelikte bilgiler söz konusudur. Know-how korunması için özel bir düzenlemede mevcut değildir, ancak TTK'nın²⁰² haksız rekabete ilişkin hükümleri bu boşluğu doldurmaktadır. Açık bir tanım yapılacak olursa, sınai olsun ya da olmasın herhangi bir üretim alanında gizli olan veya olmayan her türlü bilgi ve yöntemler bütünü üzerinde bulunan tescile bağlı olmaksızın genel hükümlere göre, özellikle haksız rekabete göre korunan haklardır²⁰³.

Know-how lisans sözleşmeleri ise; sahibine fiili bir durum sağlayan ve know-how teşkil eden bilgi ve deneyimlerin sözleşme ile üçüncü kişilere süreye bağlı veya süresiz olarak aktarılacak kullanımına izin verme²⁰⁴, karşılığında da know-how alana belirli bir bedel ödeme borcu yükleyen sözleşmelerdir^{205 206}.

Marka lisansı ile know-how arasında bazı farklılıklar da söz konusudur. Öncelikle, marka lisans sözleşmesinin konusunu oluşturan marka, özel kanunla korunan ve herkese karşı ileri sürülebilir bir mutlak haktır. Ancak, know-how bir hak teşkil etmez ve know-how sözleşmesine konu olan bilgi ve tecrübe hukuken özel olarak korunmaz²⁰⁷.

Bunun dışında, marka lisans sözleşmesi sürekli borç ilişkisi doğurmasına rağmen; know-how sözleşmesi ani edimli bir sözleşmedir²⁰⁸.

Bir diğer fark ise, marka lisans sözleşmesinin sona ermesinden sonra veya tarafların sözleşmeyi rızaen sona erdirmesinden sonra, lisans sözleşmesinin konusu olan marka geri vermeye ve tekrar kullanıma elverişli olmasına rağmen, know-how sözleşmesinin konusu olan bilgiler geri verilmeye elverişli değildir ve sözleşme

²⁰¹ Ayrıntılı bilgi için bkz.: ERBAY, s. 78-92.

²⁰² Haksız rekabete ilişkin hükümlere YTTK'da da yer verilmiştir.

²⁰³ GÜNEŞ, "Fikir ve Sanat Eserleri", s. 35.

²⁰⁴ ONGAN, "Tarafların Hukuki Durumu", s.35.

²⁰⁵ ÖĞÜZ, s.41; ERBAY, s.67.

²⁰⁶ Bu sözleşmeler de kendine özgü sözleşmeler kategorisinde yer almaktadır.

²⁰⁷ BAŞ, "Teknik Bilgi", s.41; KIRCA, s. 72; ERBAY, s.99; ÖĞÜZ, s.81.

²⁰⁸ ÖĞÜZ, s. 82.

bittikten sonra kullanılması engellenememektedir. Bu sebeple, know-how sözleşmesinin marka lisans sözleşmesi olarak nitelendirilmesi söz konusu değildir²⁰⁹.

Bütün bu farklılıklar dikkate alındığında, hem marka lisans sözleşmesinde hem de know-how sözleşmesinde gayri maddi bir malın kullanılıyor olması ile ortaya çıkan benzerlik sebebiyle, bu sözleşmelerin de benzer olduğunu söylemek mümkün değildir.

²⁰⁹ Kendine özgü yapısı olan bir sözleşmedir. Bkz: KIRCA, s.73.

İKİNCİ BÖLÜM MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI, KURULMASI VE GEÇERLİLİĞİNİ ETKİLEYEN SEBEPLER

I. MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI

Marka lisans sözleşmesinin tarafları belirlenirken, sözleşmenin ana lisans sözleşmesi ve alt lisans sözleşmesi ayrımı yapılarak incelenecektir.

A. Lisans Sözleşmesinde Taraflar

1. Lisans Veren

Marka lisans sözleşmesinin tarafları lisans alan ve lisans verendir. Lisans konusu hakkın sahibi olan gerçek veya tüzel kişi sözleşme ehliyeti bulunmak koşuluyla²¹⁰ lisans sözleşmesinin lisans veren tarafını oluşturmaktadır²¹¹. Lisans veren, kural olarak marka sahibidir. Bunun yanında, lisans verenin markanın kullanımını devretme yetkisine sahip bir gerçek veya tüzel kişi de olmasında herhangi bir engel bulunmamaktadır.

Ayrıca, bir lisans sözleşmesinde birden çok lisans verenin bulunması da mümkündür. Bu durumda, sözleşmenin geçerli bir şekilde yapılabilmesi için, marka lisans sözleşmeleri ile ilgili olarak mevzuatta açık bir hüküm bulunmamasına rağmen, her hak sahibinin açıkça rızasının olması, hak sahiplerinin ortak hareket etmesi gerekmektedir²¹².

Lisans verenin tasarruf yetkisinin bulunması gerektiğine ilişkin bir hükme lisans sözleşmesinde yer verilebilmekte olup; böyle bir hükmün taraflarca sözleşmeye konulmasına rağmen lisans veren kişinin gerçekte tasarruf yetkisine sahip olmaması durumunda lisans alan iyiniyetli olsa bile herhangi bir hak elde edemeyecektir²¹³. Bu durumda, lisans veren ile yapılan sözleşme geçerliliğini koruyacak, lisans veren tarafından sözleşmeden doğan borcun ifa edilememesinden bahsedilecektir.

²¹⁰ Lisans sözleşmesi yapmak için kanunda özel bir şart aranmadığı için bu sözleşme de sözleşme ehliyeti bakımından genel hükümlere tabi olmaktadır. Bkz.: ORTAN, s.103.

²¹¹ ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s. 60; OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans Sözleşmeleri”, s. 61.

²¹² ARKAN, “Marka – I”, s. 58.

²¹³ YÜKSEL, s. 95.

2. Lisans Alan

Lisans alan, lisans verenin markası üzerinde kullanım hakkını elde eden ve bu kullanım hakkı karşılığında da lisans bedeli ödeme borcu altına giren kişidir. Sözleşme ehliyeti bakımından lisans alan ve lisans veren arasında bir fark bulunmamaktadır. Başka bir ifade ile, lisans alan da sözleşme ehliyetine sahip herhangi bir gerçek veya tüzel kişi olabilmektedir.

Marka lisans türlerine göre lisans alan tarafında farklılık söz konusu olmaktadır. Şöyle ki; kişiye bağlı lisans sözleşmelerinde, lisans alan bir gerçek kişidir. Bunun yanında, işletmeye bağlı lisans sözleşmelerinde ise, lisans alan işletmedir.

B. Alt Lisans Sözleşmesinde Taraflar

556 sayılı KHK md.21/IV uyarınca, alt lisans, markanın üçüncü kişilere kullandırılmasına ilişkin alt lisans verme yetkisinin, marka lisans sözleşmesi ile lisans alana tanınması durumunda ortaya çıkmaktadır. Böyle bir durumda, lisans alan konumunda bulunan kişi kendisine tanınan yetki ile üçüncü bir kişiye lisans hakkı tanımaktadır. Burada, ana lisans sözleşmesinde lisans alan konumunda olan bu kişi alt lisans sözleşmesinde alt lisans veren konumundadır. Alt lisans sözleşmesinin diğer tarafı da lisans alan konumunda olmaktadır²¹⁴.

Marka lisansı sözleşmesinin tarafı olan lisans veren, kural olarak alt lisans sözleşmesinin tarafı değildir. Alt lisans sözleşmesi, ana lisans sözleşmesindeki lisans alan-alt lisans sözleşmesindeki lisans veren ile alt lisans sözleşmesindeki lisans alan üçüncü kişi arasında yapılmaktadır. Ancak, alt lisans sözleşmesinin, lisans veren adına yapılmış olması durumunda, lisans veren alt lisans sözleşmesinin tarafı durumuna gelecektir ki, bu durumda gerçek anlamda bir alt lisans sözleşmesinden bahsedilemeyecektir²¹⁵.

²¹⁴ ÜNAL, s.169, 183; ARKAN, “Marka-II”, s. 200.

²¹⁵ OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans Sözleşmeleri”, s.62.

II. MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİNİN KURULMASI

A. Genel Olarak

Markaların lisans gibi hukuki işlemlere konu olmasına 556 sayılı KHK'nın 15. maddesinde izin verilmiş olup, marka lisansına ilişkin de KHK'nın 20 ve 21. maddelerinde düzenlemelere yer verilmiştir.

Bir sözleşmenin kurulabilmesi için öncelikle kurucu unsurların bulunması gerekmektedir, ayrıca sözleşmenin hükümsüzlük veya iptal edilebilirlik yaptırımı ile karşı karşıya gelmemesi için geçerlilik koşullarını da taşımalıdır.

Marka lisans sözleşmelerinin kurulması başlıklı bu bölümde, marka lisans sözleşmesinin unsurları, şekli, tescili ve tescilin lisans sözleşmesine etkileri değerlendirilecektir.

B. Marka Lisans Sözleşmesinin Unsurları

Rızai akitler içerisinde yer marka lisans sözleşmesi, lisans veren ve lisans alanın karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarının uyuşması durumunda kurulacaktır²¹⁶. Sözleşme özgürlüğü ilkesi²¹⁷ gereği taraflar, sözleşmenin taraflarını ve içeriğini diledikleri şekilde belirleyebilecektir. TBK'nın 26 ve 27.²¹⁸ maddelerinde düzenlenen sözleşme özgürlüğünün sınırlarını belirleyen; yapılacak olan sözleşmenin ahlaka, adaba, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı olmaması ve konusunun imkansız olmaması ile tarafların fiil ehliyetine sahip olması gibi sınırlar marka lisans sözleşmesi için de geçerliliğini sürdürecektir.

Lisans sözleşmesinin kurulabilmesi için, taraflar sözleşmenin objektif esaslı unsurları üzerinde iradelerini birleştirmiş olmalıdırlar²¹⁹. Buna göre;

Lisans sözleşmesinde esaslı unsurdan anlaşılması gerekenin lisansın konusu, lisans bedeli²²⁰ ve lisans verenin lisans konusu hakkı lisans alanın kullanmasını

²¹⁶ KILIÇOĞLU, “Borçlar Hukuku”, s.54, 66; REİSOĞLU, s.64, 68.

²¹⁷ Sözleşmenin kurulması ve koşullarının belirlenmesi kişilerin özgür iradeleriyle karar verebilme serbestisini ifade etmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: KILIÇOĞLU, “Borçlar Hukuku”, s.73 vd.; REİSOĞLU, s. 133 vd.

²¹⁸ BK md. 19 ve 20'ye karşılık gelmektedir.

²¹⁹ Aksi halde sözleşme kurulmamış olacaktır.

sağlamayı borçlanmasıdır²²¹. Ancak, bazı hususlar taraflar açısından sübjektif açıdan esaslı unsur²²² sayılmakta olduğundan, sözleşme imzalanması aşamasında, bu hususlar üzerinde taraflarca anlaşmaya varılması gerekecektir. Aksi halde sözleşme geçerli olarak kurulmayacaktır²²³.

Marka lisans sözleşmesinde tarafların üzerinde anlaşması gereken esaslı unsurlardan ilki; sözleşme konusu marka üzerinde anlaşma sağlamalıdır. Lisans sözleşmesinde lisans konusu markanın belirlenmesi²²⁴ gerekmektedir. Ayrıca sözleşmede mal ve hizmetlerin tamamı lisans konusu olabileceği gibi bir kısmı da lisansa konu olabilmektedir. Bu sebeple marka lisans sözleşmesinin hangi mal ve hizmetleri kapsadığı lisans sözleşmesinde belirlenmelidir.

Diğer bir esaslı unsur, lisans verenin ana yükümlülükleri arasında yer alan lisans konusu hakkın kullanılmasının sağlanmasını borcudur. Lisans veren, bu borcun ifa edilmesi için sözleşme süresi boyunca markanın kullanılması için gerekli tedbirleri almak zorundadır. Zira, anılan yükümlülük lisans verenin asli edim yükümlülüğü arasında belirlenmiştir.

Bir diğer esaslı unsur da, lisans bedelidir. Lisans hakkının kullanılmasına karşılık lisans alan lisans verene bedel ödeme borcu altına girmektedir²²⁵. Taraflar sözleşmede lisans bedelini açıkça kararlaştırılabilirler. Ancak, lisans bedelinin açıkça kararlaştırılmamış olması halinde lisans bedelinin belirlenebilir nitelikte olması da yeterli kabul edilecektir. Lisans bedeli, para olarak kararlaştırılabileceği gibi para

²²⁰ Aksi görüş için bkz.: YASAMAN/ALTAY, s.749; Sözleşmenin tek objektif esaslı unsuru kullanım hakkının lisans alana devredilmesi olur; lisans bedeli objektif esaslı unsur olarak değerlendirilmeyecektir.

²²¹ OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans Sözleşmeleri”, s.69.

²²² Örneğin lisans bedeli objektif esaslı unsur; lisans bedelinin nerede ödeneceği ise sübjektif esaslı unsur olarak değerlendirilebilir.

²²³ REİSOĞLU, s. 63-64; KILIÇOĞLU, “Borçlar Hukuku”, s.57.

²²⁴ Belirlenmesinden kasıt; markanın belirlenmesi, eğer belirlenmesi mümkün değil ise en azından belirlenebilir olmasıdır.

²²⁵ Asli edim yükümlülüğüdür. ÇAĞLAR, Hayrettin: Marka Hukuku Temel Esaslar, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 103.

dışında başka bir şey²²⁶ olarak da kararlaştırılabilir. Ancak uygulamada çoğunlukla edim olarak para tercih edilmektedir²²⁷.

Marka lisans sözleşmesinin geçerli olarak kurulabilmesi için hem lisans alan hem de lisans veren hukuki işlem ehliyetine sahip olmalıdır²²⁸. Bu kişilerin ayırtetme gücüne sahip, reşit ve kısıtlı olmayan tam ehliyetli kişiler olması gerekmektedir²²⁹.

Son olarak belirtilmesi gereken bir husus da, sözleşmenin konusu imkânsız olmamalıdır²³⁰. Buradaki imkansızlık objektif imkansızlık olup, herkes açısından geçerli olan bir imkansızlıktır²³¹.

C. Marka Lisans Sözleşmesinin Şekli

556 sayılı KHK'nın 15, 20 ve 21. maddelerinde lisansa ilişkin hükümlere yer verilmiş olmasına rağmen, marka lisans sözleşmesinin şekline ilişkin hükme sadece "Markanın hukuki işlemlere konu olması" başlıklı 15. maddesinde yer vermiştir. Söz konusu maddenin ikinci fıkrasına göre "*Tescilli bir marka üzerindeki sağlararası işlemler yazılı şekle tabidir.*" hükmü getirilmiştir. Bu sebeple, marka lisans sözleşmeleri yazılı şekilde yapılmak zorunda olup, yazılı şekil bir geçerlilik şartıdır²³².

556 sayılı KHK'nın "Hukuki işlemlerin başvurulara uygulanması" başlıklı 22. maddesinde "*Devir, lisans, intikal, haciz, rehin ve marka sahibi hakkındaki değışiklikler ile ilgili hukuki işlemler marka başvurularına da uygulanır.*" hükmü dolayısıyla, bir marka başvurusunun lisans sözleşmesine konu olması halinde de sözleşmenin yazılı şekilde yapılması gerekir.

²²⁶ Örneğin, tarafların karşılıklı olarak birbirlerine lisans vermesi durumunda, para dışında başka bir şey karşı edim olarak kararlaştırılmış olmaktadır. Bkz.: ÖZSOY, s. 89 dp. 428; ONGAN, "Tarafların Hukuki Durumu", s. 104.

²²⁷ Taraflarca lisans bedeli konusunda anlaşmazlık çıkması durumunda; lisans bedelinin kararlaştırılmış olduğuna dair ispat yükü TMK'nın 6. maddesi gereğince lisans verendedir. Bkz.: AYDINCIK, s. 167.

²²⁸ REİSOĞLU, s. 54-55; KILIÇOĞLU, "Borçlar Hukuku", s.90.

²²⁹ Ayırt etme gücüne sahip küçük ve kısıtlının yasal temsilcisi aracılığıyla sözleşme yapması gerekecektir.

²³⁰ Örneğin, marka lisans sözleşmesinin konusunu oluşturan marka hakkının şeklen dahi mevcut olmaması durumunda başlangıçtaki imkansızlıktan bahsedilecektir.

²³¹ REİSOĞLU, s. 138-139; KILIÇOĞLU, "Borçlar Hukuku", s. 97.

²³² KILIÇOĞLU, "Sinai Haklar", s.100; ÇAĞLAR, s.102; ARKAN, "Marka – II", s.196; BOZKURT YAŞAR, s. 38; ÜNAL, s.181; TEKİNALP, "Fikri Mülkiyet", s. 469.

556 sayılı KHK'nın "Devir ve lisans" başlıklı 60.²³³ maddesinde ortak markalar için "*Garanti markasının veya ortak markanın devri veya bir ortak markada lisans verilmesi, Marka Siciline kayıt halinde geçerlidir.*" hükmüne yer verilmiş olup, bu hüküm uyarınca, lisansın, ortak markanın sicile tescil edilmesi halinde geçerli olduğu kabul edilmiştir. Genel kural olarak, lisans sözleşmesinin yazılı şekilde olması yeterli görülmüş iken, ortak markada, lisans sözleşmesinin marka siciline tescil edilmesi şartı aranmıştır²³⁴. Tescil kurucu etkiye sahiptir.

Yazılı şekil ispat şartı olmayıp, bir *geçerlilik şartı* olduğundan, yazılı şekil şartına uyulmadan yapılan lisans sözleşmeleri, TBK md.12/II²³⁵ uyarınca geçerlilik kazanmayacaktır. Ancak, taraflar edimlerini büyük ölçüde yerine getirmişler ise, TMK md.2/II uyarınca sözleşme geçerli sayılacak ve şekil şartı eksikliği sebebiyle taraflarca sözleşmenin hükümsüzlüğü ileri sürülemeyecektir²³⁶.

Marka lisans sözleşmesinin geçerlilik kazanması için lisans alan ve lisans veren tarafından bu sözleşmenin imzalanması gerekmektedir^{237 238}. Ayrıca, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nun²³⁹ "*Güvenli elektronik imzanın hukukî sonucu ve uygulama alanı*" başlıklı 5.maddesinin birinci fıkrasında; "*Güvenli elektronik imza, elle atılan imza ile aynı hukukî sonucu doğurur.*" ve ikinci fıkrasında; "*Kanunların resmî şekle veya özel bir merasime tabi tuttuğu hukukî işlemler ile teminat sözleşmeleri güvenli elektronik imza ile gerçekleştirilemez.*" hükmüne yer verilmiştir. Marka lisans sözleşmeleri de EİK'nun 5.maddesindeki istisna kapsamında yer alan resmî şekle veya özel bir merasime tabi tutulan bir işlem olmadığından ve teminat sözleşmeleri niteliğinde de olmadığından güvenli elektronik imza ile de imzalanmasında herhangi bir engel söz konusu değildir²⁴⁰.

²³³ Tasarı md. 58'de de aynı düzenlemeye yer verilmiştir.

²³⁴ Burada sicile tescil bildirici nitelikte değildir.

²³⁵ BK md.11/II'ye karşılık gelmektedir.

²³⁶ BOZKURT YAŞAR, s.38.

²³⁷ 556 sayılı KHK'da açıkça yer verilmemiş olan bu husus, Tasarı m.44/I'de açıkça düzenlenmiştir.

²³⁸ BOZKURT YAŞAR, s.35.

²³⁹ RG., T. 23.01.2004, S. 25355.

²⁴⁰ BOZKURT YAŞAR, s.35.

D. Marka Lisans Sözleşmesinin Tescili

1. Marka Lisans Sözleşmesinin Tescili

556 sayılı KHK’da marka lisans sözleşmelerinin sicile tescil edilmesine ilişkin açık bir hükme yer verilmemiş olmasına rağmen²⁴¹, marka lisans sözleşmelerinin geçerli olarak kurulmasından sonra, marka siciline tescil edilmesinde herhangi bir engel yoktur²⁴². Ancak, kural olarak, tescil kurucu değil, bildirici²⁴³ etkiye sahiptir²⁴⁴. Dolayısıyla tescilin yapılmaması halinde sözleşmenin geçersizliği söz konusu olmayacaktır.

Ancak, 556 sayılı KHK md. 60²⁴⁵ uyarınca, ortak markanın lisans sözleşmesine konu olabilmesi için lisansın marka siciline tescil edilmesi gerekir. Buradaki tescil kurucu etkiye sahiptir.

Belirtilmesi gereken diğer bir husus da, 556 sayılı KHK md. 22²⁴⁶,’de marka başvurularının lisans sözleşmesine konu olabileceği düzenlenmiş olmasına rağmen, bu hallerde lisansın sicile tescil edilip edilmeyeceğine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak, marka başvurusunun kendisi sicile tescil edilmiş bir varlığa sahip olmadığı için, lisansın da sicile tescil edilmesi mümkün değildir.

2. Marka Lisans Sözleşmesinin Tescilinin Etkisi

556 sayılı KHK md. 21/X’da “*Lisans sicile kaydedilmediği sürece, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez.*” hükmü yer almaktadır²⁴⁷.

Bu hükme göre, lisans sicile tescil edilmiş ise²⁴⁸, marka hakkını sonradan devralmış herkese karşı ileri sürülebilecek iken, marka hakkını lisansın tescilinden

²⁴¹ Tasarı md. 44/V’te ise, marka lisansı sözleşmesinin sicile tescil edilmesi açıkça öngörülmüştür.

²⁴² TEKİNALP, “Fikri Mülkiyet”, s. 469.

²⁴³ Başka bir ifade, “açıklayıcı” etkiye sahiptir.

²⁴⁴ TEKİNALP, “Fikri Mülkiyet”, s. 469; BOZKURT YAŞAR, s.38; ARKAN, “Marka-II”, s. 198; ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s.68.

²⁴⁵ Tasarı md. 58’de de ortak markaya ilişkin aynı düzenleme kabul edilmiştir.

²⁴⁶ Tasarı md.46’da da marka başvurularının lisans sözleşmesine konu olabileceği düzenlenmiş olmasına rağmen, bu hallerde lisansın sicile tescil edilip edilmeyeceğine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

²⁴⁷ Tasarı md.44/VI’da ise, iyiniyetli üçüncü kişiden bahsedilmeksizin, lisansın sicile tescil edilmediği sürece, üçüncü kişilere karşı ileri sürülebileceği belirtilmiştir.

önce devralmış kişilerin iyiniyetli olmaları durumunda ileri sürülemeyecektir²⁴⁹. Ancak, belirtilmesi gereken diğer bir husus da, lisans sözleşmesi tescil edilmesine rağmen, lisans alan üçüncü kişi önceki lisans sözleşmesini biliyor veya bilmesi gerekiyor ise, lisans hakkının lisans alan üçüncü kişiye karşı ileri sürülmesi mümkündür²⁵⁰. Diğer bir deyişle, lisans sözleşmesi yazılı geçerlilik koşuluna uygun olarak yapıldığında, taraflar arasında hüküm ve sonuç doğuracak, ancak, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı hüküm ve sonuç doğurmayacaktır. İyiniyetli üçüncü kişilere karşı hüküm ve sonuç doğurması için lisans sözleşmesinin sicile tescil edilmesi gerekmektedir. Aksi halde lisans alan bu hakkını sadece lisans verene karşı kullanabilecektir. Bunun sonucu olarak da, inhisari lisansta lisans veren sözleşmeye aykırı davranıp bir başkasına da aynı lisansı vermesi durumunda, lisans alan kişi bu hakkını yeni lisans alan kişiye karşı ileri süremeyecektir²⁵¹.

556 sayılı KHK'nın "Markanın teminat olarak gösterilmesi" başlıklı 18. maddesinde "*Tescilli bir marka, işletmeden bağımsız olarak, teminat olarak gösterilebilir. Markanın teminat olarak gösterilmesi, taraflardan birinin talebi üzerine, sicile kayıt edilir ve yayınlanır.*" hükmü ile "Haciz" başlıklı 19. maddesinde "*Tescilli bir marka işletmeden bağımsız olarak, haciz edilebilir. Haciz sicile kayıt edilir ve yayınlanır.*" hükümlerine yer verilerek, haciz ve rehin durumlarının sicile kaydedilmesinden ve yayınlanmasından bahsedilmiştir. Ancak, 556 sayılı KHK'da lisansın yayınlanmasına ilişkin bir hususa yer verilmemiştir²⁵². Ancak, KHKY md.20/II'de "*lisansın sicile kaydı ve yayımlanması için*" ifadesine yer verildiğinden, lisansın sicile tescil edildikten sonra yayınlanması olanağı getirilmiştir.

Marka lisansının sicile tescilinin, lisans alan veya lisans verence istenebileceğine ilişkin bir hüküm 556 sayılı KHK'da yer almamaktadır²⁵³. Ancak,

²⁴⁸ Devirde olduğu gibi, lisans da, marka siciline tescil edilmediği sürece üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyecektir. Bkz.: TEKİNALP, "Fikri Mülkiyet", s. 469.

²⁴⁹ ÇAMLİBEL TAYLAN, s. 213; ONGAN, "Tarafların Hukuki Durumu", s. 68; BOZKURT YAŞAR, s.35.

²⁵⁰ ÜNAL, s.173; ÇAMLİBEL TAYLAN, s.213. 556 sayılı KHK'da açıkça belirtilmemiş olan bu husus, Tasarı md.44/VI hükmünde açıkça düzenlenmiştir.

²⁵¹ KILIÇOĞLU, "Sınai Haklar", s. 345.

²⁵² Tasarı md.44/V ise, lisansın, taraflardan birinin talebi üzerine tescil edileceğini ve Resmi Marka Gazetesi'nde yayınlanacağını açıkça düzenlemiştir.

²⁵³ Tasarı m.44/V'te ise, taraflardan birinin lisansın sicile tescilini talep edebileceğini açıkça düzenlemiştir.

Avrupa Topluluk Markasına ilişkin 40/94 sayılı Tüzük md.22.5.'de tescilin, lisans veren veya lisans alan tarafından istenebileceği belirtilmektedir. Bu hüküm uyarınca, Türk Hukuku açısından da tescil talep etme yetkisinin sözleşmenin her iki tarafına da tanınması gerekmektedir²⁵⁴. Ancak, Türk Hukuku ve Avrupa Birliği Hukuku açısından konuyu değerlendirmekte fayda görülmektedir. Şöyle ki, Tüzükler Avrupa Birliği Hukukunun birincil kaynaklarından olup, üye ülkelerin yetkili makamlarınca yeni bir işleme gerek kalmaksızın doğrudan uygulanırlar ve yürürlüğe girdiği anda hukuki sonuçlarını doğururlar. Başka bir anlatımla, ulusal makamların herhangi bir düzenleme yapmalarına ve iç hukuka aktarılmasına gerek bulunmamaktadır. Ancak ülkemiz henüz Avrupa Birliği üyesi bir ülke değildir. Bu sebeple, Tüzüğün Türk Hukuku açısından bağlayıcılığı yoktur; diğer bir ifade ile, Tüzüğün Türk hukuku açısından uygulanabilirliği bu koşullar altında mümkün değildir. Ancak, Türkiye, AB üyeliğine aday bir ülke olarak AB hukukuna uyum çerçevesinde mevzuat uyumunun gerçekleştirilebilmesi bakımından, AB hukuku ile paralel düzenlemeler yapılmasında fayda bulunmaktadır. Dolayısıyla, Tüzükte yer alan hükümlerin 556 sayılı KHK'ya ya da Tasarıya ilave edilmesinin uygun olacağı kanaatindeyim.

Değerlendirilmesi gereken diğer bir husus da, marka siciline güven ilkesinin geçerli olup olmadığıdır. TMK md.1023 hükmünde sicile güven ilkesi uyarınca iyiniyetli hak iktisabı korunacaktır. Ancak, markaya ilişkin yasal düzenlemelerde marka siciline güvenerek hak iktisap eden kişinin iktisabının korunacağına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmediğinden iyiniyetli hak iktisabı söz konusu olmayacaktır²⁵⁵. Başka bir anlatımla, markalarda sicile tescil ilkesi, sicildeki kayıtları bilmediği yönündeki iyiniyet iddialarının dinlenmemesi sonucunu doğuracaktır²⁵⁶.

²⁵⁴ ÖZEL, s.63.

²⁵⁵ ARKAN, "Marka-I", s.124; BOZKURT YAŞAR, s.37.

²⁵⁶ KILIÇOĞLU, "Sınai Haklar", s. 345.

III. MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİNİN GEÇERLİLİĞİNİ ETKİLEYEN SEBEPLER

A. Marka Hakkının Tükenmesi

1. Marka Hakkının Tükenmesi Prensibi

Markalar bakımından tükenme ilkesi, 556 sayılı KHK 27.06.1995 tarihinde yürürlüğe girinceye kadar yasal olarak düzenlenmemiştir. Ayrıca, bu konuda verilmiş bir yargı kararı da mevcut değildir²⁵⁷. 556 sayılı KHK'nın yürürlüğe girmesi ile marka hakkının tükenmesi yasal zemine kavuşturularak²⁵⁸ 556 sayılı KHK'nın 13. maddesinde²⁵⁹ hükme bağlanmıştır²⁶⁰.

Marka hakkından doğan korumanın istisnalarından biri olarak adlandırılan tükenme ilkesinin gelişimi uluslararası ticaretin ve küreselleşmenin doğan bir sonucu olarak zamanla ortaya çıkan bir kavram olmuştur²⁶¹.

Marka hakkı sahipleri emeklerinin ürünü olan marka üzerinde sahip oldukları mutlak hakka dayanarak, en iyi korumaya sahip olmayı, malların yeniden satışı çıkarmayı ve dağıtımına müdahale edebilmeyi arzularlar²⁶². Ancak, fikri mülkiyet alanındaki mutlak sınırsız bir koruma, bu hakka sahip olan kişilerin ürünün kendileri tarafından piyasaya sunulmasından sonraki el değiştirmeleri kontrol altına almaları sonucunu doğurur ki, bu durum da malların serbest dolaşımına ve rekabete aşırı kısıtlayıcı bir etki yaratır²⁶³. Üçüncü kişiler ise, markalı malı hukukî yoldan elde etmiş olduklarından malın yeni maliki olarak markayı diledikleri şekilde kullanmak

²⁵⁷ ÜNAL, Onur: Paralel İthalat ve Marka Hakkının Tüketilmesi, Terazi Hukuk Dergisi, Y.2, S.10, Haziran 2007, s. 100.

²⁵⁸ ASLAN, Adem: Türk ve AB Hukukunda Fikri Mülkiyet Haklarının Tükenmesi(Mukayeseli), Beta Yayıncılık, Ağustos 2004, s.167.

²⁵⁹ Bu madde 89/104/AET sayılı Marka Yönergesinin 7.maddesine ve 40/94 sayılı AB Marka Tüzüğü'nün 13(1) maddesine uygun olarak kaleme alınmıştır. KARAN/KILIÇ, s.291.

²⁶⁰ ARSLANOĞLU, M. Anıl/ DAĞCI, Aksu: Marka Hakkının Korunmasına Getirilen Sınırlamalar Kapsamında Marka Tescilinden Doğan Hakların Tükenmesi İlkesi (İlk Satış İlkesi), Terazi Hukuk Dergisi, Y.4, S.33, Mayıs 2009, s. 671.

²⁶¹ ARSLANOĞLU/ DAĞCI, "Tükenme", s. 685.

²⁶² DÜZGÜN ASLAN, Ülgen: Marka Lisans Sözleşmelerinde Hakkın Tükenmesi Prensibi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Y. 2012, C. XVI, S.3, s.61-62; KARAN/KILIÇ, s.291.

²⁶³ KAYHAN, Fahrettin: Türk Hukuku Açısından Paralel İthalat ve Marka Hakkının Tüketilmesi, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, Y.2001, C.1, S.1, s. 52.

isterler²⁶⁴. Bu durum ise tarafların menfaat çakışmasına sebebiyet verir. Bu sebeple, iki taraf arasında denge kurulması maksadıyla marka hakkının tükenmesi ilkesi benimsenmiştir²⁶⁵.

Marka hakkının tükenmesi prensibi, markayı taşıyan malların sahibinin rızasıyla piyasaya sunulmasından sonra²⁶⁶, marka sahibinin o marka ile ilgili sonraki hukuki tasarruflara müdahale edememesi anlamını taşımaktadır.

Hakkın tükenmesi ilkesinin ülkesel, bölgesel ve uluslararası olmak üzere üç tür uygulaması bulunmaktadır²⁶⁷. Ülkesel tükenme ilkesine göre, fikri mülkiyet hakkı konusu olan mal, sahibinin rızasıyla korunduğu ülkede pazara sürüldükten sonra fikri hak tükenmiş olacağından hak sahibi malların ülke içinde dolaşımına müdahale edemeyecektir. Tükenme ilkesinin ikinci türü olan bölgesel tükenmede, birkaç ülkenin toprakları tek bir bölge gibi kabul edilmekte ve hak, malların bu ülkelerden birisinde piyasaya sürülmesiyle tükenmektedir. Üçüncü tür olan uluslararası tükenmede ise, fikri hak konusu mallar dünyanın herhangi bir yerinde pazara sürüldükten sonra hak tükenmektedir²⁶⁸.

Türk hukuku açısından bakıldığında, 556 sayılı KHK md. 13/I'de "*Tescilli bir markanın tescil kapsamındaki mal üzerine konularak, marka sahibi tarafından veya onun izni ile Türkiye'de piyasaya sunulmasından sonra, mallarla ilgili fiiller marka tescilinden doğan hakkın kapsamı dışında kalır.*" düzenlemesine yer verilmiştir. Hükümden de açıkça anlaşıldığı üzere, Türk hukukunda ülkesel(ulusal) tükenme ilkesi kabul edilmektedir²⁶⁹.

Ulusal tükenme ilkesini kabul eden ülkemiz açısından değerlendirme yapıldığında; marka sahibi veya onun belirlediği bir kişi, markayı taşıyan malları,

²⁶⁴ DÜZGÜN ASLAN, "Tükenme Prensibi", s.62.

²⁶⁵ Bu ilke, marka sahibinin yetkilerine getirilen bir kısıtlamadır. Ayrıntılı bilgi için bkz.: DÜZGÜN ASLAN, "Tükenme Prensibi", s.62

²⁶⁶ PINAR, Hamdi: Marka Hukukunda Hakların Tükenmesi, Prof. Dr. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan, İstanbul 2000, s. 861; DURSUN, s.59.

²⁶⁷ Tükenmenin coğrafi sınırları bakımından belirlenen sistemlerdir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: ÜNAL, "Paralel İthalat,Tükenme", s.95-97; DÜZGÜN ASLAN, Ülgen: Marka Hakkının Tükenmesi ve Paralel İthalat, Yetkin Yayınları, Ankara 2010, s.47 vd; PINAR, s.856.

²⁶⁸ ARKAN, Sabih: Marka Hakkının Tüketilmesi, Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan, Ankara 1998, s.203; PINAR, s. 856; KARAN/KILIÇ, s.293.

²⁶⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz.: ARKAN, "Marka Hakkının Tüketilmesi", s.203 vd.; KARAN/KILIÇ, s.291-294

Türkiye’de piyasaya sunduktan sonra, markanın bu mallarla ilgili olarak kullanılmasını yasaklayamayacak ve tükenme veya ilk satış olarak adlandırılan bu ilkeye göre Türkiye’de yapılan ilk satıştan sonra²⁷⁰, malların değişik kademelerde satışına, ihracına veya ihraç edilmiş malların aynen ithaline engel olamayacaktır²⁷¹. Böylece, marka sahibi veya onun yetkili kıldığı bir kişi tarafından markalı malların piyasaya sunulmalarından sonra, piyasada dolaşımları sırasında marka hakkı sahibi herhangi bir müdahalede bulunur ise, yeni sahipleri korunmuş olacaktır. Bu durum da serbest ticaretin dengeli bir şekilde gelişmesini sağlayacaktır²⁷².

Ayrıca, marka sahibinin haklarının tükenmesi ile, paralel ithalatın²⁷³ önündeki engeller de kalmış olacak ve marka sahibi tarafından paralel ithalat yasaklanamayacaktır²⁷⁴. Diğer bir ifade ile, markalı malların marka sahibi tarafından veya onun izin verdiği bir kişi tarafından piyasaya sunulmasından sonra tükenme gerçekleşeceğinden hak sahibi tarafından paralel ithalat engellenemeyecek, ancak markalı mallar bakımından tükenme gerçekleşmemişse bu durumda paralel ithalata engel olunabilecektir²⁷⁵.

2. Marka Hakkının Tükenmesinin Lisans Sözleşmesine Etkisi

Markalı malların piyasaya sunulması değerlendirildiğinde; tescilli bir marka tescil kapsamındaki mal üzerine konularak marka sahibi tarafından piyasaya sunulabilmektedir. Bir diğer piyasaya sunuluş şekli ise, marka sahibi ile lisans alan arasında yapılan lisans sözleşmesi ile markalı malı üretme ve piyasaya sunma hakkı lisansa alana tanınabilmektedir. Bu şekilde marka sahibinin yetki verdiği lisans alan tarafından lisans sözleşmesine uygun olarak piyasaya sunulan markalı mallar üzerindeki haklar da tükenmiş olacaktır²⁷⁶.

²⁷⁰ DÜZGÜN ASLAN, “Paralel İthalat”, s.45.

²⁷¹ TEKİNALP, “Fikri Mülkiyet”, s. 453; MERAN, s. 249; KARAN/KILIÇ, s. 292; PINAR, s.864.

²⁷² DÜZGÜN ASLAN, “Tükenme Prensibi”, s.53.

²⁷³ “Paralel ithalat fikri mülkiyet koruması altında bulunan ve bir ülkede yasal yollardan piyasaya sürülen orijinal malların buradan satın alınarak, herhangi bir kimseden izin almadan, hakkın korunduğu ve piyasasında aynı malların bulunduğu bir başka ülke pazarına ticari amaçlı sokulmasıdır.” ASLAN, s. 93.

²⁷⁴ KAYHAN, s.53-54; DÜZGÜN ASLAN, “Tükenme Prensibi”, s.53.

²⁷⁵ DÜZGÜN ASLAN, “Paralel İthalat”, s.201.

²⁷⁶ PINAR, s. 864, 870.

Türk hukuku açısından markanın lisansa verilmesi durumuna bakılmadan önce Avrupa Birliğinde markanın lisansa verilmesi durumunu incelenmekte fayda görülmektedir. AB'ye üye devletlerin marka hukuku ile ilgili hükümlerinin birbiriyle uyumlu hale getirilmesi amacıyla hazırlanan²⁷⁷ Üye Devletlerin Markalara İlişkin Mevzuatlarının Yaklaştırılması Hakkında 22 Ekim 2008 tarihli ve 2008/95/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi'nin "Lisans Verme" başlıklı 8. maddesinde²⁷⁸ marka hakkının lisansa verilmesine ilişkin düzenleme yapılmıştır²⁷⁹.

Direktif'in 8. maddesinin 1. fıkrasında, bir markaya lisansın hangi şartlarda verileceği ve lisansın türlerine ilişkin düzenleme yapılmış, 8.maddenin 2.fıkrasında ise, lisans sözleşmesini sınırlayan unsurlar tahdidi olarak sayılmıştır. Belirtilen hükme göre, bir markanın sahibi, lisans sözleşmesinin herhangi bir hükmünün lisans alan tarafından; lisansın süresi, lisans verilen markanın kullanım tarzı, lisans verilen mal veya hizmetlerin kapsamı, lisansın verildiği bölge ve lisans alan tarafından üretilen malların ya da sağlanan hizmetlerin kalitesi; hususlardan biri açısından ihlal edilirse, lisans alana karşı o marka ile verilen haklarına başvurabilecektir.

Lisans alan, lisans sözleşmesinde kararlaştırılan bu beş durumdan birini bile ihlal ederse, lisans sözleşmesini ihlal etmiş sayılacaktır²⁸⁰.

Türk hukuku açısından bir değerlendirme yapmak gerekirse, marka sahibi, lisans alanın sözleşme şartlarını ihlal etmesi durumunda, sözleşmeden doğan haklarının yanı sıra marka hukukundan doğan dava hakkını da lisans alana karşı kullanabilecektir. 556 sayılı KHK'daki düzenlemeye göre, lisans alan, lisans sözleşmesinin şartlarını ihlal ederse, tescilli markadan doğan haklar, lisans alana

²⁷⁷ ARSLANOĞLU/ DAĞCI, "Tükenme", s. 678.

²⁷⁸ Madde-8

1. Bir markaya, tescili kapsamındaki malların bazıları ya da tamamı için ve ilgili üye devletin tamamı ya da bir kısmında lisans verilebilir. Lisans, inhisari lisans ya da inhisari olmayan lisans şeklinde olabilir.

2. Marka sahibi lisans sözleşmesinin herhangi bir hükmünü aşağıda sayılan hususlardan biri açısından ihlal eden lisans alana karşı o marka ile verilen haklarına başvurabilir;

- a) süresi,
- b) lisans verilen markanın kullanım tarzı,
- c) lisans verilen mal veya hizmetlerin kapsamı,
- d) lisansın verildiği bölge,
- e) lisans alan tarafından üretilen malların ya da sağlanan hizmetlerin kalitesi.

²⁷⁹ DÜZGÜN ASLAN, "Tükenme Prensibi", s.53.

²⁸⁰ DÜZGÜN ASLAN, "Tükenme Prensibi", s.55.

karşı dava yoluyla ileri sürülebilecektir (KHK md. 21/IX). Ancak bu maddede yer alan tescilli markadan doğan hakların lisans alana karşı ileri sürülmesi kavramı çok geniş bir kavram olup, bu şekilde bir düzenleme var olduğu sürece, Direktif’de belirtilen bir koruma marka lisans sözleşmeleri bakımından sağlanamayacaktır²⁸¹.

Bu anlamda mevzuatımız da Direktif ile uyumlu hale getirilmeli, lisans alanın ihlal etmesi halinde marka sahibinin harekete geçeceği 5 durum belirtilmelidir. Şöyle ki, lisans veren, lisans sözleşmesine her tür aykırılık halinde değil, sözleşmenin sadece lisans süresini, lisansın kullanılacağı bölgeyi, marka şeklini, lisans kapsamına giren mal ve hizmetleri ve bunların kalitesini belirleyen hükümlerine aykırılık hallerinde marka hakkına dayanabilmelidir²⁸². Bu tür aykırılık hallerinde de, marka hakkı tükenmeyecektir²⁸³.

Lisans sözleşmesinde belirtilen fakat, marka hukukuyla ilgili olmayan, lisans sözleşmesinin şartlarına aykırı davranılması durumunda ise, lisans veren sadece TBK’nın 112. maddesine²⁸⁴ başvurabilecektir²⁸⁵. Dolayısıyla marka hakkının tükenmesi bundan etkilenmeyecektir²⁸⁶.

B. Sözleşmenin Hukuka, Şahsiyet Haklarına, Ahlaka ve Adaba Aykırı Hususlar İçermesi, Şekil Şartına Aykırılık, İmkansızlık ve Hükümsüzlük

1. Sözleşmenin Hukuka, Şahsiyet Haklarına, Ahlaka ve Adaba Aykırı Hususlar İçermesi

TBK’nın “Sözleşme özgürlüğü” başlıklı 26.²⁸⁷ maddesinde;

“Taraflar, bir sözleşmenin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebilirler.” hükmüne yer verilmiş;

Yine, TBK’nın “Kesin hükümsüzlük” başlıklı 27.²⁸⁸ maddesinde;

²⁸¹ DÜZGÜN ASLAN, “Tükenme Prensibi”, s.57.

²⁸² ARKAN, “Marka-II”, s. 200.

²⁸³ DÜZGÜN ASLAN, “Tükenme Prensibi”, s.57.

²⁸⁴ BK md. 96 hükmüne karşılık gelmektedir. TBK Madde 112- Borç hiç veya gereği gibi ifa edilmezse borçlu, kendisine hiçbir kusurun yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alacaklının bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür.

²⁸⁵ PINAR, s.874; DÜZGÜN ASLAN, “Tükenme Prensibi”, s.57.

²⁸⁶ ARKAN, “Marka Hakkının Tüketilmesi”, s. 204-205; BOSO, s. 863; PINAR, s. 874.

²⁸⁷ BK md. 19/1’ e karşılık gelmektedir.

²⁸⁸ BK md. 20’ ye karşılık gelmektedir.

“Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür.

Sözleşmenin içerdiği hükümlerden bir kısmının hükümsüz olması, diğerlerinin geçerliliğini etkilemez. Ancak, bu hükümler olmaksızın sözleşmenin yapılmayacağı açıkça anlaşılırsa, sözleşmenin tamamı kesin olarak hükümsüz olur.” şeklinde düzenleme yapılmıştır.

Bu düzenlemeler ışığında, sözleşme özgürlüğü çerçevesinde tarafların serbest iradeleriyle yapılan bir sözleşme kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine ve kişilik haklarına aykırı hükümler içermemesi gerekmektedir. Aksi takdirde bu tür sözleşmeler kesin olarak hükümsüz olacaklardır. Ancak, sözleşmenin içerdiği hükümlerden bir kısmının hükümsüz olması durumunda sözleşmenin bütünü etkilenmeyecektir. Ancak, bu hükümler olmadan sözleşmenin yapılmayacağının açıkça anlaşılması durumunda, sözleşmenin tamamı kesin hükümsüzlük yaptırımına tabi olacaktır.

Marka lisans sözleşmeleri açısından da durum değerlendirildiğinde; bir borçlar hukuku sözleşmesi olan²⁸⁹, sürekli borç ilişkisi doğuran, tarafların serbest iradeleriyle yapılan bir sözleşme olan marka lisans sözleşmesi de ahlaka ve adaba aykırı hükümler içermeyecek, kişilik haklarını kısıtlayıcı ya da ortadan kaldırııcı hükümleri barındırmayacak, yürürlükte olan herhangi bir hukuki düzenlemeye aykırı hükümler içermeyecektir²⁹⁰. Başka bir anlatımla, bütün sözleşmeler için aranan geçerlilik şartları lisans sözleşmesi için de söz konusu olacaktır²⁹¹. Aksi takdirde, TBK’nın 20. maddesi uyarınca sözleşme kesin hükümsüzlük yaptırımına tabi olacaktır.

²⁸⁹ KILIÇOĞLU, “Sınai Haklar”, s.272; ÇETİN, Halman Emine: Fikri Mülkiyet hukukunda Basit Lisans Alanın Dava Hakkı, Terazi Hukuk Dergisi, Y.6, S.57, Mayıs 2011, s. 27.

²⁹⁰ Örnek olarak; marka lisans sözleşmesinde adil olmayan bir bedelin kararlaştırılmış olması, sözleşme şartlarının adil olmaması veya rekabeti bozucu unsurlar içermesi ahlaka ve adaba aykırılık teşkil edecektir. Bunun yanında, lisans sözleşmesinin uzun süreli yapılmış olması durumunda, bu husus tarafların ekonomik şartlarını aşırı kısıtlayıcı nitelik teşkil ediyorsa şahsiyet haklarına aykırılık oluşturacaktır. ÖZDEMİR OKTAY, “Lisans Sözleşmeleri”, s. 73-75.

²⁹¹ ÇETİN, s. 27.

2. Şekil Şartına Aykırılık

TBK'nın "Sözleşmelerin şekli" başlıklı 12.²⁹² maddesinde sözleşmelerin şekli ile ilgili genel bir kural öngörmüştür. Buna göre;

"Sözleşmelerin geçerliliği, kanunda aksi öngörülmedikçe, hiçbir şekle bağlı değildir.

Kanunda sözleşmeler için öngörülen şekil, kural olarak geçerlilik şeklidir. Öngörülen şekle uyulmaksızın kurulan sözleşmeler hüküm doğurmaz." düzenlemesine yer verilmiştir.

Genel hüküm değerlendirildiğinde, sözleşmelerin tarafların serbest iradeleriyle yapılması, aksi kanunda öngörülmüş olmadıkça, herhangi bir şekle tabi olmaması söz konusudur. Ancak kanunlarda bir sözleşmenin geçerli olarak meydana gelmesi için bir şekil şartı öngörülmüş ise, sözleşmeler bu şekil şartına uygun olarak taraflarca meydana getirilmeleri gerekmektedir. Taraflarca bu yükümlülüğe uyulmaması durumunda, sözleşmeler geçersiz olacak ve hiçbir hüküm doğurmayacaktır²⁹³.

Marka lisans sözleşmeleri açısından ise 556 sayılı KHK'nın "Markanın hukuki işlemlere konu olması" başlıklı 15. maddesinin 2. fıkrasında; tescilli bir marka üzerindeki sağlararası işlemler yazılı şekle tabi olacağı yönünde düzenlemeye yer verilmiştir.

Görüldüğü üzere, 556 sayılı KHK, bir markanın hukuki işlemlere konu olması durumunda, yapılacak işlemlerin yazılı şekilde yapılması öngörmüştür. Markanın lisansa verilmesi de markanın sağlararası işlemlerinden biri olduğu için, bu işlemi yaparken taraflar arasında yapılan marka lisans sözleşmesi de yazılı şekle tabi olacaktır. Öngörülen şekil şartı *geçerlilik şartı* olduğu için sözleşmenin yazılı olarak yapılmamış olması şekil eksikliğine sebebiyet verecektir²⁹⁴. Şekil eksikliğinin müeyyidesi de Borçlar Kanunu anlamında kesin hükümsüzlük müeyyidesidir. Bu konu ayrıntılı olarak "Marka lisans sözleşmesinin kurulması" başlıklı kısımda da

²⁹² BK md. 11'e karşılık gelmektedir.

²⁹³ ARBEK, s. 171.

²⁹⁴ BOZKURT YAŞAR, s. 38.

incelendiğinden tekrara sebebiyet verilmemesi için bu kadar açıklama ile yetinilecektir²⁹⁵.

3. İmkansızlık

Borçlar hukuku açısından imkansızlık kelimesi edimin ifasının hiç bir şekilde mümkün olmaması anlamını taşımaktadır. İmkansızlığın, objektif imkansızlık ve subjektif imkansızlık olarak ortaya çıkması mümkündür. Objektif imkansızlık borcun ifası aynı koşullar altında bulunan herkes için imkansız hale gelmesidir. Subjektif imkansızlık ise, sadece belirli bir borçlu için ifanın mümkün olmaması anlamını taşımaktadır²⁹⁶. Burada borçlunun iş gücü, sağlığı, yetenekleriyle ilgili olarak şahsına veya işletmesine özgü nedenlerle edimini yerine getirememesi söz konusudur.

Borcun ifasının imkansız olması, borç ilişkisinin kurulduğu zamana göre de farklı hukuki sonuçlar doğurmaktadır. Bu aşamaları borç ilişkisinin kurulmasından önceki aşama olan önceki imkansızlık ve borç ilişkisinin kurulmasından sonraki aşama olan sonraki imkansızlık diye ikiye ayırmak mümkündür.

Önceki imkansızlık taraflar arasındaki borç ilişkisinin kurulması aşamasında diğer bir deyişle, edimin başlangıçta ifasının imkansız olmasını ifade eder. Burada borçlunun borcunu yerine getirememe olgusu başlangıçtan beri vardır²⁹⁷. Borç ilişkisinin kurulması sırasında ifa imkansız ise, borç ilişkisi geçersizdir. Diğer bir ifade ile, önceki objektif imkansızlık hukuksal işlemlerden doğan borçlarda bir geçersizlik sebebidir. TBK md. 27/1²⁹⁸ hükmünde belirtildiği üzere, önceki objektif imkansızlığın söz konusu durumların yaptırımını butlan, yeni kanunda yer alan ifade ile kesin hükümsüzlüktür. Bu sebeple, ifası mümkün olmayan edimi içeren hukuksal işlemler taraflar için herhangi bir hak ve borç doğurmayacak; alacaklı edimin ifasını talep ettiğinde hukuksal işlemin batıl olduğunun ileri sürülerek bu talep reddedilecektir²⁹⁹.

²⁹⁵ Bkz.: “Marka lisans sözleşmesinin kurulması” başlıklı, “Marka lisans sözleşmesinin şekli” alt başlıklı bölüm.

²⁹⁶ KILIÇOĞLU, “Borçlar Hukuku”, s. 97-99, 661 vd.; REİSOĞLU, s. 138-139.

²⁹⁷ KILIÇOĞLU, “Borçlar Hukuku”, s. 662.

²⁹⁸ BK md. 20/1’e karşılık gelmektedir.

²⁹⁹ KILIÇOĞLU, “Borçlar Hukuku”, s. 98, 662; REİSOĞLU, s. 346.

Sonraki imkansızlık ise, borç ilişkisi kurulmasından sonra edimin ifasının mümkün olmamasını ifade eder³⁰⁰. Sonraki imkansızlık borçlunun kusuru sonucu oluşmuşsa, TBK md. 112³⁰¹ anlamında borca aykırılık söz konusu olur ve borçlu alacaklının bu yüzden uğradığı zararlardan sorumlu olacaktır. Ancak sonraki imkansızlık borçlunun kusuruna dayanmamakta ise, TBK md. 136³⁰² uyarınca borç sona erecektir³⁰³. Bu şekilde borçtan kurtulan borçlu, karşı taraftan almış olduğu edimi sebepsiz zenginleşme hükümleri uyarınca geri vermekle yükümlü olacak, henüz kendisine ifa edilmemiş olan edimi isteme hakkını kaybedecektir.

Marka lisans sözleşmeleri açısından duruma bakıldığında ise; genel olarak gayri maddi hakların özelde marka hakkının özel bir korumadan yararlanması için kural olarak sicile tescil edilmesi gerekmektedir³⁰⁴. Lisans veren de, sözleşme yapıldığı sırada lisans konusu markanın şekli varlığından sorumludur. Marka siciline tescil edilmediğinden özel bir koruma elde edemeyen ve şeklen var olmayan bir marka hakkını konu edinen marka lisans sözleşmesi; marka lisans sözleşmesinin konusunda meydana gelen objektif imkansızlık sebebiyle TBK'nın 27/I maddesi uyarınca geçersiz olacaktır³⁰⁵. Lisans sözleşmesine konu lisans verenin ediminin ifası baştan itibaren geçersiz olacağından, buradaki imkansızlık başlangıçtaki objektif imkansızlıktır³⁰⁶. Zira, henüz tescil edilmemiş bir marka hakkını konu edinen lisans sözleşmesinden doğan kullandırma borcunu ifa etmek sadece lisans veren bakımından değil, herkes bakımından imkansızlık teşkil etmektedir. Bu durumda, lisans veren, lisans alanın sözleşmeye güvenmesi sebebiyle uğramış olduğu menfi zararı TMK md. 2 uyarınca culpa in contrahendo sorumluluğu çerçevesinde tazmin etmekle yükümlü olacaktır³⁰⁷. Ancak, lisans veren, marka hakkının şeklen mevcut

³⁰⁰ KILIÇOĞLU, “Borçlar Hukuku”, s. 662-663; REİSOĞLU, s. 346-347.

³⁰¹ BK md. 96’ ya karşılık gelmektedir.

³⁰² BK md. 117’ ye karşılık gelmektedir.

³⁰³ KILIÇOĞLU, “Borçlar Hukuku”, s. 629; REİSOĞLU, s. 347.

³⁰⁴ ERGÜNE, Mehmet Serkan, Lisans Sözleşmesinde Başlangıçtaki İmkansızlık, Prof. Dr. Özer Seliçi’ye Armağan, Ankara 2006, s. 204.

³⁰⁵ ERGÜNE, s.205; GÜRZUMAR, s.132; ONGAN, Burak: Sınai haklara İlişkin Lisans Sözleşmelerinde Lisans Veren Garanti Yükümlülüğü, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2006, S.8, s. 832; ORTAN, 185; AYİTER, s. 123.

³⁰⁶ ERGÜNE, s. 205.

³⁰⁷ GÜRZUMAR, s.136; OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans Sözleşmeleri”, s. 80; ERGÜNE, s.207; ÖZEL, s.131; AYİTER, s.123; ORTAN, s.186.

olmadığı bilmiyor ya da lisans alan da durumdan haberdar ise, lisans veren bu hususları ileri sürerek itirazda³⁰⁸ bulunabilecektir³⁰⁹.

4. Hükümsüzlük ve Hükümsüzlüğün Sebepleri

Kelime anlamı ile hükümsüzlük, “geçersizlik, etkisizlik” anlamına gelmektedir³¹⁰. Hukuki anlamda hükümsüzlük ise, “yürürlükten çıkarılmış, yürürlüğü kalmamış, geçersiz kılınmış” olarak ifade edilmektedir³¹¹.

Marka hukuku anlamında hükümsüzlük ise: “*Tescil edilmiş bir markanın, gerekli koşullara sahip olmaması nedeniyle dava yoluyla iptali ve böylece evvelce elde edilmiş marka hakkının son bulması demektir.*”³¹²

Markaya ilişkin hükümsüzlük hallerine ise, 556 sayılı KHK’nın 42. maddesinde³¹³ yer verilmiştir³¹⁴. Söz konusu hüküm açısından, markanın

³⁰⁸ AYDINCIK, s. 162.

³⁰⁹ Ayrıntılı açıklamalara “Lisans verenin Garanti Verme Yükümlülüğü” başlığı altında da yer verilmiştir.

³¹⁰ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.53709c5769a9d3.3041749. (Erişim: 12/10/2013)

³¹¹ KIRCI, N. Berkay: Markanın Hükümsüzlüğü, TBB Dergisi, Y. 2006, S.66, s. 298.

³¹² ŞANAL, “Markanın Hükümsüzlüğü”, s. 83; KIRCI, s. 298.

³¹³ “Madde 42 – Aşağıdaki hallerde markanın hükümsüz sayılmasına yetkili mahkeme tarafından karar verilir:

a) 7 ci maddede sayılan haller. (Ancak, 7 nci maddenin (ı) bendinde belirtilen tanınmış markalarla ilgili davanın tescil tarihinden itibaren 5 yıl içerisinde açılması gerekir. Markanın tescilinde kötü niyet varsa iptal davası süreye bağlı değildir.)

b) 8 inci maddede sayılan haller. (Ancak, 8 inci maddenin son fıkrası çerçevesinde açılan davada önceki hak sahibi koruma süresinin bitiminden itibaren 2 yıl içerisinde markasını kullanmamışsa bu bir hükümsüzlük nedeni sayılmaz.)

c) 14 üncü maddeye aykırılık. (Ancak, 5 yılın dolması ile davanın açıldığı tarih arasında ciddi biçimde kullanma hükümsüzlük nedeni sayılmaz. Dava açılacağı düşünülerek kullanma gerçekleşmiş ise, mahkeme davanın açılmasından önceki üç ay içerisinde gerçekleşen kullanmayı dikkate almaz.)

d) Marka sahibinin davranışları nedeniyle, marka mal ve hizmetler için yaygın bir ad haline gelmiş ise,

e) Hak sahibi veya yetkili kıldığı kişi tarafından kullanım sonucunda tescil edildiği mal ve hizmetlerin niteliği, kalitesi, üretim yeri ve coğrafi kaynağı konusunda halkta yanlış anlama ihtimali var ise,

f) 59 uncu maddeye aykırı kullanım.

Hükümsüzlük nedenleri, markanın tescil edildiği bir kısım mal veya hizmete ilişkin bulunuyorsa, yalnız o mal veya hizmet ile ilgili olarak kısmi hükümsüzlüğe karar verilir.

(Ek fıkra : 3/11/1995 - 4128/5 md.;Değişik:22/6/2004 – 5194/15 md.) Bir marka tescil tarihinden önce kullanılmış ve tescile konu mallar veya hizmetlerle ilgili olarak bu kullanım sonucu ayırt edici

hükümsüzlüğü, maddede sayılan sebeplerin varlığı halinde işaretin marka sicilinden terkin edilmesi³¹⁵ olarak tanımlanabilmektedir³¹⁶. Kaldı ki, KHK'nın 42. maddesinin 1.fıkrasında da belirtilen sebeplerin varlığı halinde markanın hükümsüz sayılmasına yetkili mahkeme tarafından karar verileceği belirtilmiştir.

556 sayılı KHK'nın 42. maddesine göre hükümsüzlük sebeplerini iki guruba ayırarak incelemek mümkündür.

Birinci grupta, markanın tesciline engel olan mutlak ve nispi red sebepleri yer almaktadır. Bu grupta yer alan red sebeplerinden ilki, 556 sayılı KHK md.42/I-a hükmünde belirtildiği üzere tescil sırasında md.7'de³¹⁷ sayılan mutlak tescil

bir nitelik kazanmış ise 7 nci maddenin birinci fıkrasının (a), (c) ve (d) bentlerine göre tescili hükümsüz sayılamaz.

³¹⁴ Bu maddede hükümsüzlük sebepleri teker teker düzenleme alanı bulmuş olup, sistematik açıdan sayma yoluyla belirlenmiştir. DURSUN, s. 120-121.

³¹⁵ Madde düzenlemesinden hükümsüzlüğüne karar verilen markanın sicilden terkin edileceği yönünde bir yorum yapılmasına rağmen, 556 sayılı KHK'da bu hususa açıkça yer verilmemiştir.

Ancak, Tasarı md.51/IV hükmü, hükümsüzlük kararının kesinleşmesinden sonra marka sicilinden terkin edileceğini açıkça düzenlemiştir.

Hükümsüzlüğün terkin işlemini de beraberinde getirilip getirmediği konusunda tereddüt oluşuyorsa da, hükümsüzlük kavramı terkinin de kapsamaktadır. Çünkü bu davanın amacı 556 sayılı KHK'da öngörülen nedenlerden birine dayanarak markayı marka sicilinden terkin ettirmek silmektir. Bu sebeple, markanın hükümsüzlüğü bir tespit değil eda davasıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz.: TEKİNALP, "Fikri Mülkiyet", s. 473.

³¹⁶ ARKAN, "Marka-II", s. 155, TEKİNALP, "Fikri Mülkiyet", s. 472-473.

³¹⁷ Marka tescilinde red için mutlak nedenler

Madde 7 – Aşağıda yazılı işaretler marka olarak tescil edilemez:

a) 5 inci madde kapsamına girmeyen işaretler,

b) (Değişik : 22/6/2004 - 5194/13 md.) Aynı veya aynı türdeki mal veya hizmetle ilgili olarak tescil edilmiş veya daha önce tescil için başvurusu yapılmış bir marka ile aynı veya ayırt edilemeyecek kadar benzer olan markalar,

c) Ticaret alanında cins, çeşit, vasfı, kalite, miktar, amaç, değer, coğrafi kaynak belirten veya malların üretildiği, hizmetlerin yapıldığı zamanı gösteren veya malların ve hizmetlerin diğer karakteristik özelliklerini belirten işaret ve adlandırmaları münhasıran veya esas unsur olarak içeren markalar.(1)

d) Ticaret alanında herkes tarafından kullanılan veya belirli bir meslek sanat veya ticaret grubuna mensup olanları ayırt etmeye yarayan işaret ve adları münhasıran veya esas unsur olarak içeren markalar,

e) Malın özgün doğal yapısından ortaya çıkan şeklini veya bir teknik sonucu elde etmek için zorunlu olan, kendine malın şeklini veya mala asli değerini veren şekli içeren işaretler,

f) Mal veya hizmetin niteliği, kalitesi veya üretim yeri, coğrafi kaynağı gibi konularda halkı yanıltacak markalar,

g) Yetkili mercilerden kullanmak için izin alınmamış ve dolayısıyla Paris Sözleşmesinin 2 nci mükerrer 6 ncı maddesine göre reddedilecek markalar,

engellerinden birinin bulunmasına rağmen bir işaretin marka olarak tescil edilmiş olmasıdır. İkinci red sebebi ise md.42/I-b hükmü uyarınca, tescil sırasında md.8'de³¹⁸ sayılan nispi tescil engellerinden birinin bulunmasına rağmen bir işaretin marka olarak tescil edilmiş olmasıdır. Mutlak red sebepleri ile nispi red sebeplerinin

h) Paris Sözleşmesinin 2 nci mükerrer 6 ncı maddesi kapsamı dışında kalan ancak kamuyu ilgilendiren, tarihi, kültürel değerler bakımından halka mal olmuş ve ilgili mercilerin tescil izni vermediği diğer armalar, amblemler veya nişanları içeren markalar,

ı) Sahibi tarafından izin verilmeyen Paris Sözleşmesinin 1 inci mükerrer 6 ncı maddesine göre tanınmış markalar,

j) Dini değerleri ve sembolleri içeren markalar,

k) Kamu düzenine ve genel ahlaka aykırı markalar.

(Ek fıkra : 3/11/1995 - 4128/5 md.;Değişik:22/6/2004 – 5194/13 md.) Bir marka tescil tarihinden önce kullanılmış ve tescile konu mallar veya hizmetlerle ilgili olarak bu kullanım sonucu ayırt edici bir nitelik kazanmış ise (a), (c) ve (d) bentlerine göre tescili reddedilemez.

³¹⁸ Marka tescilinde red için nispi nedenler

Madde 8 – Tescil edilmiş veya tescil için başvuru yapılmış bir markanın sahibi tarafından itiraz yapılması durumunda aşağıdaki hallerde marka tescil edilemez:

a) Tescil için başvurusu yapılan marka, tescil edilmiş veya tescil için daha önce başvurusu yapılmış bir marka ile aynı ise ve aynı mal veya hizmetleri kapsıyorsa,

b) Tescil için başvurusu yapılan marka, tescil edilmiş veya tescil için daha önce başvurusu yapılmış bir marka ile aynı veya benzer ise ve tescil edilmiş veya tescil için başvurusu yapılmış bir markanın kapsadığı mal veya hizmetlerle aynı veya benzer ise, tescil edilmiş veya tescil için başvurusu yapılmış markanın halk tarafından karıştırılma ihtimali varsa ve bu karıştırılma ihtimali tescil edilmiş veya tescil için başvurusu yapılmış bir marka ile ilişkili olduğu ihtimalini de kapsıyorsa.

Marka sahibinin ticari vekili veya temsilcisi tarafından markanın kendi adına tescili için, marka sahibinin izni olmadan ve geçerli bir gerekçe gösterilmeden yapılan başvuru, marka sahibinin itirazı üzerine red edilir.

Tescilsiz bir markanın veya ticaret sırasında kullanılan bir başka işaretin sahibinin itiraz etmesi üzerine, tescili istenilen marka, aşağıdaki hallerde tescil edilmez.

a) Markanın tescili için yapılan başvuru tarihinden önce veya markanın tescili için yapılan başvuruda belirtilen rüçhan tarihinden önce bu işaret için hak elde edilmiş ise,

b)Belirtilen işaret, sahibine daha sonraki bir markanın kullanımını yasaklama hakkını veriyorsa,

Marka, tescil edilmiş veya tescil için başvurusu daha önce yapılmış bir markanın aynı veya benzeri olmakla birlikte, farklı mallar veya hizmetlerde kullanılabilir. Ancak, tescil edilmiş veya tescil için başvurusu yapılmış markanın, toplumda ulaştığı tanınmışlık düzeyi nedeniyle haksız bir yararın sağlanabileceği, markanın itibarına zarar verebileceği veya tescil için başvurusu yapılmış markanın ayırt edici karakterini zedeleyici sonuçlar doğurabileceği durumda, tescil edilmiş veya tescil için başvurusu daha önce yapılmış bir marka sahibinin itirazı üzerine, farklı mal veya hizmetlerde kullanılacak olsa bile, sonraki markanın tescil başvurusu red edilir.

Tescil için başvurusu yapılmış markanın, başkasına ait kişi ismi, fotoğrafı, telif hakkı veya herhangi bir sınai mülkiyet hakkını kapsamaması halinde, hak sahibinin itirazı üzerine tescil başvurusu reddedilir.

Ortak ve garanti markalarının sona ermesinden itibaren üç yıl içinde ortak marka veya garanti markası ile aynı veya benzeri olan marka tescil başvurusu itiraz üzerine reddedilir.

Bir markanın yenilenmeme nedeniyle koruma süresinin dolmasından sonra iki yıl içerisinde aynı veya benzer markanın, aynı veya benzer mal ve hizmetler için yapılan tescil başvurusu itiraz üzerine reddedilir.

bulunmasına rağmen, markanın TPE tarafından sicile tescil edilmiş olması durumunda, markanın hükümsüzlüğüne karar verilmesi söz konusu olabilecektir³¹⁹.

İkinci grupta ise, markanın tescili sırasında mevcut olmayıp sonradan ortaya çıkan hükümsüzlük sebepleri yer almaktadır. Bu grupta yer alan sebeplerden ilki, 556 sayılı KHK md.42/I-c hükmünde belirtilen markanın kullanılması yükümlülüğünü düzenleyen md.14³²⁰ hükmüne aykırılık halidir. İkinci sebep, 556 sayılı KHK md.42/I-d hükmünde belirtilen, marka sahibinin davranışları nedeniyle markanın ilgili mal ve hizmetler için yaygın bir ad haline gelmesidir. Üçüncü sebep, 556 sayılı KHK md.42/I-e gereğince, markanın hak sahibi veya yetkili kıldığı kişi tarafından kullanım sonucunda tescil edildiği mal ve hizmetlerin niteliği, kalitesi, üretim yeri ve coğrafi kaynağı konusunda halkta yanlış anlama ihtimali doğmasıdır. Nihayet dördüncü sebep ise 556 sayılı KHK md.42/I-f uyarınca, markanın teknik yönetmeliğe aykırı kullanılmasıdır³²¹. Bu dört sebebin varlığı halinde mahkeme tarafından markanın hükümsüzlüğüne karar verilebilecektir.

5. Hükümsüzlüğün Sonuçları

Yukarıda belirtilen hükümsüzlük sebeplerinin mevcudiyeti halinde; 556 sayılı KHK'nın "Hükümsüzlük talebi" başlıklı 43. Maddesi uyarınca markanın hükümsüzlüğünü, ilgili mahkemeden, zarar gören kişiler, Cumhuriyet savcıları veya ilgili resmi makamlar isteyebilecektir³²².

İlgililer tarafından markanın hükümsüzlüğünün talep edilmesi halinde mahkeme tarafından gerekli araştırma yapılacak ve sonucunda ihlal tespit edilirse markanın hükümsüzlüğüne karar verecektir. 556 sayılı KHK'nın "Hükümsüzlüğün

³¹⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz.: KIRCI, s.299-302.

³²⁰ Markanın kullanılması

Madde 14 – *Markanın, tescil tarihinden itibaren beş yıl içinde, haklı bir neden olmadan kullanılmaması veya bu kullanıma beş yıllık bir süre için kesintisiz ara verilmesi halinde, marka iptal edilir.*

Aşağıda belirtilen durumlar markayı kullanma kabul edilir:

a) Tescilli markanın ayırt edici karakterini değiştirmeden markanın farklı unsurlarla kullanılması,
b) Markanın yalnız ihracat amacıyla mal ya da ambalajlarında kullanılması,
c) Markanın, marka sahibinin izni ile kullanılması,
d) Markayı taşıyan malın ithalatı.

³²¹ Ayrıntılı bilgi için bkz.: KIRCI, s.303-304.

³²² KIRCI, s. 298.

etkisi” başlıklı 44. maddesinin 1. fıkrasında da “*Markanın hükümsüzlüğüne karar verilmesi halinde, kararın sonuçları geçmişe etkilidir.*” hükmüne yer verilmiş olup, markanın hükümsüzlüğüne karar verilmesi halinde, kararın sonuçlarının geçmişe etki doğuracağı açıkça düzenlenmiştir. Şu halde, markanın hükümsüzlüğüne ilişkin kararlarla birlikte, marka tescil edildiği tarihten itibaren geçersiz sayılacaktır. Yine 556 sayılı KHK’nın 42. maddesinin son fıkrasında yer alan “*Bir markanın hükümsüzlüğüne ilişkin kesinleşmiş karar, herkese karşı hüküm doğurur.*” şeklindeki ifadeden de anlaşılacağı üzere, markanın hükümsüz sayılması aynı zamanda mutlak etkili bir sonuç olup herkese karşı ileri sürülebilecektir.

Ancak hükümsüzlük kararının tescilin yapıldığı andan itibaren hüküm doğuracağı yönündeki kuralın hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurabileceği kanun koyucu tarafından öngörülmüş ve geçmişe etkili olma kuralının mutlak olarak uygulanmaması için istisnalar³²³ öngörülmüştür. Buna göre; 556 sayılı KHK md. 42/II’de 2 istisnaya yer verilmiştir. Şöyle ki;

“... Marka sahibinin kötü niyetli olarak hareket etmesinden kaynaklanan, zararın giderilmesine ilişkin tazminat talepleri saklı kalmak üzere, hükümsüzlüğün geriye dönük etkisi, aşağıdaki durumları etkilemez:

a) Markanın hükümsüz sayılmasından önce, bir markaya tecavüz sebebiyle verilen hukuken kesinleşmiş ve uygulanmış kararlar,

b) Markanın hükümsüzlüğüne karar verilmeden önce, yapılmış ve uygulanmış sözleşmeler. (Ancak, hal ve şartlara göre, haklı sebepler ve hakkaniyet düşüncesi ile sözleşme uyarınca ödenmiş bedelin kısmen veya tamamen iadesi mümkündür.) ...”

Görüleceği üzere, 556 sayılı KHK’nın 44. maddesinin 2. fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde öngörülen istisnaî durumların varlığı halinde hükümsüzlüğün geriye dönük etkisi söz konusu olmayacaktır. Ancak marka sahibinin kötünietli olarak hareket etmesinden kaynaklanan, zararın giderilmesine ilişkin tazminat talepleri saklı kalacaktır.

³²³ 556 sayılı KHK’da hükümsüzlüğün geçmişe etkili olacağı kuralına yer verilmiş ve bu kuralın uygulanmayacağı istisnai durumlar belirtilmiştir. Ancak, 556 sayılı KHK’da yer alan düzenlemeden farklı olarak, Tasarı md.51/I’de hükümsüzlük kararının geriye etkili olacağı haller ve md.51/II’de ise ileriye olacağı haller ayrı ayrı ve açık bir biçimde düzenlemiştir.

Hükümsüzlüğün geriye etkili olmadığı ilk durum bir markaya tecavüz sebebiyle verilen hukukken kesinleşmiş ve uygulanmış kararlardır. Bir markaya tecavüz nedeniyle açılan davada, markaya tecavüz olduğu hususu tespit edilmiş ve buna ilişkin karar verilmiş ve bu mahkeme kararı kesinleşmiş ve uygulanmış ise artık hükümsüzlüğün geriye dönük etkisinden bahsedilmeyecektir.

Hükümsüzlüğün geriye etkili olmadığı ikinci durum ise, markanın hükümsüzlüğüne karar verilmeden önce yapılmış ve uygulanmış³²⁴ sözleşmelerdir. Dolayısıyla, marka lisans sözleşmeleri açısından uygulanmış bir lisans sözleşmesi söz konusu ise, markanın hükümsüzlüğü geriye etkili olmayacak³²⁵, lisans sözleşmesi sadece uygulanmış kısım açısından geçerli olacaktır³²⁶. Uygulanmamış kısımları açısından ise geçersiz olacaktır³²⁷. Diğer bir deyişle, mahkemenin hükümsüzlük kararına kadar kullanma edimi henüz ifa edilmeye başlanmamış; yani sözleşme uygulanmaya başlanmamış ise ya da kullanılabilecek durumda değil ise, lisans sözleşmesinin konusundaki imkansızlık sebebiyle baştan itibaren geçersiz olur. Lisans alan, lisans bedeli ödemekle yükümlü olmadığı gibi ödemiş olduklarını da sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre geri isteyebilecektir³²⁸.

556 sayılı KHK sözleşme uyarınca ödenmiş olan bedellere ilişkin olarak da düzenleme yapmıştır. 556 sayılı KHK md. 44/II-b hükmünde, hal ve şartlara göre,

³²⁴ Sözleşmenin uygulanmış olmasından kasıt, markanın fiilen kullanılmasına başlanmış veya buna ilişkin hazırlıkların yapılmış olmasıdır. Diğer bir deyişle, lisans alanın, malı üretmiş veya üretme sürecini başlatmış olması ya da markalı ambalajı bastırması gerekir.

Burada önemli olan bir diğer husus da, sözleşmenin uygulanması ile ifanın tamamen gerçekleştirilmiş olması gerekmez. Kısmen ifa söz konusu olduğu durumlarda da uygulanmış sözleşme kavramı içine dahil edilmektedir. Kaldı ki, sadece ifaya yönelik hazırlık hareketlerinin başlamış olduğu durumlar da uygulanma kavramında düşünülmelidir.

³²⁵ Sürekli borç ilişkilerinde ileriye etkili sonuçlar doğuracağı kabul edilmektedir. Başka bir ifade ile, mahkemenin hükümsüzlük kararını verdiği andan itibaren sonuçlarını doğuracak, taraflar arasındaki hukuki ilişkinin mahkemenin hükümsüzlük kararı verdiği ana kadarki kısmına dokunulmayacak, yerine getirilmiş edimler, geçerli bir lisans sözleşmesinden doğan borcun ifası gibi sonuç doğuracaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz.: ERGÜNE, s. 215.

³²⁶ ÖZEL, s. 140.

³²⁷ Diğer bir deyişle, yapılmış ve uygulanmış koşullara uymayan ve hükümsüzlükten etkilenen lisans sözleşmesi hükümsüzlük kararı geriye etkili olacaktır ve başlangıçtaki imkansızlık nedeniyle geçersiz kabul edilecektir. Taraflar geçersiz bir sözleşme nedeniyle yerine getirdikleri edimleri sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre karşılıklı olarak talep edebileceklerdir.(TBK md.77 vd.); BAŞLAR, Yusuf: Marka Lisans Sözleşmesinde Tarafların Yükümlülükleri, Y.2012, S.43, s. 303; ONGAN, “Garanti Yükümlülüğü”, s. 835.

³²⁸ ERGÜNE, s. 215, dp.54; ÖZEL, s. 143.

haklı sebepler ve hakkaniyet düşüncesi ile sözleşme uyarınca ödenmiş bedelin kısmen veya tamamen iadesinin mümkün olduğu yönünde hükme yer verilmiştir.

Lisans sözleşmesi için başlangıçta bedelin tamamının ödenmesi halinde, lisans alan, lisans bedelinin hükümsüzlük anına kadar olan yararlanmasıyla orantılı bir miktarının lisans verende kalmasına itiraz edemeyecek, bunu aşan kısmın ise iadesini talep edebilecektir³²⁹.

Bunun yanında, hükümsüzlüğün ortaya çıktığı zamana kadar lisans alan lisans sözleşmesinden yararlanmış, ancak hiç bedel ödememiş ise, kullanma karşılığı olarak yararlanma oranında bir bedeli lisans verene ödeme yükümlülüğü altına girecektir³³⁰.

Bunun dışında 556 sayılı KHK'nın 44. maddesinin 2. fıkrasında belirtildiği üzere, lisans alanın marka sahibinin kötü niyetli olarak hareket etmesinden kaynaklanan zararın giderilmesine ilişkin tazminat talep hakkı söz konusudur³³¹. Eğer marka sahibi yani lisans veren, sözleşmenin yapılması sırasında hükümsüzlük sebeplerinden herhangi birinin varlığından haberdar ise ve bu durumu lisans alan ile paylaşmadan kötü niyetli olarak sözleşmenin imzalanmasına göz yummuş ise, lisans veren, lisans alanın sözleşmeye güvenmesi sebebiyle uğramış olduğu menfi zararı TMK md. 2 uyarınca culpa in contrahendo sorumluluğu çerçevesinde tazmin etmekle yükümlü olacaktır³³². Ancak, lisans veren de sözleşmenin yapıldığı sırada hükümsüzlük sebebini bilmiyor ise, lisans alanın menfi zararını karşılamayacak sadece lisans alandan almış olduğu lisans bedelini iade edecektir. Sözleşmenin yapıldığı sırada lisans alan tarafından markanın hükümsüz olduğunun bilinmesi halinde ise, lisans veren sorumlu tutulamayacak, lisans alan TMK md. 2 gereğince lisans verenden herhangi bir tazminat talebinde bulunamayacaktır³³³.

³²⁹ ŞANAL, Osman: Marka Hakkına Tecavüz, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2005, C.1, S.2; ÖZEL, s.141; MERAN, s. 340.

³³⁰ OKTAY ÖZDEMİR, "Lisans Sözleşmeleri", s.91; ERGÜNE, s.210.

³³¹ Lisans alanın tazminat talebine ilişkin olarak Tasarı md.51/III'de düzenlemeye yer verilmiştir. Burada marka sahibinin ağır ihmalden veya kasıtlı olarak hareket etmesinden zarar görenlerin tazminat talepleri saklıdır, şeklinde bir düzenleme getirilmiştir.

³³² ONGAN, s.84; BAŞLAR, "Tarafların Yükümlülükleri", s. 304; ERGÜNE, s.207.

³³³ GÜRZUMAR, s. 136; ERGÜNE, s. 212; ONGAN, "Garanti Yükümlülüğü", s. 35.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLEŞMENİN HÜKÜMLERİ-TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

I. GENEL OLARAK

İki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olan marka lisans sözleşmelerinde lisans veren ve lisans alanın karşılıklı olarak yükümlülükleri bulunmaktadır. Sözleşme bir bütün olarak kanunda düzenlenmediğinden tarafların hakları ve borçları olarak adlandırılan asli edim yükümlülükleri sözleşme özgürlüğü çerçevesinde lisans sözleşmesinde belirlenme yoluna gidilmektedir. Bunun yanında, tarafların yasal düzenlemeler ve lisans sözleşmesinde belirlenen yükümlülükler dışında dürüstlük kurallarından doğan yan edim yükümlülükleri de bulunmaktadır. Bu çerçevede, lisans alanın; lisans bedelini ödeme yükümlülüğü, markayı kullanma yükümlülüğü, sır saklama yükümlülüğü, kalitenin sağlanması yükümlülüğü, reklam yapma yükümlülüğü, hesap verme yükümlülüğü ve lisansa konu hakka tecavüz halinde lisans alanın dava açma hakkı/yükümlülüğü şeklinde yükümlülükleri bulunmaktadır. Bunun yanında, lisans verenin ise lisans alanın marka hakkından yararlanmasını sağlama yükümlülüğü, garanti verme yükümlülüğü ve lisans verenin diğer yükümlülükleri bulunmaktadır.

II. LİSANS VERENİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Lisans verenin sahip olduğu marka hakkından lisans alanın yararlanmasını sağlama yükümlülüğü, lisans alanın da bunun karşılığında genellikle bir ücret ödemeyi üstlendiği isimsiz bir sözleşme³³⁴ olarak adlandırılan marka lisans sözleşmesinde, kural olarak sözleşmenin karakteristiğini belirleyen edimi lisans verenin edimi oluşturmaktadır³³⁵.

³³⁴ ÖZEL, s. 129.

³³⁵ ÖZSOY, s.125; OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans Sözleşmeleri”, s.64; ÖZEL, s.46; YASAMAN/ALTAY, s.742; OKTAY ÖZDEMİR, “Lisansın Hukuki Niteliği”, s.587; AYİTER, s.115; ORTAN, s.292.

A. Lisans Alanın Marka Hakkından Yararlanmasını Sağlama Yükümlülüğü

Lisans verenin marka lisans sözleşmesinden doğan birinci yükümlülüğü, lisans sözleşmesinin konusu olan markadan doğan hakları lisans alanın kullanmasını sağlama yükümlülüğüdür³³⁶.

Markanın kullanmasını sağlama yükümlülüğünün kapsamı sadece lisans alan tarafından markanın kullanmasına izin verilmesi ile sınırlı olmayıp aynı zamanda bizzat veya başkası aracılığıyla kullanıma engel olmama, güçlük çıkarmama, lisans alanı üçüncü kişilerin hak iddialarından kurtarma borçlarını da kapsayacak³³⁷ ve bu durumda TBK md. 214 vd.'da³³⁸ yer alan satım sözleşmesinin zapta karşı tekeffül hükümleri lisans sözleşmesinin niteliğine uygun düştüğü ölçüde kıyasen uygulanacaktır³³⁹.

B. Lisans Verenin Garanti Verme Yükümlülüğü

Lisans alanın marka hakkından yararlanmasını sağlama yükümlülüğü ile yakından ilgili olan ve bu yükümlülüğün yerine getirilebilmesi bakımından lisans verenin garanti yükümlülüğü önem taşımaktadır. Garanti verme yükümlülüğü marka hakkının varlığına ilişkin garanti yükümlülüğü ile marka hakkının kullanımına ilişkin garanti yükümlülüğünü kapsamaktadır.

1. Marka Hakkının Varlığına İlişkin Garanti Yükümlülüğü

Marka lisans sözleşmesinde, asli edim yükümlülüğü olan lisans verenin markanın kullanılması sağlama borcunun ve garanti yükümlülüğünün yerine getirebilmesi için, öncelikle bir markanın var olması ve bu markanın geçerli olması, imkansız olmaması gerekmektedir. Aynı zamanda sözleşmenin yapıldığı sırada ve

³³⁶ ARKAN, “Marka-II”, s. 198; YÜKSEL, s.106; TEKİNALP, “Fikri Mülkiyet”, s.470; MURATOĞULLARI, s.70; ÖZEL, s.130; ÇAMLİBEL TAYLAN, s.213; KIRCA, s.83.

³³⁷ TEKİNALP, “Fikri Mülkiyet”, s. 470; ARKAN, “Marka –II”, s. 199.

³³⁸ BK md.189 vd. karşılık gelmektedir.

³³⁹ TEKİNALP, “Fikri Mülkiyet”, s.470; BAŞLAR, “Tarafların Yükümlülükleri”, s. 297.

devamı süresince de markanın varlığı devam ettirmesi gerekmektedir³⁴⁰. Zira, markanın konu olduğu lisans sözleşmesinin varlığı markanın varlığına bağlıdır³⁴¹.

Lisans verenin lisans sözleşmesini imzalaması ile, markanın geçerli olduğunu lisans alana garanti etmiş olacağından, lisans verenin sorumluluğundan söz edilebilmesi için sözleşmede bu konuya ilişkin bir düzenleme yapılmasına gerek yoktur³⁴².

Daha açık bir ifade ile, lisans veren, sözleşme yapıldığı sırada lisans konusu markanın şekli varlığından sorumludur. Marka siciline tescil edilmediğinden özel bir koruma elde edemeyen ve şeklen var olmayan bir marka hakkını konu edinen marka lisans sözleşmesi; marka lisans sözleşmesinin konusunda meydana gelen objektif imkansızlık sebebiyle TBK'nın 27/I maddesi uyarınca geçersiz olacaktır³⁴³. Buradaki imkansızlık başlangıçtaki objektif imkansızlıktır. Sözleşme herhangi bir şekilde hüküm doğurmayacaktır. Bu durumda, lisans veren, lisans alanın sözleşmeye güvenmesi sebebiyle uğramış olduğu menfi zararı TMK md. 2 uyarınca culpa in contrahendo sorumluluğu çerçevesinde tazmin etmekle yükümlüdür, burada lisans verenin ayıba karşı tekeffülünden söz edilmeyecektir³⁴⁴. Ancak, lisans veren, marka hakkının şeklen mevcut olmadığı bilmiyor ya da lisans alan da durumdan haberdar ise, bu hususları ileri sürerek itirazda bulunabilecektir³⁴⁵.

Marka tescil başvuruları da, sözleşmenin yapıldığı sırada şeklen var olmamasına rağmen beklenen bir marka olarak lisans sözleşmesine konu olması söz

³⁴⁰ BAŞLAR, "Tarafların Yükümlülükleri", s. 297; ÖZEL, s.130; ÇAMLİBEL TAYLAN, s.214, OKTAY ÖZDEMİR, "Lisans Sözleşmeleri", s. 142, ARKAN, "Marka-II", s. 188-199.

³⁴¹ ONGAN, "Garanti Yükümlülüğü", s. 831; OKTAY ÖZDEMİR, "Lisans Sözleşmeleri", s. 142-143, ARKAN, "Marka -II", s. 199; ÜNAL, s.179. Daha sonra, markanın şekli, markanın basılı olduğu ambalajlar veya markayı taşıyan mal veya hizmetlerin üretim şekli olarak nitelendirilebilecek markanın kullanılması için gerekli vasıtaların lisans alana verilmesi gerekir. Bkz.: ÖZEL, s.171.

³⁴² ONGAN, "Garanti Yükümlülüğü", s.831; ONGAN, "Tarafların Hukuki Durumu" s.83; OKTAY ÖZDEMİR, "Lisans Sözleşmeleri", s.103; ÖZSOY, s.127-128.

³⁴³ ERGÜNE, s. 205; GÜRZUMAR, s. 132; ONGAN, "Garanti Yükümlülüğü", s. 832; ORTAN, s. 185; ÖZEL, s. 131. Tescilsiz markaların da lisans sözleşmesine konu olması mümkündür. Lisans sözleşmesi ileride tescilin yapılacağı geciktirici şartına bağlı olarak yapılmaktadır. Tescil gerçekleşirse, sözleşme hükümlerini doğurmaya başlar; tescil gerçekleşmezse sözleşme hüküm ifade etmez. Ancak bu durumun uygulamada karşılaşma olasılığının azlığı sebebiyle pek fazla önem taşımamaktadır. ÖZEL, s.132.

³⁴⁴ ERGÜNE, s.207; ORTAN, s.186; BAŞLAR, "Tarafların Yükümlülükleri", s. 298; ÖZEL, s.131; ONGAN, "Garanti Yükümlülüğü", s.832; GÜRZUMAR, s.136; AYİTER, s.123.

³⁴⁵ AYDINCIK, s. 162.

konusu olabilir. Böyle bir durumda lisan verenin yükümlülükleri arasında marka başvurusu prosedürünü devam ettirmek ve gerekli başvuru harçlarını ödemek de girer. Keza, tescil başvurusuna karşı yapılan itiraz ve davalar da markasını savunma yükümlülüğü de ilave yükümlülük olarak lisans verenin sırtındadır. Ancak, lisans veren sözleşme yapılması sırasında tescil talebinin reddedileceğine dair ciddi engellerin varlığından haberdar ve fakat lisans alanı bu konuda bilgilendirmemiş ve sözleşme imzalamış ise sorumluluğu doğacak, aksi takdirde tescil talebinin reddedilmesi sonucu sözleşmenin ifa edilememesi sebebiyle tazminatla yükümlü olmayacaktır³⁴⁶. Ancak, TBK md.15/I gereği lisans verenin ağır kusurunun olduğu hallerde, lisans veren sorumluluktan kurtulamayacaktır³⁴⁷.

2. Marka Hakkının Kullanımına İlişkin Garanti Yükümlülüğü

Markaya ilişkin kullanma ve yararlanma hakkını sağlayan lisans verenin borçlarından bir diğeri ise, sözleşmenin devamı süresince marka hakkının kullanımını ve bu hakkın kullanımının sürdürülmesini sağlamasıdır. Marka lisans sözleşmesi sürekli borç doğurucu niteliğe sahip bir sözleşme olduğundan, sözleşme devam ettiği sürece lisans veren tarafından kullanıma engel haller ortadan kaldırılmalı ve marka hakkının devamlılığının sağlanması için gerekli önlemler alınmalıdır. Bu başlık altında inceleme alanı bulacak durum ise, marka hakkının kullanımına ilişkin garanti yükümlülüğü kapsamına nelerin girdiğidir. 556 sayılı KHK md.45/I-a³⁴⁸ uyarınca koruma süresinin dolmasına rağmen markanın süresi içinde yenilenmemesi durumunda; 556 sayılı KHK md. 45/I-b³⁴⁹ uyarınca marka sahibinin marka hakkından vazgeçmesi durumunda ve 556 sayılı KHK md.42³⁵⁰ uyarınca markanın hükümsüzlüğüne karar verilmesi durumunda marka hakkı sona ermektedir. Marka sahibinin görevi ise bu durumların yaratılmasının önlenmesi ve gerekli önlemleri almasıdır. Bunun dışında, aynı kalitede üretim yapma lisans sözleşmesinin geçerli olarak varlığını devam ettirmesi açısından önem arz

³⁴⁶ ONGAN, “Garanti Yükümlülüğü”, s.832.

³⁴⁷ BAŞLAR, “Tarafların Yükümlülükleri”, s. 299.

³⁴⁸ Tasarı md.52/I-a düzenleme alanı bulmuştur.

³⁴⁹ Tasarı md.52/I-b düzenleme alanı bulmuştur.

³⁵⁰ Tasarı md.49 düzenleme alanı bulmuştur.

etmektedir³⁵¹. Bu sebeple, marka sahibinin, lisans alan tarafından üretilen mal ve hizmetlerin kalitesini garanti edecek önlemleri alması olarak adlandırılan kalitenin sağlanmasına ilişkin garanti yükümlülüğü de mevcuttur.

a. Markanın Süresi İçinde Yenilenmesi ve Yıllık Harçların Ödenmesi Yükümlülüğü

556 sayılı KHK'nın "Markanın koruma süresi" başlıklı 40. maddesinde³⁵²; *"Tescilli markanın koruma süresi başvuru tarihinden itibaren on yıldır. Bu süre, onar yıllık dönemler halinde yenilenir."* hükmüne yer verilmiştir. Buna göre, tescilli bir markanın koruma süresi, başvuru tarihinden itibaren on yıldır ve bu koruma süresi on yıllık dönemler halinde uzatılabilmektedir. Onar yıllık süreler ile uzatma konusunda herhangi bir üst sınır öngörülmemiştir³⁵³. Başka bir anlatımla, markanın belirli bir süre ile sınırlı olmaksızın istenildiği kadar uzatılması mümkündür³⁵⁴.

Marka hakkının devamlılığının sağlanması yükümlülüğü kapsamında lisans verenin süresi dolan veya dolmaya yaklaşan markasını yenilemesi gerekmektedir. 556 sayılı KHK md. 41/IV' de yer alan *"Koruma süresinin bitiminden itibaren altı aylık süre içerisinde yenilenmeyen markalar hükümsüz sayılır."* hükmüne göre, koruma süresi bitiminden itibaren 6 aylık süre içinde yenilenmemesi halinde marka hakkı sona erecektir³⁵⁵.

Değerlendirilmesi gereken diğer bir husus ise, marka lisans sözleşmesinin koruma süresi içinde kalacak şekilde yapılması veya koruma süresini aşan bir süre için yapılmış olması durumudur. Eğer lisans sözleşmesi, lisans konusu markanın koruma süresine tekabül edecek şekilde yapılmış ise veya koruma süresi içinde belli bir süre için yapılmış ise, lisans verenin yenileme yükümlülüğü söz konusu olamayacak ve marka hakkı devam ettiği için lisans hakkı da devam edecektir.

Ancak, lisans sözleşmesinin süresinin koruma süresinden daha uzun olduğu durumlarda; yani lisans sözleşmesi devam ederken markanın koruma süresinin

³⁵¹ ÖZDEMİR OKTAY, s. 145.

³⁵² Aynı hüküm Tasarı md. 38'de de düzenleme alanı bulmuştur.

³⁵³ KILIÇOĞLU, "Sınai Haklar", s. 93.

³⁵⁴ ARKAN, "Marka-II", s.170; BAŞLAR, "Tarafların Yükümlülükleri", s. 301.

³⁵⁵ ÖZEL, s. 135; OKTAY ÖZDEMİR, "Lisans Sözleşmeleri", s.142; NOYAN, s. 74-75; ÇAMLİBEL TAYLAN, s.213.

dolduğu durumlarda, lisans veren açısından markanın yenilenmesi yükümlülüğü doğmaktadır³⁵⁶. Bu durumda marka yenilenmez ise, 556 sayılı KHK'nın “Sona ermenin sebepleri” başlıklı 45. maddesinin 1. fıkrasında yer alan “*Marka hakkı; a) Koruma süresinin dolması ve markanın süresi içinde yenilenmemesi....ile sona erer.*” hükmü uyarınca, marka hakkı sona erecektir. Aynı maddenin 2. fıkrasında yer alan “*Marka hakkının sona ermesi, sona erme sebebinin gerçekleşmiş olduğu andan itibaren hüküm ifade eder.*” hükmü uyarınca da, marka hakkının sona ermesi, sona erme sebebinin gerçekleşmiş olduğu andan itibaren hüküm ifade edecektir. Ayrıca markanın sona ermiş olması lisans hakkını ve lisans sözleşmesini de etkileyecektir³⁵⁷. Bunun yanında, lisans veren markanın kullanımını sağlama borcuna aykırı hareket etmiş olduğundan ve bu durum da kendi kusurundan kaynaklanmış olduğundan, lisans veren TBK md. 112 vd.³⁵⁸ hükümleri uyarınca sorumlu olacak ve lisans alanın uğramış olduğu zararı tazmin etme yükümlülüğü altında olacaktır³⁵⁹.

Lisans verenin marka hakkının devamlılığının sağlanması için kendisine getirilen bir diğer yükümlülük ise, lisans konusu marka hakkının yıllık aidatlarını ödeme yükümlülüğüdür. Bu yükümlülük kural olarak lisans verene aittir. Doktrinde bu yükümlülüğün inhisari lisans ve basit lisans ayrımı yapılarak belirlenmesi gerektiği savunulmuşsa da, baskın görüş hem basit lisans hem de inhisari lisans bakımından, aidat ödeme yükümlülüğünün kural olarak lisans verene ait olacağı yönündedir³⁶⁰. Lisans verenin bu ödeme yükümlülüğünü yerine getirmemesi ve marka hakkının sicilden silinmesine sebep olması durumunda; lisans verenin lisans alana tazminat ödemesi söz konusu olacaktır³⁶¹.

Marka hakkının yıllık aidatlarını ödeme yükümlülüğü lisans verene ait olmasına rağmen; taraflar sözleşmeye hüküm koyarak bu yükümlülüğünün lisans alana ait olacağını da kararlaştırabilirler. Bu durumda lisans alan da yükümlülüklerini yerine getirmez ve lisans konusu hak sicilden silinir ise, lisans

³⁵⁶ ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s.99; ONGAN, “Garanti Yükümlülüğü”, s. 851.

³⁵⁷ ÖZEL, s.135.

³⁵⁸ BK md.96 vd. hükmünün yeni halidir.

³⁵⁹ BAŞLAR, “Tarafların Yükümlülükleri”, s. 301.

³⁶⁰ YÜKSEL, s. 107; BAŞLAR, “Tarafların Yükümlülükleri”, s. 299.

³⁶¹ ORTAN, s. 230.

verene karşı sorumlu olacak, ona vereceği zararı karşılamak zorunda kalacaktır³⁶². Bu halde, kamuya açık hale gelmiş olan lisans konusu için lisans alanın lisans bedeli ödemesi beklenmemelidir.

b. Marka Sahibinin Marka Hakkından Vazgeçmeme Yükümlülüğü

Marka hakkından vazgeçme, marka sahibinin markasının kullanım süresi henüz dolmadan, marka hakkını kendi kararı ile terk etmesi ve markayı herkesin kullanımına bırakması anlamına gelmekte olup, marka hakkının sona erme sebeplerinden de birini teşkil etmektedir³⁶³.

556 sayılı KHK'nın "Marka hakkından vazgeçme" başlıklı 46. maddesinde;

"Marka sahibi, markanın kullanılacağı malların ve/veya hizmetlerin tamamından veya bir kısmından vazgeçebilir.

Vazgeçmenin yazılı olarak Enstitü'ye bildirilmesi gerekir. Vazgeçme, Marka Siciline kayıt tarihi itibarıyla hüküm doğurur.

Marka Siciline kayıt edilmiş hakların ve lisans sahiplerinin izni olmadıkça, marka sahibi marka hakkından vazgeçemez.

Marka üzerinde, bir üçüncü kişi tarafından hak sahipliği iddia edilmekte ise, onun izni olmadıkça, marka hakkından vazgeçilemez." hükmüne yer verilmiştir.

Bu hükme göre, marka sahibi, vazgeçme beyanını yazılı olarak TPE'ye bildirmesi koşuluyla markasından istediği zaman vazgeçebilmektedir³⁶⁴. Vazgeçme işlemi de Marka Siciline kaydedilmesi ile birlikte hüküm ve sonuç doğurmaya başlayacaktır. Ancak, marka sahibinin bu hakkının sınırını marka siciline kayıt edilmiş haklar ve lisans sözleşmesi oluşturmaktadır. Madde metninde de açıkça belirtildiği üzere, Marka Siciline kayıt edilmiş hakların ve lisans sahiplerinin izni olmadıkça, marka sahibi marka hakkından vazgeçemeyecektir³⁶⁵. Lisansın basit ya

³⁶² ONGAN, "Tarafların Hukuki Durumu", s.97.

³⁶³ TEKİNALP, "Fikri Mülkiyet", s. 454.

³⁶⁴ MURATOĞULLARI, s.71; KARAN/KILIÇ, s. 417.

³⁶⁵ Lisans alanların izni alınmasına ilişkin düzenleme, sicile tescil edilmiş lisanslar bakımından getirildiğinden, sicile tescil edilmemiş lisanslar açısından, bu durum lisans alanlar tarafından sözleşmeye koyulacak bir hüküm ile güvence altına alınabilir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: ONGAN, "Tarafların Hukuki Durumu", s. 97. Bu hüküm Tasarı'da da yer almaktadır.

da inhisari olması açısından da bir farklılık söz konusu değildir, iki durumda da lisans alan kişilerin izninin alınması gerekmektedir³⁶⁶.

Lisans verenin marka hakkından vazgeçmesi durumunda, marka hakkı sona erecektir ve buna bağlı olarak lisans sözleşmesi de bu durumdan etkilenecektir. Lisans veren ayrıca, markanın kullanımını sağlama borcuna aykırı hareket etmiş olacağından ve bu durum da kendi kusurundan kaynaklandığından, lisans veren TBK md. 112 vd.³⁶⁷ hükümleri uyarında sorumlu olacak ve lisans alanın uğramış olduğu zararı tazmin etme yükümlülüğü altında olacaktır³⁶⁸.

Değerlendirilmesi gereken bir diğer husus da, alt lisans verilmesi durumunda, lisans verenin alt lisans sahibinden de marka hakkından vazgeçmek için izin alması gerekip gerekmediği sorunudur. Doktrinde bu konuda tartışma yapılmış, madde metninde lisans alan kavramı kullanıldığından alt lisans alanın da bu kavram içine dahil edilip edilemeyeceği hususunda tereddüt yaşanmıştır. Alt lisans sözleşmesinin ana lisans sözleşmesinden daha geniş hakları kapsamasının mümkün olamayacağından, alt lisans alanın karşı çıkma yetkisinin bulunmadığı kabul edilmiştir³⁶⁹. Ayrıca, kanunda alt lisans alana ilişkin düzenleme yapılmadığından ana lisans sözleşmesine dayanarak marka hakkından vazgeçen lisans verenin, bu hakkının alt lisans sözleşmesi ile sınırlandırılmayacağı belirtilmiştir. Ancak bu düşünce, lisans verenin lisans sözleşmesinde alt lisans sözleşmesi yapılmasına izin vermesiyle birlikte vazgeçme hakkını zorlaştıracak durumu kendisi isteğiyle yarattığını ve sözleşmenin başlangıcında bu durumun öngörülmesi gerektiğini, bu sebeple düzenlemede yer verilen maddenin geniş yorumlanması ve alt lisans alanların da lisans alan kavramına dahil edilmesi gerektiğini belirterek eleştirilmiştir³⁷⁰. Kanaatimizce, lisans veren sözleşmenin yapılması aşamasında alt lisans sözleşmesine izin vermekle vazgeçme hakkını zorlaştıracak duruma kendisi isteğiyle sebebiyet vermiştir. Lisans veren, marka hakkından vazgeçme gibi bir durumun sözleşmenin ilerleyen zamanlarında gerçekleşebileceğini öngörmesi

³⁶⁶ BAŞLAR, “Tarafların Yükümlülükleri”, s. 300; ÖZEL, s. 134; Aksi yönde görüş için bkz.: YÜKSEL, s. 107-108.

³⁶⁷ BK md.96 vd. hükümlerine karşılık gelmektedir.

³⁶⁸ ONGAN, “Garanti Yükümlülüğü”, s. 844.

³⁶⁹ ÖZEL, s.134; BAŞLAR, “Tarafların Yükümlülükleri”, s. 301.

³⁷⁰ ONGAN, “Garanti Yükümlülüğü”, s. 844-845.

gerekmektedir. Bu sebeple, 556 sayılı KHK md. 46/III’te yer alan, lisans sahiplerinin izni ifadesi alt lisans alanı da kapsayacak şekilde geniş yorumlanmalı ve alt lisans alanın hakkın devamındaki menfaati korunmalıdır.

c. Markanın Hükümsüzlüğüne Karar Verilmesi

Markanın varlığına ve kullanıma ilişkin garanti verme yükümlülüğü altında olan lisans veren markanın hükümsüzlük sebeplerinden birini ihtiva etmediğine dair de garanti yükümlülüğü altındadır. Hükümsüzlüğe ilişkin detaylı bilgiye “Marka Lisans Sözleşmesinin Geçerliliğini Etkileyen Sebepler” başlığı altında yer alan “Hükümsüzlük” alt başlığında yer verildiğinden burada sadece gönderme yapmakla yetiniyoruz.

d. Markanın Kalitesinin Korunmasına ilişkin Garanti Yükümlülüğü

556 sayılı KHK’nın 21. maddesinin 7. fıkrasında “*Marka sahibi, talimatlarıyla uygunluk içinde, lisans alan tarafından üretilen malın veya sunulan hizmetlerin kalitesini garanti edecek önlemleri alır.*” hükmü yer almaktadır. Buna göre, marka sahibine, lisans alan tarafından üretilen malın veya sunulan hizmetlerinin, kendisinin talimatlarıyla uygunluk içinde olup olmadığının kontrolü yükümlülüğü getirilmiş ve bunun sonucunda gerekli önlemleri alması öngörülmüştür. Aynı zamanda, lisans veren, bu yükümlülüğü kapsamında markanın kalitesinin korunması için gerekli bilgileri lisans alana temin etmesi gerekmektedir. Bu yükümlülüğe tarafların uyması ile, markanın değerinin düşmesi engellenmiş olacağından, hem lisans alanın hem de marka sahibinin menfaatlerine uygun olacaktır.

Bu konu lisans alanın yükümlülükleri başlığı altında ayrıntılı olarak değerlendirildiğinden, bu bölümde tekrara sebebiyet verilmemesi için bu kadar açıklama ile yetinilecektir³⁷¹.

³⁷¹ Ayrıntılı bilgi için bkz.: “Lisans Alanın yükümlülükleri-Lisans Alanın Diğer Yükümlülükleri”.

C. Lisans Verenin Diğer Yükümlülükleri

Lisans alan ile lisans veren arasında sözleşme özgürlüğü ilkesi çerçevesinde yapılan marka lisans sözleşmesi ile taraflar bir takım yan yükümlülükler de belirleyebilir.

Söz konusu yükümlülükler marka fonksiyonlarının yerine getirilmesi veya ticari hayatta ortaya çıkan ihtiyaçların karşılanması amacıyla lisans verene yüklenen yükümlülükler olarak değerlendirilmektedir. Taraflarca bu yükümlülükler üzerinde anlaşmaya varılması gerekeceğinden veya dürüstlük ve güven ilkeleri sonucunda ortaya çıkabileceğinden sayılarının sınırlandırılması mümkün değildir³⁷².

Lisans verene yüklenen yan yükümlülükler, her somut olayın özelliklerine göre ayrıca değerlendirilmesi gereken yükümlülüklerdir.

Lisans konusu markaya ait kalitenin sağlanmasını teminen lisans veren tarafından lisans alana teknik destek sağlanması kararlaştırılabilir. Bu hususlar da taraflarca sözleşmede düzenlenebilir³⁷³.

Lisans verene yüklenmiş bir diğer yükümlülük de markada meydana gelen değişiklikleri ve gelişmeleri lisans alana bildirmesidir. Dürüstlük ve güven ilkesi gereği lisans verenin bu yükümlülüğünün bulunduğu kabul edilmesi haklı olacaktır. Bunun yanında, markanın korunması için lisans alana hukuki yardımda bulunması ve üçüncü kişilerin markaya tecavüzü halinde gerekli önlemleri alması da lisans verenin dürüstlük ve güven ilkesi gereği kendisine yüklenmiş bir yükümlülük olup, aynı zamanda marka hakkının kullanılmasının sağlanması borcundan da kaynaklanmaktadır.

III. LİSANS ALANIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

A. Lisans Bedelini Ödeme Yükümlülüğü

İki tarafa borç yükleyen sözleşmelerden olan marka lisans sözleşmesinin yapılması ile birlikte, lisans veren tarafından lisans konusu hakkın kullanımı lisans alana sağlanmakta, bunun karşılığında da lisans alan lisans verene lisans bedeli

³⁷² ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s. 101.

³⁷³ YÜKSEL, s.108-109.

ödeme borcu altına girmektedir³⁷⁴. Lisans verenin lisans konusu hakkın kullanımının devredilmesi ve lisans alanın da bunun karşılığında lisans verene bedel ödeme borcu tarafların asli edim yükümlülüğü olarak değerlendirilmektedir³⁷⁵.

Lisans bedeli parasal bir edim³⁷⁶ olabileceği gibi, para dışında başka bir karşı edim de belirlenebilmektedir³⁷⁷. Lisans sözleşmesi yapılması aşamasında taraflar lisans bedelinin ödeme yer, zaman ve miktarı konusunda anlaşmışlardır. Ancak, tarafların lisans bedeli ödenmesi hususunda anlaşma sağlayıp sağlamadıklarına ilişkin uyuşmazlık halinde bedelin kararlaştırıldığına dair ispat yükü TMK md. 6 uyarınca lisans verene yüklenmiştir³⁷⁸.

Lisans bedeli sözleşmenin esaslı unsuru sayıldığından³⁷⁹, tarafların lisans bedeli üzerinde anlaşmaya varmaları gerekmektedir. Lisans bedeli üzerinde anlaşma sağlanamıyorsa lisans bedelinin saptanmasını sağlayacak ölçütler üzerinde anlaşmaları gerekmektedir³⁸⁰. Aksi takdirde, sözleşmenin esaslı unsuru bulunmadığından sözleşmenin kurulmamış olduğu kabul edilmektedir³⁸¹.

³⁷⁴ KIRCA, s.83; TEKİNALP, “Fikri Mülkiyet”, s.470; OKTAY ÖZDEMİR, ”Lisans Sözleşmeleri”, s.143; ÖZSUNAY, Ergun: Lisans Sözleşmelerinde Lisans Bedeline (Rotary) İlişkin Sorunlar, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi 50. Yıl Armağanı-Cumhuriyet Döneminde Hukuk-, İstanbul 1973,s.669; ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s. 102. Bu borç lisans alanın temel borcu olarak belirtilmektedir. Bkz.: TEKİNALP, “Fikri Mülkiyet”, s.470.

³⁷⁵ MURATOĞULLARI, s. 63.

³⁷⁶ Parasal bir edim belirlendiği durumlarda değişen şartlara uygun olarak bu miktarın indirilmesi ya da artırılması hususunda uyarlamaya gidilebilmektedir.

³⁷⁷ Lisans alan ile lisans veren aralarında yapacakları lisans sözleşmesinde açıkça belirtilmiş olması koşuluyla, karşı edim olarak para veya herhangi bir edim talep etmeden de sözleşme yapabilirler. Bu durumda lisans serbest lisans olacaktır.

Lisans bedeli ödeneceğine ilişkin açık bir kayıt yer almamışsa veya bedel kararlaştırılmamışsa; tarafların zımni olarak bir bedel üzerinde anlaşmış kabul edilmelidir, serbest lisans yapılmıştır şeklinde hareket edilmemelidir. Bkz.: YÜKSEL, s.98.

³⁷⁸ AYDINCIK, s. 167.

³⁷⁹ Aksi görüş için bkz.: TÜYSÜZ, s.104; lisans bedeli, lisans sözleşmesinin esaslı unsuru olmadığından, lisans alanın belli bir bedel ödeme borcu, sözleşmede kararlaştırılmamışsa veya işin niteliğinden böyle bir borcun bulunduğu sonucu çıkarılamıyorsa, böyle bir borcu bulunmayacaktır.

³⁸⁰ Doktrinde, tarafların lisans bedeli veya lisans bedelinin saptanmasını sağlayacak ölçütler üzerinde bir anlaşmaya varmamış olmaları durumunda, tacir konumunda olan lisans veren uygun bir ücret istemek suretiyle lisans sözleşmesinin devamını sağlayabileceği ileri sürülmektedir. Bkz.: ÜNAL, s.187; ARKAN, “Marka-II”, s. 199.

³⁸¹ MURATOĞULLARI, s.63; ÇAMLİBEL TAYLAN, s.215.

1. Lisans Bedelinin Belirlenmesi

Taraflar, sözleşme özgürlüğü ilkesi çerçevesinde, lisans bedelini ve ödeme şartlarını serbestçe belirleyebilirler. Lisans bedelinin ödeme şekli farklı görüntülerde ortaya çıkabilmektedir. Buna göre, belirli bir tutarın lisans bedeli olarak belirlenmesi olarak adlandırılan sabit lisans bedeli; lisans bedelinin parça ya da satışa göre belirlenmesi veya sabit lisans bedeli ile parça başına ya da satışa göre saptanacak lisans bedeli sistemlerinin bir araya getirilerek oluşturulan karma lisans bedelidir.

Lisans bedelinin belirlenmesi yöntemlerinden birincisi belirli bir tutarın lisans bedeli olarak belirlenmesi olarak adlandırılan sabit lisans bedeli yöntemidir. Taraflar marka lisans sözleşmesinin yapılması aşamasında, lisans verilmesi karşılığında, lisans alan tarafından sabit bir bedelin ödenmesini kararlaştırmaktadır. Bu yöntemde lisans bedelinin ödenmesi hususunda herhangi bir kriter belirlenmemiş olup lisansın kullanılması karşılığında götürü bir ücretin ödenmesi söz konusu olmaktadır. Bu bedelin ödenmesi tek seferde yapılabileceği gibi, belirlenen zamanlarda birkaç seferde de yapılabilmektedir³⁸².

Bu yöntemde lisans veren daha avantajlı durumdadır. Lisans alanın üretim, satış veya kârına bağlı olmaksızın belirli bir ücret almakta ve kendini garanti altına almakta, daha sonra meydana gelen değişikliklerden etkilenmekten kurtulmaktadır. Ancak lisans alan açısından aynı durumdan bahsedilemeyecektir. Zira lisans alan lisansın kullanımı sonucu kâr veya zarar etmesi durumuna bakılmaksızın belirlenen sabit bedeli ödeme borcu altında olacaktır. Bu da lisans alan açısından sıkıntı bir durumun ortaya çıkmasına sebep olacaktır³⁸³. Bunun yanında lisans veren açısından daha avantajlı bir yöntem olmasına rağmen, marka beklenilenin üstünde bir değere ulaşması durumunda, lisans veren bu beklenmeyen değer artışından yarar yararlanmayacağından lisans veren açısından da riskli bir durum oluşmaktadır³⁸⁴.

Bu yöntem için belirtilmesi gereken bir diğer husus da, lisans sözleşmesi süresinden önce sona ermiş ise ve lisans bedeli başlangıçta ödenmiş ise, bu bedelin geri ödenip ödenmeyeceği sorunu ortaya çıkacağından sözleşmenin yapılması

³⁸² MURATOĞULLARI, s.64; BAŞ, “Teknik Bilgi”, s. 64; AYİTER, s.119; ORTAN, s. 148; YÜKSEL, s.98; ÖZSOY, s.42.

³⁸³ ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s. 105-106.

³⁸⁴ MURATOĞULLARI, s.64.

aşamasında bu hususa ilişkin sözleşmeye bir kayıt konulması gerekmektedir³⁸⁵. Böyle bir kayıt yok ise ve sözleşme süresinden önce sona ermiş ise dürüstlük kurallarına uygun olarak somut olaya göre değerlendirme yapılmalıdır. Başka bir anlatımla, sözleşmenin yapılması aşamasında, sözleşmenin süresinden önce sona ermesi durumunda, baştan ödenen lisans bedelinin geri ödenip ödenmeyeceği ya da ne oranda ödeneceği kararlaştırılmış ise, bu durum tarafların lehine olacak ve uyuşmazlık doğmadan, sözleşmedeki kayıt doğrultusunda hareket edilecektir. Sorun teşkil eden kısım ise, böyle bir kayıt sözleşmeye konulmamışsa nasıl hareket edileceğidir? Dürüstlük kuralları çerçevesinde her somut olaya göre değerlendirme yapılması gerekmektedir; hakkaniyete uygun yaklaşımla; sözleşmenin devam ettiği süre hesaplanmalı, bu süre zarfında kullanım oranı ile orantılı şekilde lisans bedelinden hesaplanan miktar lisans verende kalmalı, kalan kısım lisans alana iade edilmelidir.

Lisans bedelinin belirlenmesi yöntemlerinden ikincisi ise; lisans bedelinin parça ya da satışa göre belirlenmesi yöntemidir. Bu yöntemde; lisans bedeli parça başına, ciroya göre veya kâra katılım şeklinde olmaktadır. Lisans bedelinin parça başına belirlendiği durumlarda, taraflar, lisans konusu marka kullanılarak üretilen veya satılan her bir parça başına belirli dönemlerde ödenmesi gereken sabit bir miktar belirleyebilirler ya da her bir parçanın değeri üzerinden belli bir yüzde kararlaştırabilirler³⁸⁶. Ciroya katılım veya kâra katılım yöntemlerinde ise, lisans bedeli, lisans alanın lisans konusu markayı kullanarak elde ettiği satış cirosuna veya elde edilen kâra, tarafların sözleşmede kararlaştırdıkları oranın uygulanması suretiyle belirlenmektedir³⁸⁷. Uygulamada tercih edilen yöntem genellikle bu yöntem olmaktadır.

Lisans bedelinin belirlenmesi yöntemlerinden üçüncüsü ise; karma usuldür. Bu yöntemde; taraflar lisans sözleşmesinin yapılması aşamasında sözleşme özgürlüğü ilkesi doğrultusunda sabit lisans bedeli ile parça veya satışa göre saptanacak lisans bedeli sistemlerini bir araya getirerek karma usul uygulanmasını yolunu da seçebilmektedirler.

³⁸⁵ ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s. 106.

³⁸⁶ ORTAN, s.146; ÖZSUNAY, s.672; MURATOĞULLARI, s.64.

³⁸⁷ YÜKSEL, s.97.

2. Lisans Bedelinin Ödenmesi

Taraflar sözleşme özgürlüğü ilkesi çerçevesinde lisans bedelinin ödeme yer ve zamanını kararlaştırabilir. Bu şekilde sözleşmenin başında kararlaştırılması durumu ile ihtilaf çıkmasının önüne geçilmiş olacağından uygulamada da tercih edilen bir yöntemdir³⁸⁸. Taraflarca lisans sözleşmesinin yapılması aşamasında sözleşmeye koyacakları kayıt ile sözleşmede kararlaştırılan yer ve zamanda ödeme yapılacaktır.

Marka lisans sözleşmelerinde, lisans bedelinin türüne göre, bu borcun doğma anı ve ödeme anı farklılık göstermektedir. Lisans bedeli kârın veya cironun belirli bir yüzdesi olarak belirlenmiş olması durumunda, öncelikli olarak kârın veya cironun belirlenmesi gerekmekte olup, kâr veya ciro tespit edilmeden önce lisans bedeli ödeme borcunun henüz doğmadığı kabul edileceğinden, kâr veya ciro belirlendikten sonra lisans ödeme borcu doğacaktır³⁸⁹. Sabit bir lisans bedelinin belirlenmesi durumunda, kural olarak borç derhal muaccel olacaktır. Muaccel olan bu borcun da hemen ödenmesi söz konusu olacaktır. Lisans bedelinin parça başına belirlenmesi durumunda, lisans alan tarafından üretilen parça miktarının lisans verene bildirilmesi ve lisans veren tarafından da lisans alanın defterlerinin kontrol edilerek söz konusu miktarın bildirilen miktar ile uyuşması halinde lisans bedelinin talep edilmesi söz konusu olacaktır³⁹⁰.

Lisans verenin lisans bedelini talep etme hakkı da belirli süreler geçtikten sonra zamanaşımına uğrayabilir. Buna göre; lisans alan ile lisans veren lisans sözleşmesinin yapılması aşamasında, lisans bedelinin bir kere de ödenmesi kararlaştırmış ise, TBK md. 146'daki 10 yıllık genel zamanaşımı süresi uygulanacaktır. Ancak lisans bedelinin belirli zamanlarda ödenmesi kararlaştırılmış ise TBK md. 147/I'deki 5 yıllık zamanaşımı süresi uygulanacaktır³⁹¹. Bunun yanında, lisans bedeli ile birlikte gecikme ve temerrüt faizleri de talep edilmiş ise, TBK md. 147'ye göre 5 yıllık zamanaşımı süresine tabi olacaktır³⁹².

³⁸⁸ ONGAN, "Tarafların Hukuki Durumu", s. 109.

³⁸⁹ ONGAN, "Tarafların Hukuki Durumu", s. 110; ERBAY, s. 220.

³⁹⁰ ERBAY, s. 220.

³⁹¹ ÖZEL, s.157; AYİTER, s.119; YÜKSEL, s.97.

³⁹² BAŞLAR, "Tarafların Yükümlülükleri", s. 312.

Belirtilmesi gereken son husus ise, lisans bedelinin hiç ödenmemesi veya sözleşmede kararlaştırılmış ise kararlaştırıldığı şekilde ödenmemesi halinde, TBK'nın 126. maddesinde açıkça düzenlendiği üzere sürekli edimli sözleşmelerde borçlunun temerrüdü halinde karşı tarafa sözleşmenin feshi yoluna gitmesi imkanı tanınmıştır³⁹³. Buna göre, sürekli edimli bir sözleşme olan marka lisans sözleşmesinde de lisans alan tarafından lisans bedelinin ödenmemesi halinde lisans veren tarafından sözleşme feshedilebilecektir³⁹⁴.

B. Markayı Kullanma Yükümlülüğü

Türk Hukukunda markalarla ilgili temel düzenleme³⁹⁵ olan 556 sayılı KHK'nın 14. maddesinde markanın kullanılması yükümlülüğü düzenlenmiş ve markanın kullanılması yükümlülüğüne aykırılık halinde yaptırımını da KHK'nın 42. maddesinin (c) bendinde 14. maddeye aykırılık başlığı altında bulunmaktadır³⁹⁶.

Kural olarak, herhangi bir hakkın sahibi olan kişi bu hakkını kullanma konusunda bir zorunluluğa tabi değildir. Ancak, hak sahibine, sözleşme ile veya kanunen bazı hakların kullanılması zorunluluğu getirilmiş olabilir. Marka hakkının kullanılması konusunda da, 556 sayılı KHK'nın "Markanın kullanılması" başlıklı 14. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "*Markanın, tescil tarihinden itibaren beş yıl içinde, haklı bir neden olmadan kullanılmaması veya bu kullanıma beş yıllık bir süre için kesintisiz ara verilmesi halinde, marka iptal edilir.*" hükmü uyarınca, marka sahibine markasını kullanma yükümlülüğü getirilmiştir³⁹⁷. Markanın kullanılması, markanın tescil edildiği mal ve hizmetler üzerinde veya ayırtedici özelliğini engellemek şartıyla tek başına yahut farklı unsurlarla birlikte kullanılmasını da kapsar. Bu kullanım, markanın korunması değil, kanun tarafından kanun tarafından

³⁹³ Geçmişe etkili olarak sona erdirme adaletsiz sonuçlar doğuracağından dönme değil fesih müessesesi uygulanacaktır; BAŞLAR, "Tarafların Yükümlülükleri", s. 313.

³⁹⁴ MURATOĞULLARI, s. 65.

³⁹⁵ BİLGİLİ, Fatih: Yargıtay Kararları Uygulamasında 556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında KHK'ya Göre Tescilli Markanın Kullanılması Zorunluluğu, TBB Dergisi, Y. 2008, S.74, s. 29.

³⁹⁶ ÖZTÜRK, Ezgi: Markanın Kullanılması Yükümlülüğü ve Kullanılmamasından Doğan Hükümsüzlük, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2009, C.5, S.20, s.811; ORAL, Sıla: Markayı Kullanma Yükümlülüğü, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2008, C.4, S.16, s.847; SERT, Selin: Markanın Kullanılması Yükümlülüğü, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2007, s.83.

³⁹⁷ Markanın kullanılması demek, bir işletmenin mal ve hizmetlerini diğer işletmelerin mal ve hizmetlerinden ayırt edilmesi için ticaret alanına konulması, uygulamaya sunulması demektir; TEKİNALP, "Fikri Mülkiyet", s.459.

öngörülen marka korumasının aynı şekilde devam etmesini sağlar³⁹⁸. Marka sahibi tarafından markanın tescil tarihinden itibaren 5 yıl içinde haklı bir neden bulunmaksızın kullanılmaması veya kullanımına 5 yıllık bir süre için ara verilmesi halinde markasının iptal edileceği hükme bağlanmıştır.

556 sayılı KHK'nın 14. maddesinde belirtildiği üzere, tescilli bir markanın sahibi tarafından kullanılması, sahibine tanınmış hem bir hak hem de bir yükümlülüktür³⁹⁹. Bu yükümlülüğün getiriliş amacı ise, bu hakka sahip olmakla inhisari yetkiler elde eden ve yasaklama dahil birçok yetkiye sahip olan marka sahibinin markasının atıl bir vaziyette bulundurularak toplumun kullanımının dışında bırakılmasının önüne geçilmesidir⁴⁰⁰. Bir diğer amaç ise, markanın kullanılmayan marka sicili haline dönüşmesinin engellenmesidir⁴⁰¹. Markanın kullanılması zorunludur fakat bu zorunluluk markanın korunması ile ilgili değildir. Diğer bir deyişle markanın kullanılması ayrı, markanın korunması ayrı hususlardır. Korumadan yararlanmak için kullanılması zorunlu değildir, ancak bu durum hoşgörü süresi olarak adlandırılan 5 yıllık süreler için geçerlidir. Hoşgörü süresi içinde kullanılmayan markalar da kullanılanlar gibi korunacaktır. Bu süreler aşıldığı takdirde yaptırım markanın korunmaması değil iptali olacaktır⁴⁰². Ancak, 5 yıllık sürenin markanın kullanılmadan geçirilmesi kendiliğinden iptale yol açmayacak ancak bu konuda mahkeme önünde ileri sürülecek bir iddia olması halinde iptal ile sonuçlanacaktır. Bu şekilde bir iddia olmaması halinde kullanmama durumuna rağmen 10 yıllık koruma süresi içinde sağlanan haklardan marka sahibi yararlanmaya devam edecektir⁴⁰³.

Bir diğer husus da, markanın kullanılmamasının markanın iptali ile sonuçlanması için, kullanılmamanın marka sahibinin iradesiyle gerçekleşmesi

³⁹⁸ BOZGEYİK, Hayri: Tescilli Markanın Kullanılması ve Kullanmamaya Bağlı Sonuçlar, Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, Ankara 2010, s. 464.

³⁹⁹ ORAL, s.847; ÖZTÜRK, s. 786; SERT, s.86.

⁴⁰⁰ SERT, s.86; ORAL, s. 847.

⁴⁰¹ SERT, s. 86.

⁴⁰² BİLGİLİ, s. 30; TEKİNALP, "Fikri Mülkiyet", s.459.

⁴⁰³ BİLGİLİ, s. 31.

gerekmektedir⁴⁰⁴. Marka sahibinin iradesi ile gerçekleşmemişse başka bir ifade ile, bir haklı sebep⁴⁰⁵ mevcut ise, markanın iptali söz konusu olmayacaktır⁴⁰⁶.

556 sayılı KHK'nın 14. maddesinin 2. fıkrasında ise hangi durumların markanın kullanılması olacağı belirtilmiştir. Buna göre;

Tescilli markanın *ayırt edici karakterini değiştirmeden* markanın farklı unsurlarla kullanılması; markanın yalnız ihracat amacıyla mal ya da ambalajlarında kullanılması; markayı taşıyan malın ithalatı ve marka sahibinin izni ile markanın başkası tarafından kullanılması olarak sayılan bu 4 hal markanın kullanılması olarak kabul edilmektedir⁴⁰⁷. Ayrıca, markanın kullanılması zorunluluğunun yerine getirilmiş olmasından söz edilebilmesi için kullanımın *ciddi olması*⁴⁰⁸ gerekmektedir⁴⁰⁹. Kullanma sayılan haller 556 sayılı KHK md. 14/II'de sayılmakla birlikte ciddi kullanma ibaresi bu maddede yer almamakta, md. 42/I- (c)'de yer almaktadır. Ciddi kullanımın tespit edilmesi için ciddi kullanım kriterlerine göre araştırma yapılmalı ve her somut olayın özelliklerine göre değerlendirilmelidir⁴¹⁰.

Markayı kullanma konusunda marka sahibine bu şekilde bir yükümlülük getirilmiş olmasına rağmen, lisans alanın markayı kullanma yükümlülüğünün bulunup bulunmadığına ilişkin herhangi bir yasal düzenleme yer almamaktadır. Zira,

⁴⁰⁴ ŞANAL, "Hükümsüzlük", s. 97.

⁴⁰⁵ BOZGEYİK, s. 473; Haklı sebep, markanın mal ve hizmetler üzerinde kullanılmasını engelleyen objektif nedenlerdir. Kullanmama nedeninin marka sahibinden kaynaklanması ve subjektif olmaması gerekir. ŞANAL, "Hükümsüzlük", s. 856; Marka sahibinin iradesi dışında ortaya çıkan markanın kullanılmasına engel oluşturan fiili ve hukuki sebeplerdir. Haklı sebep kavramına; doğal afetler, savaş, ithalat kısıtlamalarının getirilmesi gibi durumlar örnek verilebilir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: SERT, s.74.

⁴⁰⁶ Markanın kullanılmasını engelleyen haklı sebepler, kullanmama nedeniyle hükümsüzlüğü de engeller. BOZGEYİK, s. 473.

⁴⁰⁷ ORAL, s. 853 vd; ÖZTÜRK, s.786 vd; BİLGİLİ, s. 34.

⁴⁰⁸ 556 sayılı KHK'da yer almamasına rağmen, 89/104 sayılı AB Yönergesi markanın ciddi kullanılması gerektiğinden bahsetmiştir. Başka bir anlatımla, ciddi kullanım kavramının ne anlama geldiği Türk Hukuku açısından yasal düzenlemelerle ortaya konmamıştır. Bu konuda doktrin ve yargı kararlarında öngörülen çeşitli kriterleri esas almak suretiyle somut olayın özelliklerine göre karar verilmesi gerekmektedir. Bu anlamda, kullanımın ciddi olduğundan söz edebilmek için markanın hükümsüz kalmasını engellemek, markanın asli fonksiyonuna uyum olarak ve ondan yararlanacak şekilde kullanılması, mal veya hizmetlerin piyasada tanınmasının sağlanması, mal veya hizmetlerin diğer işletmelerin mal veya hizmetlerden ayıracak şekilde ve yoğunlukta kullanılması ciddi kullanım olarak değerlendirilecektir. BOZGEYİK, s. 470.

⁴⁰⁹ ORAL, s.850.

⁴¹⁰ ÖZTÜRK, s.788,791.

556 sayılı KHK'nın hükümlerinde de lisans sahibinin, böyle bir yükümlülüğünün bulunup bulunmadığı hususunda açık bir sonuca ulaşılamamaktadır⁴¹¹.

Ancak, markanın kullanılmaması neticesinde hükümsüz kalması durumu ortaya çıkabileceğinden, lisans alanın markayı kullanma yükümlülüğünün bulunup bulunmadığı hususu önem teşkil etmektedir.

Buna göre; lisans alanın kullanma yükümlülüğünün bulunup bulunmadığının tespitinde taraflar arasındaki sözleşme esas alınmalı, sözleşmede bu hususa ilişkin bir kayıt bulunmaması halinde sözleşmenin yorumlanması ile ulaşılan sonuca göre bir karara varılmalıdır. Ancak lisans sözleşmesinde, lisans alanın markayı kullanma yükümlülüğüne ilişkin açık bir hükmün yer almadığı durumlarda değerlendirmede lisans sözleşmesinin türüne göre ayırım yapılmalıdır.

1. İnhisari Lisans Sözleşmesinde Markayı Kullanma Yükümlülüğü

556 sayılı KHK md. 21/III'de yer alan “*İnhisari lisans söz konusu olduğu zaman, lisans veren başkasına lisans veremez ve hakkını açıkça saklı tutmadıkça, kendisi de markayı kullanamaz.*” hükmünde belirtildiği üzere, lisans veren hakkını açıkça saklı tutmadığı sürece kendisi de markayı kullanamayacak ve üçüncü kişilere de lisans veremeyecektir.

Bu hüküm doğrultusunda lisans alanın da kural olarak kullanma yükümlülüğünün olduğu belirtilebilir. Bu yükümlülük lisansın inhisari olup olmadığına göre değişebileceği gibi, inhisari lisans sözleşmelerinde lisans verenin hakkını açıkça saklı tutup tutmadığına göre değişmektedir.

Marka sahibinin de markayı kullanma hakkına sahip olduğu inhisari lisans sözleşmelerinde, diğer bir deyişle marka sahibinin hakkını saklı tuttuğu durumlarda lisans alanın markayı kullanma yükümlülüğü olmayabileceğinden, lisans bedelinin belirlenmesi yöntemi markayı kullanma yükümlülüğünün varlığını etkileyebilecektir. Bu çerçevede, lisans bedeli olarak sabit bir bedelin kararlaştırılması halinde, lisans alanın markayı kullanma yükümlülüğü altında olmadığı belirtilmektedir⁴¹². Bunun

⁴¹¹ ERBAY, s.221.

⁴¹² ÇAMLİBEL TAYLAN, s. 216; BAŞLAR, “Tarafların Yükümlülükleri”, s. 314.

yanında lisans bedelinin parça başına ya da satışa göre belirlenmesi halinde ise, lisans alanın markayı kullanma yükümlülüğü altında olduğu kabul edilmektedir⁴¹³.

Marka sahibinin hakkını açıkça saklı tutmadığı durumlarda ise, lisans alanın kullanma yükümlülüğünün bulunduğu kabul edilmektedir. Zira, lisans veren hakkını açıkça saklı tutmadıkça markayı kullanma hakkının sadece inhisari lisans alana ait olması ve dolayısıyla markanın kullanılmama nedeniyle hükümsüzlüğüne karar verilmesinin inhisari lisans alanın kullanımına bağlı olacağından, lisans verenin, lisans alanın markayı kullanmasında menfaati bulunmaktadır⁴¹⁴. Bu sebeple, lisans alan açısından zorunluluk teşkil eden markanın kullanılması durumu için lisans bedelinin sabit bedel veya parça başına bedel olarak belirlenmesinin önemi bulunmamaktadır.

2. İnhisari Olmayan Lisans Sözleşmesinde Markayı Kullanma Yükümlülüğü

556 sayılı KHK md. 21/II’de “*Aksi sözleşmede kararlaştırılmamışsa, lisans inhisari değildir. Lisans veren markayı kendi kullanabileceği gibi, üçüncü kişilere aynı markaya ilişkin başka lisanslar da verebilir.*” hükmüne yer verilmiştir. Buna göre; lisans kural olarak inhisari lisans değildir. Lisans veren markasını kendi de kullanabilecektir veya üçüncü kişilere aynı markaya ilişkin başka lisanslar da verilebilecektir. Bu sebeple kural olarak lisans alan açısından bir kullanma yükümlülüğünün bulunmadığı neticesine varılması mümkündür⁴¹⁵.

Lisans veren tarafından markanın kullanılması yükümlülüğü bizzat kendisi tarafından yerine getirilebileceği gibi sözleşmeye koyulacak bir kayıt ile lisans alan tarafından da markanın kullanılması yükümlülüğü getirilmesi mümkündür.

Bunun yanında, lisans bedelinin belirlenmesi yöntemi, inhisari olmayan lisans sözleşmesinde lisans alanın kullanma yükümlülüğünün varlığını da etkilemektedir. Lisans bedelinin parça başına ya da satışa göre belirlendiği inhisari olmayan lisans sözleşmelerinde markanın kullanılmamasının lisans verene zarar verebileceğinden lisans alanın kullanma yükümlülüğü olduğu sonucuna ulaşılmaktadır⁴¹⁶. Ancak,

⁴¹³ ARKAN, “Marka-II”, s.201-202; YÜKSEL, s.105; ÜNAL, s.191; ÇAMLİBEL TAYLAN, s.216.

⁴¹⁴ ORTAN, s.250.

⁴¹⁵ BAŞLAR, “Tarafların Yükümlülükleri”, s. 315.

⁴¹⁶ AYDINCIK, s. 173; ARKAN, “Marka –II”, s. 201.

lisans bedeli olarak sabit lisans bedeli belirlenmiş ise, lisans alanın kullanma yükümlülüğünün olmadığı belirtilebilir⁴¹⁷.

C. Lisans Alanın Diğer Yükümlülükleri

Lisans alanın lisans bedelini ödeme ve markayı kullanma gibi asli yükümlülüklerinin yanında, sır saklama yükümlülüğü, kalitenin sağlanması yükümlülüğü, reklam yapma yükümlülüğü ve hesap verme yükümlülüğü gibi yan yükümlülükleri de bulunmaktadır.

1. Sır Saklama Yükümlülüğü

Lisans alanın yan yükümlülükleri olarak nitelendirilen yükümlülüklerinden birisi sır saklama yükümlülüğüdür.

Sürekli borç doğuran bir sözleşme olan ve güven ilişkisine dayanan marka lisans sözleşmesinin tarafı olan lisans alan bu güven ilişkisi sonucu sır saklama yükümlülüğü altında bulunmaktadır.

Lisans sözleşmesi boyunca, lisans alan üretim, satış vs. dolayısıyla bir takım bilgiler elde etmektedir ya da lisans veren tarafından bu bilgiler lisans alana verilmektedir. Lisans süresi boyunca elde edilen bu bilgileri kamuya açıklamama yükümlülüğü anlamına gelen sır saklama yükümlülüğü ile lisans alan lisans verene zarar verecek davranışlardan kaçınma yükümlülüğünde bulunmaktadır. Lisans alanın sır saklama yükümlülüğü sözleşme süresince devam ettiği gibi lisans sözleşmesinin süresinin bitiminden sonra da devam edecektir⁴¹⁸.

Taraflar marka lisans sözleşmesine sır saklama yükümlülüğüne ilişkin olarak açıkça bir kayıt koyabilirler. Böyle bir kaydın yer alması halinde lisans alan tarafından bu yükümlülüğe uygun hareket edilmesi gerekmektedir. Ancak lisans alanın bu yükümlülüğünü ihlal etmesi durumunda, TBK md. 112 vd.'da yer alan borca aykırılık hükümlerine göre sorumluluğu doğacaktır⁴¹⁹.

Taraflarca marka lisans sözleşmesine sır saklama yükümlülüğüne ilişkin açık bir kayıt konulmaması halinde, lisans alanın böyle bir yükümlülüğünün olmadığı

⁴¹⁷ ÖZEL, s.159; ÜNAL, s.190.

⁴¹⁸ ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s. 122.

⁴¹⁹ BAŞLAR, “Tarafların Yükümlülükleri”, s. 316.

iddiası haklı kabul edilmeyecektir. TMK md.2'deki dürüstlük kuralı ve sadakat borcu kapsamında sır saklama yükümlülüğünün varlığı kabul edilecektir⁴²⁰. Bu halde lisans alan tarafından sır saklama yükümlülüğünün ihlali halinde, lisans alan sözleşmenin müspet ihlalden sorumlu olacak⁴²¹, lisans verene de haklı sebeple ve derhal sözleşmeyi ileriye yönelik feshetme hakkının verilmesi söz konusu olabilecektir⁴²².

2. Kalitenin Sağlanması Yükümlülüğü

556 sayılı KHK md. 21/VIII'de⁴²³, marka sahibinin, talimatlarıyla uygunluk içinde, lisans alan tarafından üretilen malın veya sunulan hizmetlerin kalitesini garanti edecek önlemleri alacağına ilişkin hükme yer verilmiştir.

Marka lisans sözleşmesi ile aynı markayı taşıyan mal veya hizmetlerin marka sahibi dışında başka kişiler tarafından üretilmesi veya piyasaya sunulması söz konusu olduğu için, markanın garanti fonksiyonu zedelenebileceğinden⁴²⁴, bu maddede yer aldığı şekilde mal veya hizmetlerin aynı kalitede üretilmesi veya piyasaya sunulması için marka sahibine gereken önlemleri alma hakkı tanınmıştır. Bu doğrultuda marka sahibi, lisans alandan malın kalitesiyle ilgili hususlarda hesap vermesini isteyebilir, gerekli denetimleri yapar ve denetim sonucunda önlemler alabilir. Lisans alanın da bu işlemlere katlanma yükümlülüğü doğmaktadır. Aynı şekilde, lisans alanın da lisans verenin talimatlarına ve sözleşmeye uygun olarak malın kalitesini koruma borcu bulunmaktadır.

556 sayılı KHK md. 21/IX'da yer alan hükme göre; sözleşme şartlarının lisans alan tarafından ihlali halinde, tescilli bir markadan doğan haklar, lisans alana karşı dava yoluyla ileri sürülebilecektir. Başka bir anlatımla, lisans alan tarafından kalitenin sağlanması yükümlülüğünün ihlal edilmesi halinde lisans veren tarafından tescilli markasından doğan haklar uyarınca lisans alana karşı dava açma yoluna gidilebilecektir.

⁴²⁰ GÜRZUMAR, s.163.

⁴²¹ ÖĞÜZ, s.99.

⁴²² GÜRZUMAR, s.165.

⁴²³ Tasarı md.44/IV'de de benzer yönde düzenleme yapılmıştır.

⁴²⁴ ARKAN, "Marka-II", s.195; ÇAMLIBEL TAYLAN, s.211; ÜNAL, s.167.

Belirtilmesi gereken diğerk bir husus da, kural olarak tescilli bir markanın tescil kapsamındaki mal üzerine konularak, marka sahibi tarafından veya onun izni ile Türkiye’de piyasaya sunulmasından sonra markanın tükenmesi söz konusu olmaktadır⁴²⁵. Ancak, kalitenin sağlanması yükümlülüğünün ihlal edilmesi halinde lisans verenin marka tescilinden doğan hakların tükenmesi söz konusu olmamakta ve lisans veren, lisans alana karşı dava yoluna başvurabilmektedir⁴²⁶.

3. Reklam Yapma Yükümlülüğü

Lisans alanın asli yükümlülükleri arasında yer almayan reklam yapma yükümlülüğüne ilişkin bir kaydın sözleşmede açıkça yer alması halinde lisans alan tarafından bu yükümlülüğün sözleşmede yer alan kapsam ve sınırlarda yerine getirilmesi gerekmektedir.

Ancak taraflarca sözleşmeye bu yönde bir hüküm koyulmamışsa, bu yükümlülük lisans alanın markayı kullanım yükümlülüğü ile birlikte değerlendirildiğinden, lisans sözleşmesinin yapılaş amacından yola çıkılarak ve her somut olayın özelliklerine göre değerlendirilmesi gerekmektedir⁴²⁷.

Markayı kullanmakla yükümlü olduğu durumlarda lisans alanın, kullanma yükümlülüğünden beklenen faydanın sağlanması için reklam yapma yükümlülüğünün de bulunduğu söylenebilecektir⁴²⁸.

Bunun yanında, lisans veren tarafından markanın pazar ağının genişletilmesi ile markanın başka çevrelerce tanınmasının sağlanması ve değerk kazanması amaçlanarak lisans alan ile lisans sözleşmesi yapılması yoluna gidilmişse lisans alanın reklam yapma borcunun varlığı da kabul edilmelidir⁴²⁹.

⁴²⁵ 556 sayılı KHK md. 13/I.

⁴²⁶ BOSÖ, s. 863; ÇAMLİBEL TAYLAN, s. 216-217 ARKAN, “Marka Hakkının Tüketilmesi”, s.204-205; PINAR, s. 870; ARKAN, “Marka – II”, s. 195, 200.

⁴²⁷ ORTAN, s.259; ERBAY, s. 228; BAŞLAR, “Tarafların Yükümlülükleri”, s. 317.

⁴²⁸ TEKİNALP, “Fikri Mülkiyet”, s.470; MURATOĞULLARI, s.68-69.

⁴²⁹ Aksi görüş için bkz.: ORTAN, s.259. İnhisari lisans sözleşmelerinde dahi böyle bir yükümlülüğten bahsedilemeyeceğı belirtilmiştir.

4. Hesap Verme Yükümlülüğü

Lisans alanın hesap verme yükümlülüğünün kapsamı lisans bedelinin parça başına belirlendiği durumlar ile sabit bir bedelin kararlaştırılması durumlarına göre farklılık gösterecektir.

Lisans bedelinin parça başına veya satışa göre belirleneceği hallerde, lisans bedeli lisans alanın üretimine veya satışa göre farklılık göstereceğinden, lisans verene, lisans alanın defter ve kayıtlarındaki lisans bedeline ilişkin kayıtları inceleme ve denetleme hakkı tanınmıştır⁴³⁰. Lisans verenin bu hakkına karşılık, lisans alanın da lisans sözleşmesi uyarınca kendisine tanınan hakların kullanımı sonucu yaptığı üretim ve satışa ilişkin konularda hesap verme yükümlülüğü bulunmaktadır⁴³¹.

Lisans alanının hesap verme yükümlülüğünü ihlal etmesi halinde, lisans verenin lisans alana karşı sahip olduğu haklar TBK md.112 vd. hükümlerine göre belirlenecektir. Bu yükümlülüğün, taraflarca sözleşmeye konulan hüküm ile asıl yükümlülük olarak belirlenmesi halinde, TBK md. 123-126 hükümlerine dayanarak, *“İfasına başlanmış sürekli edimli sözleşmelerde, borçlunun temerrüdü hâlinde alacaklı, ifa ve gecikme tazminatı isteyebileceği gibi, sözleşmeyi feshederek, sözleşmenin süresinden önce sona ermesi yüzünden uğradığı zararın giderilmesini de isteyebilir”* şeklinde belirtilen seçimlik haklardan sürekli edimli sözleşmelerde dönme değil fesih hakkı öngörüldüğünden, lisans verenin sözleşmeyi feshetmesi söz konusu olacaktır⁴³².

Lisans bedeli olarak sabit bir bedel kararlaştırılmış olması durumunda ise, lisans alan tarafından ödenmesi gereken lisans bedeli, lisans alan ile lisans veren tarafından lisans sözleşmesinin yapılması aşamasında belirlendiği için ve bu bedelin lisans alanın üretim veya satış faaliyetlerine göre değişiklik de göstermesi gibi bir duruma sebebiyet vermeyeceğinden, lisans alanın hesap verme yükümlülüğü bulunmamaktadır⁴³³.

⁴³⁰ MURATOĞULLARI, s. 68.

⁴³¹ ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s.121.; OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans Sözleşmeleri”, s.117; ÖZSUNAY, s. 679.

⁴³² ERBAY, s. 227-228; BAŞLAR, “Tarafların Yükümlülükleri”, s. 316.

⁴³³ ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s. 121.

Değerlendirilmesi gereken diğer bir husus; denetim ve inceleme yetkisi sadece lisans veren tarafından mı kullanılacaktır? Lisans veren denetim ve inceleme hakkını kendisi kullanabileceği gibi bu konuda uzman olan kimselere de yaptırma yoluna gidebilmektedir⁴³⁴. Aynı şekilde, lisans veren tarafından yapılan bu denetimler makul zamanlarda ve ölçüde yapılması gerekmektedir. Denetimin yapılacağı zamanlar ise lisans sözleşmesinde kararlaştırılabilecektir. Taraflarca sözleşmede denetim yapılacağı zaman kararlaştırılmış olmasa bile, lisans veren tarafından yapılan bu incelemenin zamanı ve yapılış şekli TMK'nın 2. maddesinde düzenleme alanı bulan dürüstlük kurallarına uygun olmalıdır.

D. Lisansa Konu Hakka Tecavüz Halinde Lisans Alanın Dava Açma Hakkı⁴³⁵

Üçüncü kişiler tarafından markaya tecavüz halinde marka sahibinin hakları ihlal edilmiş olmakta aynı zamanda marka hakkını lisans yoluyla kullanan lisans alanların hakları da zedelenmektedir. Marka, marka lisansının temeli olduğundan, markayı üçüncü kişilerin tecavüz ve ihlallerine karşı korumak her iki tarafın da görevleri arasındadır. Sadece bir tarafa yüklenmiş bir yükümlülük değildir⁴³⁶.

556 sayılı KHK'nın "Lisans Şartları" başlıklı 21. maddesinin 6. ve 7. fıkralarında lisans alanların dava hakkına ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir⁴³⁷. Dava açma hakkı lisansın inhisari lisans mı basit lisans mı olduğuna göre farklılık göstermektedir. Diğer bir deyişle lisansın inhisari olup olmadığına göre dava açma konusundaki hükümler farklılık arz etmektedir. 556 sayılı KHK md. 21/VI'da inhisari lisans alanın dava hakkına yer verilmiş, md. 21/VII'de ise basit lisans alanın dava hakkı düzenlemiştir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, lisans alanın marka hakkına tecavüz halinde dava açabilmesi için lisansın sicile tescil zorunluluğu yoktur, zira tescil kurucu değil, bildirici etkiye sahiptir. Tescil, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülmesi ile ilgili

⁴³⁴ ÖZSUNAY, s. 680, dn. 34.

⁴³⁵ Dikkat edilmesi gereken nokta, dava açma konusunda, lisans alana sadece tecavüz ile ilgili davaları açma yetkisi verilmiş, buna karşın lisans alanın marka başvurusuna itiraz etme veya başka bir marka aleyhine hükümsüzlük davası açma hakkı yoktur. ÇAĞLAR, s. 104.

⁴³⁶ BAŞLAR, Yusuf: Marka Lisansı Sözleşmesi açısından Marka Hakkının Korunması, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2008, C.4, S.14, s.325.

⁴³⁷ Lisans alanın dava açması ve şartlarına ilişkin aynı düzenlemeye 556 sayılı KHK md. 73'te de yer verilmiştir.

olup, dava açma hakkı ile ilgisi bulunmamaktadır. Ancak ortak markanın söz konusu olduğu durumlarda lisans alanın tecavüz nedeniyle dava açabilmesi için lisansın tescil zorunluluğu vardır, zira ortak markanın doğumu içinde tescil zorunluluğu bulunmakta olup, kurucu etkiye sahiptir⁴³⁸.

1. İnhisari Lisans Alanın Dava Hakkı

556 sayılı KHK md. 21/VI’da “*Aksi sözleşmede kararlaştırılmamışsa, inhisari lisansa sahip olan kişi, üçüncü bir kişi tarafından marka sahibinin markadan doğan haklarına, tecavüz edilmesi durumunda, marka sahibinin bu Kanun Hükmünde Kararname uyarınca açabileceği davaları, kendi adına açabilir.*” hükmüne yer verilmiştir.

Bu hükme göre, kural olarak markaya tecavüz halinde inhisari lisans alan, marka sahibinin 556 sayılı KHK uyarınca açabileceği davaları kendi adına açabilecektir. Dava açılmadan önce veya dava açılması sırasında inhisari lisans sahibinin marka sahibine herhangi bir bildirimde bulunmasına ya da marka sahibinin rızasına gerek yoktur⁴³⁹. Ancak bu hak markaya tecavüz halinde inhisari lisans alana dava açma şeklinde bir zorunluluk da yüklememektedir. Kaldı ki, inhisari lisans alanın dava hakkını kullanması marka sahibinin dava hakkını ortadan kaldırmayacağından, marka sahibi tarafından mutlak hakkına dayanılarak her zaman dava açılabilir. Ayrıca, marka sahibi ile lisans alanın aynı anda dava açmasına engel bir durum da söz konusu değildir. Bu şekilde iki tarafın da uğradıkları zararın tazmini için ayrı ayrı dava açmaları durumunda, usul ekonomisi açısından⁴⁴⁰ açılan davaların birleştirilmesi yoluna gidilecek⁴⁴¹, tecavüz fiilinde bulunan kişilerin eylemlerinden dolayı marka sahibinin ve lisans alanın uğradığı zararların kapsamını ayrı ayrı belirlenecek ve tazminata hükmedilecektir⁴⁴².

⁴³⁸ BAŞLAR, “Markanın Korunması”, s.326.

⁴³⁹ BAŞLAR, “Markanın Korunması”, s.326. Aynı şekilde, marka hakkına tecavüz durumunda, inhisari lisans hakkına sahip bulunan kişiye dava açma hakkı tanındığı için ihtiyati tedbir talep hakkı da mevcuttur. Bkz.: MERAN, s. 395.

⁴⁴⁰ BAŞLAR, “Markanın Korunması”, s.327.

⁴⁴¹ ÇAĞLAR, s. 97; TEKİNALP, “Fikri Mülkiyet”, s.471.

⁴⁴² BAŞLAR, “Markanın Korunması”, s.326-327; YASAMAN/ALTAY, s. 748.

İnhisari lisans alanın dava açma hakkına sahip olduğu durumlar için yukarıda yer alan açıklamalar geçerli iken; lisans veren ile lisans alan arasında marka lisans sözleşmesinin yapılması sırasında sözleşmeye koyacakları bir hüküm ile inhisari lisans alanın dava açma hakkının olmadığını belirleyebilirler. 556 sayılı KHK md. 21/VI'da yer alan “*aksi sözleşmede kararlaştırılmadıkça*” ibaresi ile de durum açıklığa kavuşturulmuştur. Bu şekilde dava açma hakkı sözleşmeye koyacakları bir hüküm ile kaldırıldığı durumlarda inhisari lisans alanın doğrudan doğruya dava açma hakkı bulunmayacak, dava açma bakımından inhisari olmayan/basit lisans alan ile aynı haklara sahip olacaktır⁴⁴³.

2. İnhisari Olmayan Lisans Alanın Dava Hakkı

556 sayılı KHK md.21/VI'da yer alan “*...İnhisari olmayan lisans sahiplerinin, dava açma hakları yoktur.*” hükmü uyarınca inhisari olmayan lisans alanın, lisans verenin açabileceği davaları açma hakkı bulunmamaktadır. Ancak 556 sayılı KHK md. 21/VII'de markaya tecavüz dolayısıyla dava açma hakkı olmayan lisans alanın dava açması için öngörülen prosedür belirlenmiştir.

Buna göre, lisans alan, noter vasıtasıyla⁴⁴⁴ yapacağı bir bildirimle gereken davayı açmasını marka sahibinden isteyebilecektir⁴⁴⁵. Marka sahibinin söz konusu bildirimi aldığı tarihten itibaren üç ay içerisinde dava açması gerekmektedir. Lisans alan, marka sahibinin bu istemi kabul etmemesi veya öngörülen süre içerisinde gerekli davayı açmaması halinde, marka sahibini haberdar ederek ve marka sahibine yaptığı bildirimi de ekleyerek kendi adına dava açabilecek ve marka sahibinin talep edebileceği istemleri kendi adına talep edebilecektir. Böylece basit lisans alan kendi başına dava açamama durumunu aşmış olacaktır⁴⁴⁶. Bu şekilde dava açma hakkını elde eden lisans alanın dava açması durumunda, dava açtığını lisans verene bildirmekle yükümlüdür^{447 448}. Bu husus 556 sayılı KHK'nın md. 21/VII'de yer alan

⁴⁴³ BAŞLAR, “Markanın Korunması”, s.327. Bu konuda detaylı bilgiye bir sonraki başlıkta yer verilmiştir.

⁴⁴⁴ Doktrinde de görüş birliğine varıldığı üzere, lisans alanın noter vasıtasıyla yaptığı bildirim geçerlilik şartı olmayıp ispat şartıdır.

⁴⁴⁵ Aynı zamanda yazılı olarak yapılmaması halinde bu gereklilik yerine getirilmiş olmaz. TEKİNALP, “Fikri Mülkiyet”, s. 471.

⁴⁴⁶ NOYAN, s. 591.

⁴⁴⁷ BAŞLAR, “Markanın Korunması”, s.328.

“...*Lisans alan, dava açtığını marka sahibine bildirir.*” düzenlemesi ile de açıkça belirtilmiştir. Lisans alan bu şekilde bildirim yükümlülüğüne uymaz ise, bildirimde bulunmaktan doğan zararın tazmini yükümlülüğü altına girecektir⁴⁴⁹. Bununla birlikte, inhisari olmayan lisans alanın kendi adına dava açması, marka sahibinin dava açma hakkını ortadan kaldırmamaktadır.

Son olarak da, 556 sayılı KHK md. 21/VII’ de “*Lisans alan, ciddi bir zarar tehlikesi karşısında ve söz konusu sürenin geçmesinden önce, ihtiyati tedbire karar verilmesini mahkemeden talep edebilir.*” hükmüne yer verilmiştir. Bu hükme göre, lisans alan tecavüz eylemi sebebiyle ciddi bir zarar tehlikesi karşısında, üç aylık sürenin geçmesinden önce ihtiyati tedbire karar verilmesini mahkemeden talep etme hakkına sahiptir⁴⁵⁰. İhtiyati tedbir talebinde bulunmadan önce lisans alanın bu durumu marka sahibine bildirip bildirmeyeceği hususunda açıklık bulunmamaktadır. Ancak, ihtiyati tedbir talebinin düzenlenmesindeki amaç lisans alanı korumak olduğu için lisans alanın lisans verene bildirimde bulunmadan tedbir talep edebileceği sonucuna varmak isabetli olacaktır⁴⁵¹.

İhtiyati tedbir talep edilmeden marka sahibine bildirimde bulunmasına gerek olmamasına rağmen; ihtiyati tedbir kararı alındıktan sonra dava açılmasını sağlamak üzere lisans alan tarafından marka sahibine bildirimde bulunma yükümlülüğü getirilmiştir. Bilindiği üzere, ihtiyati tedbir kararının alınmasından sonra, HMK md. 397 gereğince iki hafta içinde esas hakkında dava açılması gerekmektedir⁴⁵². Ancak basit lisans alan tarafından dava açılması için yukarıda da bahsedildiği üzere, marka sahibine bildirimde bulunulacak marka sahibinin bu istemi kabul etmemesi veya öngörülen süre içerisinde gerekli davayı açmaması durumunda basit lisans alan dava açabilecektir. Bu prosedürün ihtiyati tedbir talep edildiği hallerde de uygulanması durumunda esas hakkında dava açılmayacak ve ihtiyati tedbir ortadan kalkacaktır,

⁴⁴⁸ Kanun koyucu böyle bir durumda bildirim yapmayı zorunlu kıldığı için, artık taraflar aralarında anlaşarak basit lisans alana doğrudan dava açma hakkı tanıyamazlar. Bu durum dava şartına ilişkin bir husustur. Mahkemeler res’en gözetecek, karşı taraf da her zaman ileri sürebilecektir. Ayrıntılı bilgi için bkz.: ÇETİN, s. 29.

⁴⁴⁹ TEKİNALP, “Fikri Mülkiyet”, s.470.

⁴⁵⁰ MERAN, s. 394.

⁴⁵¹ ÇETİN, s. 29; Ogan, “Tarafların Hukuki Durumu”, s.131; BAŞLAR, “Markanın Korunması”, s.328.

⁴⁵² BAŞLAR, “Markanın Korunması”, s.328; ÇAĞLAR, s.141.

bu durum da hak kayıplarına sebebiyet verecek ve ihtiyati tedbire başvurunun ve ihtiyati tedbir kararının alınmasının bir anlamı kalmayacaktır⁴⁵³.

3. Tazminat Talepleri

556 sayılı KHK md. 62/I-b hükmü ile gerekli koşulların gerçekleşmesi halinde maddi ve manevi tazminat davalarının⁴⁵⁴ açılabilmesi belirtilmiş olup, bu maddeye göre marka hakkına tecavüz halinde uğranılan zararın gidermesi istenebilecektir⁴⁵⁵. Bunun yanında, markanın piyasada oluşan güven ve saygınlığına zarar verilmişse, diğer bir deyişle, itibarına zarar verilmiş ise, o zaman itibar tazminatı talebi de söz konusu olacaktır⁴⁵⁶. Tazminata ilişkin sorumluluk, TBK md. 49 vd. maddelerinde düzenleme alanı bulan haksız fiil hükümlerine dayanmaktadır⁴⁵⁷.

Öncelikle tazminat davasını kimlerin açabileceği hususunda bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Marka sahibi, marka hakkının sahibi olduğundan maddi ve manevi tazminat davası açma yetkisine de sahiptir. Lisans alan açısından duruma bakıldığında ise; inhisari lisans alanın kural olarak dava açma hakkı mevcuttur. İşte lisans verenle yapılacak sözleşmede, lisans alanın dava açma hakkı ortadan kaldırılmadığı durumlarda tazminat davası açma hakkı da bulunmaktadır. Marka sahibinin dava açma hakkını saklı tutmadığı bu durumda inhisari lisans alanın talep edebileceği tazminat miktarı, marka sahibinin isteyebileceği tazminat miktarına eşit olacaktır⁴⁵⁸.

Ancak, marka lisansı sözleşmesi inhisari nitelikte olmasına rağmen, lisans alana kendi adına dava açma hakkı sözleşmede açıkça belirtilmek suretiyle ortadan

⁴⁵³ ÇOLAK, s.580; YASAMAN/ALTAY, s. 750.

⁴⁵⁴ Marka hakkına tecavüz halinde açılacak davalardan biri de tazminat davasıdır. Bu davanın dinlenebilmesi için tecavüz oluşturan bir fiil olacak, bunun yanında zarar, failin kusuru ve illiyet bağının olması gerekmektedir. Bu dava türü 556 sayılı KHK'nın 62/I-b, 64-68. maddelerinde düzenleme alanı bulmuştur. ÇAĞLAR, s. 124.

⁴⁵⁵ BAŞLAR, "Markanın Korunması", s.334.

⁴⁵⁶ ÇETİN, s.31; 556 sayılı KHK md. 68'de düzenleme alanı bulmuştur.

Madde 68 – *Marka hakkına tecavüz eden tarafından markanın kötü veya uygun olmayan bir şekilde kullanılması sonucunda, markanın itibarı zarara uğrarsa, marka sahibi, bu nedenle, ayrıca tazminat isteyebilir.*

⁴⁵⁷ ÖZEL, s. 188.

⁴⁵⁸ BAŞLAR, "Markanın Korunması", s.335.

kaldırılmış ise ya da lisans sözleşmesi basit lisans ise, 556 sayılı KHK m. 21/VII’de belirtilen şartların gerçekleşmesi halinde lisans alan tarafından açılacak tazminat davasında, tazminat davasının sebepsiz zenginleşmeye yol açmaması için lisans alan sadece kendi uğradığı zararın tazminini isteyebilecektir⁴⁵⁹.

Belirtilmesi gereken son husus ise, 556 sayılı KHK’nın “Zamanaşımı” başlıklı 70. maddesinde zamanaşımına ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre; *“Marka hakkına tecavüzden doğan özel hukuka ilişkin taleplerde, zamanaşımı süresi için, Borçlar Kanununun zamanaşımına ilişkin hükümleri uygulanır.”* Marka hakkına tecavüzden doğan özel hukuka ilişkin taleplerde, zamanaşımı için Borçlar Kanunu hükümlerine atıf yapılmıştır. 556 sayılı KHK’nın gönderme yaptığı Borçlar Kanunu hükümlerine bakıldığında ise, TBK md. 72’e göre; tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrayacaktır. Ancak, tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, bu zamanaşımı uygulanacaktır.

⁴⁵⁹ ARKAN, “Marka – II”, s. 246.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MARKA LİSANS SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ

I. GENEL OLARAK

Lisans veren ve lisans alan arasında sözleşme özgürlüğü çerçevesinde kurulan marka lisans sözleşmesinde, taraflar yükümlülüklerini yerine getirmeli ve sözleşmenin devamının sağlanması için gerekli tedbirleri almalı ve gerekli özeni göstermelidir.

Marka lisans sözleşmeleri de, ani edimli sözleşme olmayıp, süreklilik arz eden bir sözleşme olduğundan taraflar da edimlerini belirli bir süre boyunca yerine getirme yükümlülüğü altındadırlar. Ancak sözleşmenin yapılmış olması o sözleşmenin her hal ve şartta devam edeceği anlamına gelmeyecektir.

Taraflarca marka lisans sözleşmesi imzalanırken bir süre belirlenmiş ise bu sürenin sona ermesi halinde marka lisans sözleşmesi de son bulacaktır. Keza, marka hakkının sona ermesi durumunda yine marka lisans sözleşmesi de sona erecektir. Bunun dışında sözleşmede bir şartın kararlaştırılmış olması durumunda bu şartın gerçekleşmesi halinde, tarafların sözleşmeden dönmesi, sözleşmenin fesih yoluyla sona erdirilmesi, işlem temelinin çökmesi, taraflardan birinin iflası veya ölümü hallerinde marka lisans sözleşmesi sona erecektir. 556 sayılı KHK’da lisans sözleşmelerinin sona ermesine ilişkin bir düzenleme mevcut olmadığından, lisans sözleşmelerinin sona erdirilmesine uygulanacak hükümlerin belirlenmesi önem arz etmektedir⁴⁶⁰.

II. SÖZLEŞMENİN SONA ERME SEBEPLERİ

A. Sürenin Sona Ermesi

1. Marka Hakkının Sona Ermesi

Marka hakkı, lisans veren ve lisans alan arasında kurulmuş olan marka lisans sözleşmesinin konusunu oluşturduğundan, marka hakkının sona ermesiyle birlikte marka lisans sözleşmesi de konusuz kalacağından, sözleşme de sona erecektir.

⁴⁶⁰ MURATOĞULLARI, s. 72.

Marka hakkı iki şekilde sona erebilir, birincisi marka sahibinin marka hakkından vazgeçmesi halinde⁴⁶¹ ve markanın koruma süresinin dolmasına rağmen markanın yenilenmemesi durumlarında⁴⁶² marka sahibinin rızası ile sona erecektir. İkincisi ise markanın hükümsüzlüğüne karar verilmesi halinde marka sahibinin rızası dışında marka hakkı sona erecektir⁴⁶³.

2. Sözleşme Süresinin Sona Ermesi

Lisans veren ve lisans alan tarafından marka lisans sözleşmesinin hazırlanması ve imzalanması aşamasında, sözleşmenin belirli süre ile sınırlı olarak devam edeceği belirtilebileceği gibi sözleşme sınırsız süre ile de yapılabilmektedir.

Taraflarca marka lisans sözleşmesinin sona ermesi için belirli bir sürenin öngörülmesi⁴⁶⁴ durumunda bu sürenin sona ermesiyle marka lisans sözleşmesi de kendiliğinden sona erecektir⁴⁶⁵.

Sözleşmede herhangi bir süre kaydına yer verilmediği durumlarda, kural olarak süresiz yapıldığı kabul edilmektedir. Ancak, sözleşme incelenerek tarafların iradelerinin yorumlanması suretiyle herhangi bir süre belirlemek isteyip istemedikleri de tespit edilmeye çalışılmalıdır⁴⁶⁶.

Diğer taraftan tarafların açıkça belirledikleri bir süre yoksa veya taraflarının iradelerinden herhangi bir süre tespit edilemiyorsa, lisans sözleşmesinin markanın koruma süresi olan on yıllık süre için yapıldığı düşünülse de bu yaklaşım doğru değildir. Zira, 556 sayılı KHK'nın 40. maddesinde, markanın on yıllık süreler için yenilenebileceğine dair bir hüküm yer almaktadır ve koruma süresi sona eren markanın kolayca yenilenmesi mümkündür. Aynı zamanda marka hakkı için belirlenmiş maksimum bir koruma süresi bulunmadığından ve sözleşme süresi boyunca markanın kullanımını sağlamak ve devam ettirmekle yükümlü olan lisans verenin, koruma süresi sona eren markayı yenilemekle yükümlü olduğundan;

⁴⁶¹ KHK md. 45/I-b (Tasarı md. 52/I-b).

⁴⁶² KHK md. 45/I-a (Tasarı md. 52/I-a).

⁴⁶³ MERAN, s. 186; ÜNAL, s. 208.

⁴⁶⁴ Süre kaydına sözleşmede açıkça yer verilmesine bağlıdır.

⁴⁶⁵ BAŞ, "Teknik Bilgi", s. 128; ONGAN, "Tarafların Hukuki Durumu", s.132; TÜYSÜZ, s. 119; AYİTER, s. 129.

⁴⁶⁶ ÖZSOY, s.161; ÖZEL, s. 194; ONGAN, "Tarafların Hukuki Durumu", s.133; ÜNAL, s.192; GÜRZUMAR, s.169.

herhangi bir süre kaydı koyulmadan yapılan marka lisansı sözleşmeleri markanın koruma süresi için yapılmış olmayacaktır⁴⁶⁷.

Belirtilmesi gereken bir diğer husus da alt lisans sözleşmesinin sona ermesidir. Alt lisans sözleşmesi ile ana lisans sözleşmesi arasındaki bağlantı sebebiyle, ana lisans sözleşmesinin herhangi bir nedenle sona ermesi ve geçersiz olması durumunda, alt lisans sözleşmesi de sona erecektir⁴⁶⁸.

B. Sözleşmede Kararlaştırılan Şartların Gerçekleşmesi

Lisans veren ve lisans alan arasında yapılan marka lisans sözleşmesinde, taraflar belirli şartların gerçekleşmesi durumunda sözleşmenin sona ereceğine dair hüküm koyabilirler^{469 470}. Taraflarca kararlaştırılan bu şartın gerçekleşmesi halinde de marka lisans sözleşmesi sona erecektir. Bu şart gerçekleştiğinde sözleşme hemen sona erebileceği gibi belirli bir süre sonra da sözleşmenin sona ereceği kararlaştırılabilir.

C. Sözleşmeden Dönme

Kaynağını borçlar hukukundan alan sözleşmeden dönme müessesesi, geçerli olarak kurulmuş bulunan bir sözleşmenin sonradan ortaya çıkan bir sebeple geçmişe etkili olarak, tek taraflı varması gereken irade beyanı ile ortadan kaldırılmasıdır⁴⁷¹.

Dönmenin özellikleri değerlendirildiğinde ani edimli borç ilişkilerinde uygulanmasının daha uygun olduğu görülmektedir⁴⁷². Marka lisans sözleşmeleri de sürekli borç doğuran sözleşme kategorisine girdiğinden ve özellikleri değerlendirildiğinde; geçmişe etkili sonuç doğuran sözleşmeden dönme yoluyla sona erdirilmesi yerine getirilmiş edimlerin geri verilmesini gerektireceğinden marka lisans sözleşmesinin sürekli borç ilişkisi niteliğine uygun düşmediğinden, bu sözleşme açısından uygulanması hakkaniyete aykırılık teşkil edecektir⁴⁷³.

⁴⁶⁷ ÜNAL, s. 209-210; ARKAN, “Marka-II”, s.197; ÖZEL, s. 194.

⁴⁶⁸ ORTAN, s. 293.

⁴⁶⁹ Taraflardan birine ya da iki tarafa da sözleşmeyi feshetme hakkı tanınmıştır.

⁴⁷⁰ TBK md. 173 anlamında bozucu şarttır.

⁴⁷¹ KILIÇOĞLU, “Borçlar Hukuku”, s.89-90.

⁴⁷² AYDINCIK, s. 199-200.

⁴⁷³ ÖZEL, s.196.

Kaldı ki, TBK md.126 hükmü de, sürekli edimli sözleşmelerde sözleşmenin fesih yoluyla sona erdirilmesini öngördüğünden, ancak, istisnai olarak bazı hallerde lisans sözleşmesinden dönmenin mümkün olabileceği kabul edildiğinden⁴⁷⁴, sözleşmeden dönme hakkının şartları gerçekleştiğinde, marka lisans sözleşmesinin ileriye etkili sonuç doğuran fesih yoluyla sona erdirilmesi gerekmektedir⁴⁷⁵.

D. Fesih Yoluyla Sona Erme

Fesih⁴⁷⁶, geçerli olarak kurulmuş sürekli borç ilişkilerinde sözleşmenin sonradan ortaya çıkan bir sebeple ileriye etkili olarak sona ermesini ifade eder⁴⁷⁷. Fesih sürekli borç ilişkilerinde söz konusu olup, ani edimli borç ilişkilerinde uygulanan bir kurum değildir⁴⁷⁸.

Ayrıca, fesih beyanı, karşı tarafın kabulüne gereksinim göstermeyen, hüküm ve sonuç doğurabilmesi için karşı tarafa ulaşması gereken, tek taraflı bir hukuki işlemdir⁴⁷⁹.

Fesih nedenleri taraflarca sözleşmede kararlaştırılabileceği gibi, yasal nedenlerle de fesih hakkı tanınmış olabilir⁴⁸⁰.

Sözleşmelerin fesih yoluyla sona erdirilmesi iki şekilde olmaktadır; birinci olağan fesih diğeri ise haklı sebeplerin varlığı halinde olağanüstü fesih yoludur.

1. Olağan Fesih Yolu

Olağan fesih, marka lisans sözleşmesinin taraflarından olan lisans alan ve lisans verenden birinin, herhangi bir sebep gösterilmesine gerek olmaksızın, sürenin

⁴⁷⁴ Sözleşmeden doğan borçların ifasına henüz başlanmamış olması durumunda sözleşmeden geçmişe etkili olacak şekilde dönme mümkün olabilir. Bkz.: SELİÇİ, Özer: Borçlar Kanunu'na göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, İstanbul 1977, s. 213.

⁴⁷⁵ ONGAN, "Tarafların Hukuki Durumu", s.138.

⁴⁷⁶ Bozucu yenilik doğuran bir haktır.

⁴⁷⁷ KILIÇOĞLU, "Borçlar Hukuku", s.89.

⁴⁷⁸ TBK md. 126 hükmü, sürekli edimli sözleşmelerin fesih yoluyla sona erdirilebileceğini öngörmektedir.

⁴⁷⁹ SELİÇİ, s. 132.

⁴⁸⁰ MURATOĞULLARI, s.73.

bitiminden önce sürekli bir borç ilişkisini ileriye yönelik olarak sona erdirmesi müessesesidir⁴⁸¹.

Olağan fesih hakkı, belirsiz süreli sözleşmeler açısından uygulama alanı bulmaktadır. Zira kanun koyucu belirsiz süreli sözleşmelerde tarafların sonsuza dek sözleşme ile bağlı kalmasının hakkaniyete aykırı olacağı düşüncesiyle bu kurumu getirmiştir.

Belirli süreli sözleşmeler ise, olağan fesih hakkı kapsamında değildir. Ancak, tarafların anlaşarak bunu sözleşmede açıkça belirtmeleri halinde olağan fesih hakkı belirli süreli sözleşmeler açısından da söz konusu olacaktır⁴⁸².

Olağan fesihte taraflardan biri haklı sebebe dayanmaksızın sözleşmeyi sona erdirmeye hakkına sahipse de, fesih TMK md. 2’de öngörülen dürüstlük kuralı çevresinde kullanılmalı, tarafların zararına sebep olacak hareketlerden kaçınılmalıdır. Başka bir ifade ile, olağan feshin sınırını dürüstlük kuralları oluşturmaktadır⁴⁸³. Örneğin, lisans verenin; daha yüksek lisans bedeli verecek başka bir lisans alan ile sözleşme yapmak istemesi ve sözleşme süresinin uzun olmasını bahane ederek fesih yolunu kullanması durumunda, lisans verenin sözleşmeyi feshetmesi dürüstlük kurallarına aykırılık teşkil edecektir. Ayrıca, icrasına başlanmış sözleşmelerde fesih halinde sözleşmenin icra edilen kısmı ayakta tutulmalıdır⁴⁸⁴.

Belirtilmesi gereken diğer bir husus ise, olağanüstü fesihten farklı olarak, olağan fesihte, sözleşme, fesih ihbarının muhataba varmasıyla değil, varmasından sonra belirli bir fesih önelinin dolmasıyla sona erecektir⁴⁸⁵.

Marka lisansı sözleşmesi de sürekli borç ilişkisi doğuran bir sözleşme olduğu için olağan fesih yolu ile sona erdirilebilecektir⁴⁸⁶. Ancak, marka lisans sözleşmesinin sona erdirilebilmesi için kanunda öngörülmüş bir feshi ihbar süresi bulunmamaktadır.

⁴⁸¹ KIRCA, s.173; OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans Sözleşmeleri”, s. 95.

⁴⁸² GÜRZUMAR, s. 169.

⁴⁸³ SELİÇİ, s.148.

⁴⁸⁴ SELİÇİ, s. 56.

⁴⁸⁵ KIRCA, s.174.

⁴⁸⁶ Marka lisans sözleşmesi belirli süre ile yapılmışsa ancak açık hüküm halinde olağan fesih ile sona erecektir.

Taraflar sözleşmede feshi ihbar süresini belirlemişler ise, bu süre esas alınacaktır. Ancak taraflar sözleşmede feshin hangi zaman ve şartlarda yapılacağına ilişkin düzenleme yapmamışlar ise, marka lisans sözleşmesi ile arasında benzerlik kurulan sözleşme hükümlerinde yer alan süreler kıyasen uygulama alanı bulacaktır. TBK md. 640/I'de⁴⁸⁷ adi şirket için öngörülen 6 aylık süre ve yine belirsiz süreli hasılat kirası sözleşmesinin feshi için TBK md. 368'de⁴⁸⁸ taraflar için öngörülmüş olan en az 6 aylık ihbar süresi marka lisans sözleşmesi için de uygulanabilecektir. Ayrıca, fesih süresinin adi ortaklık için TBK m. 640/II'de açıkça ifade edildiği gibi, ihbar süresinin iyiniyet kurallarına riayet edilerek yapılması ve münasip olmayan zamanda yapılmamasına ilişkin hükümlerin marka lisans sözleşmeleri açısından da uygulama alanı bulacaktır⁴⁸⁹.

2. Olağanüstü Fesih Yolu

Marka lisans sözleşmesinin sona erme şekillerinden bir diğeri de olağanüstü fesih yoludur. Belirli veya belirsiz süreli olan sürekli borç ilişkisinin taraflarından birinin, sözleşmenin yapılmasından sonra ortaya çıkan hukuken geçerli bir sebebe⁴⁹⁰ dayanarak sona erdirmesidir. Olağanüstü fesih, muhataba ulaşmasıyla derhal etki doğuracak tek taraflı bozucu yenilik doğuran bir irade beyanı ve ileriye yönelik olarak sona erdirmeye şeklidir⁴⁹¹.

Belirtilmesi gereken diğeri bir husus da, olağanüstü fesih yolunda, tarafların bu hakkı kullanmaları için bu hakkın sözleşmede açıkça belirtilmesine gerek olmadığı gibi, sözleşmenin sona ermesi için beklenmesi gereken bir fesih öneli de bulunmadığından, fesih beyanının muhataba ulaşmasıyla sözleşme derhal sona erecektir⁴⁹². Bununla birlikte, tarafların haklı sebeplerin ortaya çıktığı durumlarda olağanüstü fesih haklarını kullanamayacakları da lisans sözleşmesi ile kararlaştırılamayacaktır⁴⁹³.

⁴⁸⁷ BK md. 536 karşılık gelmektedir. TBK'nın "Belirsiz süreli ortaklık" başlıklı 640. maddesi:

⁴⁸⁸ BK md. 285 karşılık gelmektedir. TBK'nın "Fesih bildirimi" başlıklı 368. maddesi:

⁴⁸⁹ AYDINCIK, s. 198; MURATOĞULLARI, s. 74.

⁴⁹⁰ Haklı sebep.

⁴⁹¹ BAŞ, "Teknik Bilgi", s. 131; ÜNAL, s.194; OKTAY ÖZDEMİR, "Lisans Sözleşmeleri", s.95; ONGAN, "Tarafların Hukuki Durumu", s.136.

⁴⁹² ÖZEL, s.200; ONGAN, "Tarafların Hukuki Durumu", s.137.

⁴⁹³ GÜRZUMAR, s.172.

Marka lisans sözleşmesinin tarafı olan lisans alan veya lisans verenin yükümlülüklerini ihlal etmesi sebebiyle, sözleşmenin devamı diğer taraf için çekilmez hale gelmesi durumunda⁴⁹⁴ sözleşme olağanüstü fesih yolu ile sona erdirilebilir⁴⁹⁵. Burada önemli olan haklı sebebin⁴⁹⁶ bulunması ve bu sebebin diğer taraf için sözleşmenin devamı açısından çekilmez hale gelmesidir⁴⁹⁷. Sözleşmenin sone ermesi için belli bir süre kararlaştırılmış olsa bile, haklı sebebin varlığı halinde olağanüstü feshin kullanılmasında bir engel yoktur.

Marka lisans sözleşmesinin olağanüstü fesih yoluyla sona erdirilmesi durumunda hangi hallerin haklı sebep teşkil edileceğine ilişkin 556 sayılı KHK’da, herhangi bir hükme yer verilmemiştir. Uygulamada karşılaşılan sorunlar ışığında, işlem temelinin çökmesi, lisans alan tarafından lisans bedelinin ödenmemesi⁴⁹⁸, lisans veren tarafından markayı kullandırma yükümlülüğünün ihlal edilmesi⁴⁹⁹ vs. marka lisans sözleşmesinin sona ermesinde haklı sebep teşkil etmektedir. Haklı sebeple sözleşmenin feshinde kazanç kayıplarının tazmini konusunda ise TBK md. 112 ve TBK md. 126’nın kıyasen uygulanabileceği kanaatindeyiz.

E. İşlem Temelinin Çökmesi

Sözleşmenin kurulduğu sıradaki durumun daha sonra değişmesi, sözleşme amacına ulaşma imkanının sürekli olarak ortadan kalkması veya karşılıklı edimler arasındaki dengenin bozulması durumlarında işlemin temelden çökmesi durumu ortaya çıkacaktır. Bu durumun ortaya çıktığı durumlarda sözleşmenin bu şartlar altında devam etmesinin beklenmesi adaletsiz sonuçlar doğuracaktır. TBK md.138⁵⁰⁰,de aşırı ifa güçlüğü olarak nitelendirilen ve TMK md.2’deki dürüstlük

⁴⁹⁴ Sözleşmeye devam etmesi kendisinden beklenemez hale getiren durumlardır.

⁴⁹⁵ AYDINCIK, s. 199; ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s.137.

⁴⁹⁶ Marka lisans sözleşmesinin haklı nedenle feshi için karşı tarafın mutlaka kusurlu olması şart değildir. Bkz.: SELİÇİ, s. 194.

⁴⁹⁷ Ayrıca, olağanüstü fesih hakkının kullanılması da, TMK md. 2’de anlamını bulan dürüstlük kurallarına uygun olmalıdır.

⁴⁹⁸ Örneğin, tek bir defada ödenmesi gerekmeyen lisans bedellerinin ödenmesinde sürekli temerrüt hali.

⁴⁹⁹ Örneğin, inhisari lisansa aykırı olarak başka lisansların verilmesi.

⁵⁰⁰ TBK’nın “Aşırı ifa güçlüğü” başlıklı 138. maddesi:

MADDE 138- Sözleşmenin yapıldığı sırada taraflarca öngörülmemeyen ve öngörülmesi de beklenmeyen olağanüstü bir durum, borçludan kaynaklanmayan bir sebeple ortaya çıkar ve sözleşmenin yapıldığı sırada mevcut olguları, kendisinden ifanın istenmesini dürüstlük kurallarına

kuralına dayanan işlemin temelden çökmesi teorisinde; sözleşmenin kurulması anındaki durumun daha sonra değişmesi durumunda, borcun ifası talep edilebilir ise ve bu durum dürüstlük kuralına aykırılık teşkil ediyor ise sözleşmenin yeni duruma göre uyarlanması talep edilecektir. Kural bu olmakla birlikte, istisnai olarak da olağanüstü hallerin varlığında sözleşmenin feshi⁵⁰¹ söz konusu olacaktır⁵⁰².

Marka lisans sözleşmesinde de, taraflar yukarıda yer alan durumların gerçekleşmesi halinde, sözleşmenin değişen koşullara uyarlanmasını talep edebilir⁵⁰³.

F. Taraflardan Birinin İflası

Taraflardan birinin iflası halinde, marka lisans sözleşmesinin iflastan nasıl etkileneceğine dair herhangi bir yasal düzenleme getirilmemiştir. Bu sebeple, marka lisans sözleşmesi düzenlenirken, iflas halinde sözleşmenin akıbeti konusunda herhangi bir hüküm koyulmuşsa, bu hükme uygun olarak sonuç doğacaktır. Ancak iflasın sözleşmeyi sona erdirip erdirmeyeceğine ilişkin olarak lisans sözleşmesinde bir hüküm bulunmaması halinde, taraflar arasındaki ilişkinin niteliğine göre karar verecektir.

Taraflar arası ilişki ortaklık ya da benzeri bir ilişki olarak kurulmamış ise, taraflardan birinin iflası sözleşmeyi kendiliğinden sona erdirmeyecektir. Fakat, taraflar arasındaki ilişki ortaklık ya da benzeri nitelikte bir ilişki olarak kurulmuş ise iflas sözleşmeyi sona erdirecektir. Bunun dışındaki hallerde kural olarak taraflardan birinin iflası sözleşmeyi kendiliğinden sona erdirmeyecektir⁵⁰⁴.

aykırı düşecek derecede borçlu aleyhine değiştirir ve borçlu da borcunu henüz ifa etmemiş veya ifanın aşırı ölçüde güçleşmesinden doğan haklarını saklı tutarak ifa etmiş olursa borçlu, hâkimden sözleşmenin yeni koşullara uyarlanmasını isteme, bu mümkün olmadığı takdirde sözleşmeden dönme hakkına sahiptir. Sürekli edimli sözleşmelerde borçlu, kural olarak dönme hakkının yerine fesih hakkını kullanır.

⁵⁰¹ Uyarlama mümkün değil ise, borçlu sözleşmeden dönme hakkına sahip olup; daha önceki kısımda açıklandığı üzere, sürekli borç doğuran sözleşmenin niteliğinden dolayı dönme yerine fesih hakkı kullanılmaktadır.

⁵⁰² ÖZEL, s. 201-202. Aksi görüş için bkz.: TEKİNALP, “Fikri Mülkiyet”, s.469; İşlem temelinin çökmesi durumunda sözleşmenin yeni şartlara uyarlanması değil, lisans ilişkisinin sona ermesi söz konusu olacaktır.

⁵⁰³ MURATOĞULLARI, s.73.

⁵⁰⁴ YÜKSEL, s. 116-117; ORTAN, s. 301; TEKİNALP, “Fikri Mülkiyet”, s.469.

Lisans alanın iflas etmesi halinde, lisans veren, lisans alandan ve iflas idaresinden birikmiş veya işleyecek lisans bedelleri için teminat isteyebilecek olup, iflas idaresi ve lisans alan tarafından bu talep karşılanmaz ise, lisans veren sözleşmeyi feshedebilecektir. Lisans verenin iflas etmesi halinde ise, lisans sözleşmesi iflas masasına karşı da devam edecektir⁵⁰⁵.

G. Taraflardan Birinin Ölümü

Marka lisans sözleşmesinde, lisans verenin ölümü halinde kural olarak sözleşme sona ermeyecektir. Zira, 556 sayılı KHK md.15 uyarınca marka, kişinin malvarlığının parçası olarak devredilebileceği ve miras bırakılabileceğinden, sözleşmede aksine düzenlenme bulunmaması halinde lisans verenin ölümü ile marka hakkı da lisans verenin mirasçılarına intikal edecektir.

Lisans alanın ölümü halinde marka lisans sözleşmenin sona erip ermeyeceği ise, lisansın basit lisans mı yoksa inhisari lisans mı olduğuna göre değişiklik gösterecektir.

Inhisari lisans sözleşmelerinde, 556 sayılı KHK md.21/IV uyarınca, aksine sözleşmede hüküm bulunmayan hallerde, lisans alanın lisanstan doğan haklarını üçüncü kişilere devretme veya alt lisans verme hakkı bulunmadığı için sözleşme lisans alanın ölmesiyle sona erecektir, mirasçılarına intikal etmeyecektir⁵⁰⁶.

Basit lisans sözleşmesinde ise, kişiliği göz önünde tutularak kişiye bağlı lisans verilmiş ise, lisans alanın ölümü ile lisans hakkı sona erecek ve lisans hakkı mirasçılara geçmeyecektir⁵⁰⁷. Eğer ki, basit lisans bir işletme lisansı şeklinde verilmişse, lisans alanın ölümü ile lisans sözleşmesi son bulmayacak, mirasçılara intikal edecektir⁵⁰⁸.

⁵⁰⁵ ORTAN, s. 300.

⁵⁰⁶ ÜNAL, s.196; GÜRZUMAR, s.174; OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans Sözleşmeleri”, s. 96.

⁵⁰⁷ YÜKSEL, s. 116; OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans Sözleşmeleri”, s. 96; AYDINCIK, s. 190; ÖZEL, s. 203; MERAN, s. 187.

⁵⁰⁸ ÖZSOY, s. 186; ORTAN, s. 298.

III. SÖZLEŞMENİN SONA ERMESİNDEN SONRA TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Sürekli borç doğurucu sözleşmelerden olan marka lisans sözleşmesi, sözleşmeden dönme hali dışında diğer sebeplerle sona ermesi halinde ileriye yönelik sonuçlar doğurmaktadır. Marka lisans sözleşmesinin sona ermesi halinde, sözleşmenin icrasına başlanmış ise, sözleşmenin icra edilen kısmı ayakta tutulacak, hukuk düzeninde hiç var olmamış gibi kabul edilmeyecektir.

Lisans alan ve lisans veren arasında sözleşme özgürlüğü çerçevesinde yapılan marka lisans sözleşmeleri, sadece sözleşmenin yapılması veya devamı sırasında taraflara yükümlülükler yüklemekle kalmaz, sözleşmenin sonrasında da taraflar açısından belli yükümlülükler devam eder. Diğer bir deyişle, lisans alan ve lisans veren marka lisans sözleşmesinin sona ermesinden sonra da kendilerine yüklenen yükümlülükleri yerine getirmek zorundadır.

A. Lisans Veren Yükümlülükleri

Lisans sözleşmesinin sona ermesinde tarafların yükümlülükleri lisans sözleşmesinin türüne göre farklılık arz etmektedir. Eğer lisans sözleşmesi üretim veya satış lisansı ise, artık lisans veren, lisans alanın lisans konusu markalı malın yeni üretimine ya da satışına izin vermeyecektir. Bunun yanında, lisans veren TMK md.2' de yer alan dürüstlük kuralları ve hakkaniyet gereği, lisans sözleşmesi boyunca lisans alan tarafından üretilen malların, lisans alanın elinde kalan kısmının belli bir süre⁵⁰⁹ daha elden çıkarmasına izin vermek durumundadır.

Bunu dışında, lisans sözleşmesi boyunca, sözleşme ilişkisi çerçevesinde öğrenilen bilgiler açısından, lisans verenin sır saklama yükümlülüğü de devam etmektedir⁵¹⁰.

⁵⁰⁹ Makul süre olarak düşünülmelidir.

⁵¹⁰ Bu yükümlülüğe aykırı hareket edilmesi halinde, lisans verenin, TBK md.112 vd. (BK m.96 vd.) çerçevesinde sorumluluğu doğacaktır.

B. Lisans Alanın Yükümlülükleri

Marka lisans sözleşmesinin sona ermesi, lisans alana belirli yükümlülükler yüklemiştir ki, lisans alan tarafından bu yükümlülüklerin yerine getirilmesi zorunludur.

Öncelikle, marka lisansı sözleşmesinin sona ermesiyle birlikte, lisans alanın lisans konusu markaya ait kullanma yetkisi de sona ereceğinden, sözleşme süresi sonunda markanın artık kullanılmaması gerekmektedir. Lisans alan tarafından bu hakların kullanılmasına devam edilmesi halinde, lisans verenin markaya ilişkin yasaklama hakkı lisans alan üzerinde yeniden tesis edilmiş olacağından, lisans veren marka üzerindeki haklarını kullanarak bu haklarını lisans alana karşı ileri sürebilecektir⁵¹¹. Bu şekilde bir davranış marka hakkına tecavüz teşkil edecektir.

Bir diğer yükümlülük ise, lisans alan, TMK md.2’de yer alan iyiniyet ve dürüstlük kuralı çerçevesinde, sözleşme süresince elde ettiği bilgilere ilişkin olarak sır saklama yükümlülüğü söz konusudur. Lisans alanın bu yükümlülüğe aykırı davranması halinde, TBK m.112 vd. çerçevesinde sorumluluğu söz konusu olacaktır.

Başka bir husus ise, marka lisansı sözleşmesi süresince lisans veren tarafından lisans alana verilen ve sözleşme süresince lisans alan tarafından kullanılan ve kendine yarar sağlayan bir takım malzemeler ve belgelerin, sözleşmenin sona ermesiyle birlikte lisans alan tarafından lisans verene iade edilmesi yükümlülüğü bulunmaktadır⁵¹².

Son olarak da, sözleşmenin sona ermesinden sonra, lisans alanın müşteri tazminatı talep etme hakkı var mıdır? Lisans alanın müşteri tazminatı talep etmesi konusunda, acentelerin denkleştirme istemine ilişkin 6102 sayılı TTK’nın 122⁵¹³. maddesinin kıyasen uygulanabileceği kanaatindeyiz. Zira,

⁵¹¹ OKTAY ÖZDEMİR, “Lisans Sözleşmeleri”, s. 97; ÖZEL, s. 207; ONGAN, “Tarafların Hukuki Durumu”, s. 139; ORTAN, s.274; ÖZSOY, s.191.

⁵¹² ÖZEL, s. 207.

⁵¹³ **Denkleştirme istemi**

MADDE 122- (1) Sözleşme ilişkisinin sona ermesinden sonra;

a) Müvekkil, acentenin bulduğu yeni müşteriler sayesinde, sözleşme ilişkisinin sona ermesinden sonra da önemli menfaatler elde ediyorsa,

marka lisans sözleşmesinin yapılmasıyla lisans alan da, acente gibi, kendi ürün veya hizmetlerinin satışında başka bir kişinin markasını kullandığı için, sözleşme konusu olan ürün veya hizmetler, lisans alan ile değil lisans veren ile özdeşleşmektedir. Dolayısıyla, lisans alan tarafından büyük bir emek harcanarak oluşturulan müşteri çevresi, sözleşmesinin sona ermesinden sonra da, büyük bir oranda lisans verende kalmakta ve lisans veren lisans alanın sözleşme konusu markalı mallar için kurduğu müşteri çevresinden, sözleşmenin bitiminden sonra da yararlanmaya devam etmektedir⁵¹⁴. Bu sebeple, lisans alanın da lisans verenden müşteri tazminatı talep etme hakkı söz konusu olacaktır. Bu sebeple, 6102 sayılı TTK'nın 122. maddesi kıyasen uygulanabilecektir. Aksi bir düşünce, hakkaniyete aykırılık teşkil edecektir.

Lisans alanın lisans verene sağladığı bu menfaatlere karşın, sözleşme sonrası denkleştirme talebinde bulunamaması, denkleştirme talep hakkının amaç ve niteliğiyle bağdaşmadığı gibi, hakkaniyet ilkesine de aykırı olur.

b) Acente, sözleşme ilişkisinin sona ermesinin sonucu olarak, onun tarafından işletmeye kazandırılmış müşterilerle yapılmış veya kısa bir süre içinde yapılacak olan işler dolayısıyla sözleşme ilişkisi devam etmiş olsaydı elde edeceği ücret isteme hakkını kaybediyorsa ve

c) Somut olayın özellik ve şartları değerlendirildiğinde, ödenmesi hakkaniyete uygun düşüyorsa,

acente müvekkilden uygun bir tazminat isteyebilir.

(2) Tazminat, acentenin son beş yıllık faaliyeti sonucu aldığı yıllık komisyon veya diğer ödemelerin ortalamasını aşamaz. Sözleşme ilişkisi daha kısa bir süre devam etmişse, faaliyetin devamı sırasındaki ortalama esas alınır.

(3) Müvekkilin, feshi haklı gösterecek bir eylemi olmadan, acente sözleşmeyi feshetmişse veya acentenin kusuru sebebiyle sözleşme müvekkil tarafından haklı sebeplerle feshedilmişse, acente denkleştirme isteminde bulunamaz.

(4) Denkleştirme isteminden önceden vazgeçilemez. Denkleştirme istem hakkının sözleşme ilişkisinin sona ermesinden itibaren bir yıl içinde ileri sürülmesi gerekir.

(5) Bu hüküm, hakkaniyete aykırı düşmedikçe, tek satıcılık ile benzeri diğer tekel hakkı veren sürekli sözleşme ilişkilerinin sona ermesi hâlinde de uygulanır.

⁵¹⁴ KARASU, Rauf: Türk Ticaret Kanunu Ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Acentanın Denkleştirme Talebi, AÜHFD Y. 2008, C.57, S.4, s. 312-313. s.283-318.

SONUÇ

Ülkemiz, 1995 yılından itibaren, sınai mülkiyet haklarının uluslararası düzenlemelerde yer alan hükümlere uygun olması ve bu hakların etkin bir biçimde korunmasının sağlanması amacıyla, seri halinde KHK'lar çıkararak sınai mülkiyet haklarına ilişkin yeknesak düzenleme yapmıştır⁵¹⁵. Sınai mülkiyet haklarından olan markaya ilişkin de 556 sayılı KHK yürürlüğe konulmuş olup, KHK korumada önceliği emeğe vererek, hiçbir emek sarf etmeden haksız bir şekilde başkasının markasının kullanılmasının önüne geçme amacı gütmüş⁵¹⁶ ve markaların korunması için düzenlemelere yer vermiştir. Markanın korunması yanında markalara ilişkin diğer konularda da düzenlemeler yapmıştır.

Bir işletmenin mal ve hizmetlerini diğer işletmelerin mal ve hizmetlerinden ayırt etmeye yaran marka, değişen ve gelişen ekonomik şartlarda, ticari hayatta çok önemli bir ekonomik değer halini almış, bu durum da marka sahiplerince markanın işletmelerden ayrı ve bağımsız bir şekilde hukuki işlemlere konu edilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Markanın işletmelerden ayrı devredilemeyeceği yasağı bertaraf edilerek, mevzuatta gerekli düzenlemeler yapılmış ve markanın hukuki işlemlere konu olmasına izin verilmiştir.

Tezimizin konusu olan ve uygulamada en sık karşılaşılan markanın hukuki işlemlere konu olmasını sağlayan türlerden biri olan marka lisansı sözleşmesi ile de, markanın lisansa verilebileceği 556 sayılı KHK'nın 15. ve 20. maddesinde açıkça ifade edilmiştir. Ayrıca KHK'nın 21. maddesinde de lisans şartlarına ilişkin hükümlere yer verilmiştir.

556 sayılı KHK'nın 15., 20. ve 21. maddelerinde marka lisansına ilişkin hükümlere yer verilmesine rağmen, lisans sözleşmeleri bir bütün olarak düzenlenmemiştir. Kaldı ki, 556 sayılı KHK dışında da herhangi bir yasal düzenlemede lisans sözleşmeleri bütün yönleriyle yer almamış olup, yapılan düzenlemeler de yetersiz kalmıştır. Bu sebeple, lisans hakkı ve marka lisans sözleşmelerini hukuki niteliği konusunda tereddüte düşülmüş ve doktrinde

⁵¹⁵ AKYILDIZ, M. Nevhan: Sınai Mülkiyet Hakkı ile İlgili Suçların Soruşturulması, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2006, C.2, S.7, s.584.

⁵¹⁶ ŞANAL, Osman: Marka Hakkına Tecavüz, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2005, C.1, S.2, s. 421.

tartışılmış, ancak görüş birliği sağlanamamıştır. Bu durum da, markaların ticari yaşamda oldukça büyük öneme sahip olması ve ekonomik niteliğinden yararlanılması amacıyla sözleşme özgürlüğü ilkesi çerçevesinde kurulan marka lisans sözleşmelerinin kapsamlı olarak ele alınmasını gerektirmiştir.

Marka lisans sözleşmesi, lisans verenin markadan doğan kullanma hakkını lisans alana devrettiği ve bunun karşılığında da lisans alanın bir bedel ödemeyi taahhüt ettiği tam iki tarafa borç yükleyen ivazlı bir sözleşmedir. Marka lisans sözleşmesinin özelliklerinden bahsedilmeden önce, hukuki nitelikleri birbirinden farklı olan marka hakkı ile lisans hakkının hukuki niteliğine açıklık getirilmiştir. Öncelikle marka hakkı mutlak bir hak olup, sahibine inhisari yetkiler bahsetmektedir. Marka sahibi bu hakkını dilediği gibi kullanabilmektedir. Lisans hakkının hukuki niteliği ise doktrinde tartışılmış ve aynı hak, mutlak hak ve nispi hak olduğu yönünde görüşler ortaya atılmıştır.

Aynı hakların aksine, marka, maddi varlığı olmayan ve eşya olarak nitelendirilemeyen bir fikri mülkiyet hakkı olduğundan; aynı zamanda aynı haklarda sınırlı sayı ilkesi geçerli olduğundan ve KHK’da yer alan özellikleri lisans hakkının aynı hak olarak nitelendirilmesi için yeterli görülmeyeceğinden markanın kullanılmasına ilişkin olan lisans hakkının da aynı hak olarak değerlendirilmesi söz konusu değildir.

Marka lisans hakkının sahibine mutlak nitelikte bir hak bahşedeceği görüşünü savunan yazarlar, marka siciline tescil edilen lisansın iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesine ilişkin düzenlemeye ve marka hakkına tecavüz halinde lisans alanın dava açabilmesine dayanmaktadırlar. Ancak, marka lisans sözleşmesinin sicile tescili kurucu değil, bildirici etkiye sahiptir ki; lisans hakkı, tarafların yazılı şekilde geçerli bir marka lisans sözleşmesi yapması ile doğmuş olup, sicile tescilden önce de mevcuttur. Eğer marka lisans hakkının, mutlak nitelikte bir hak olduğu kabul edilirse, sözleşmenin yapılmasıyla, üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi gerekirdi. Lisans alanın dava açma hakkı da lisans hakkının niteliği ile ilgili olmayıp, kanunda özel olarak düzenlenmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeplerle, lisans hakkı mutlak bir hak olarak değerlendirilemeyecektir.

Lisans veren ve lisans alan arasında yapılan marka lisansı sözleşmesi ile, lisans verenin markanın kullanımı sağlama ve karşılığında lisans alanın da bedel ödeme borcu gibi asli edim yükümlülüklerinin belirlendiği sözleşme ile nispi bir hakkın yaratılması söz konusu olduğundan, mutlak haklar ve aynı hakların aksine, nispi haklar bakımından sınırlı sayı ilkesi geçerli olmadığından lisans hakkı nispi hak olarak değerlendirilecektir.

Marka lisans sözleşmesine ilişkin 556 sayılı KHK’da bir takım hükümlere yer verilmiş olmasına rağmen; yasal bir tanım yapılmamış ve bir bütün halinde düzenlenmemiştir. Taraflar arasındaki ilişkiye uygulanacak hükümlere ve sonuçlarına, aynı zamanda sözleşmenin sona ermesine yer verilmemiştir. Bu sebeple, sözleşmeler kategorisi içerisinde; kanunda düzenlenmiş sözleşme tiplerine ait esaslı unsurları tamamen veya kısmen taşımadığından kendine özgü yapısı (sui generis) isimli sözleşmeler olarak yerini almaktadır. Marka lisans sözleşmesine uygulanacak hükümler konusunda da bir düzenleme yer almadığından ve borçlar hukuku anlamında herhangi bir sözleşme türü ile örtüşmediğinden, marka lisans sözleşmeleri ile adi kira, hasılat kirası, satım, adi ortaklık, franchise, know-how ve intifa sözleşmeleri arasında benzerlik kurulduğundan, marka lisans sözleşmesinde ortaya çıkabilecek boşlukların doldurulması bakımından benzerlik arz eden sözleşmelere ilişkin hükümlerin mahiyetine uygun düştüğü ölçüde ve kıyasen marka lisans sözleşmesine uygulanabileceği kabul görmüştür.

Marka lisans sözleşmeleri de, lisanstan doğan hakkın içeriğine göre inhisari marka lisans sözleşmesi ve inhisari olmayan marka lisans sözleşmesi; lisans alan kişinin niteliğine göre kişiye bağlı veya işletmeye bağlı marka lisans sözleşmeleri; kaynağına göre isteğe bağlı veya zorunlu marka lisans sözleşmeleri; kullanım sahasına göre kullanma, üretim veya satış marka lisans sözleşmeleri, yöre ve süre ile sınırlı oluşuna göre lisans sözleşmeleri ve alt lisans olmak üzere tasniflenmektedir.

Marka lisans sözleşmeleri açısından bir diğer husus ise, bu sözleşmelerin yazılı şekilde yapılması zorunluluğudur ve bu şart geçerlilik şartı olup ispat şartı değildir. Sözleşmenin bu şarta uyulmadan yapılması halinde ise geçersizlik yaptırımı ile karşılaşacaktır. Bunun yanında, lisans sözleşmesinin sicile tescil edilmesinde herhangi bir yasal engel de bulunmamakta olup, sicile tescil kurucu değil bildirici

etkiye sahiptir. Sicile tescil ile birlikte iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürme imkanına kavuşulacaktır.

Marka lisans sözleşmelerinin geçerliğini etkileyen sebepler de mevcuttur. Tüm sözleşmeler açısından geçerli olan sözleşmenin hukuka, şahsiyet haklarına, ahlaka ve adaba aykırı hususlar içermesi, şekil şartına aykırılık, imkansızlık ve hükümsüzlük gibi sebeplerin mevcudiyeti halinde, sözleşmenin geçerliliğine etki edecektir. Bunun yanında marka hakkının tükenmesi prensibi açısından bakıldığında, sözleşmenin sadece lisans süresini, lisansın kullanılacağı bölgeyi, marka şeklini, lisans kapsamına giren mal ve hizmetleri ve bunların kalitesini belirleyen hükümlerine aykırılık hallerinde lisans verenin marka hakkı tükenmeyecektir. Ancak, lisans sözleşmesinde belirtilen fakat, marka hukukuyla ilgili olmayan, lisans sözleşmesinin şartlarına aykırı davranılması durumunda ise marka hakkının tükenmesi bundan etkilenmeyecektir.

Marka lisans sözleşmelerinde lisans veren ve lisans alanın karşılıklı olarak yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu yükümlülükler sözleşme özgürlüğü çerçevesinde kurulan lisans sözleşmesinde taraflarca belirlenebilmektedir. Bunun yanında, tarafların yasal düzenlemeler ve lisans sözleşmesinde belirlenen yükümlülükler dışında dürüstlük kurallarından doğan yan edim yükümlülükleri de bulunmaktadır.

Bu çerçevede, lisans alanın; lisans bedelini ödeme yükümlülüğü, markayı kullanma yükümlülüğü, sır saklama yükümlülüğü, kalitenin sağlanması yükümlülüğü, reklam yapma yükümlülüğü, hesap verme yükümlülüğü ve lisansa konu hakka tecavüz halinde lisans alanın dava açma hakkı ve yükümlülüğü şeklinde yükümlülükleri bulunmaktadır. Bunun yanında, lisans verenin ise lisans alanın marka hakkından yararlanmasını sağlama yükümlülüğü, garanti verme yükümlülüğü ve lisans verenin diğer yükümlülükleri bulunmaktadır.

Bu yükümlülükler bakımından ise; lisans verenin markanın kullanmasını sağlama yükümlülüğünün kapsamı sadece lisans alan tarafından markanın kullanmasına izin verilmesi ile sınırlı olmayıp, aynı zamanda bizzat veya başkası aracılığıyla kullanıma engel olmama, güçlük çıkarmama, lisans alanı üçüncü kişilerin hak iddialarından kurtarma borçları da girmektedir. Bunun dışında lisans verenin garanti yükümlülüğü bulunmaktadır ki; bu yükümlülük hem markanın varlığına

ilişkin hem de kullanımına ilişkin garanti yükümlüğünü kapsamaktadır. Bunun dışında, markanın süresi içinde yenilenmesi ve yıllık harçlarının ödenmesi, marka sahibinin marka hakkından vazgeçmemesi ve markanın kalitesinin korunmasına ilişkin garanti yükümlülüğü bulunmaktadır.

Lisans verenin bu yükümlülükleri yanında, lisans alanında bu kullanım karşılığında bedel ödemesi yükümlülüğü bulunmaktadır. Bunun dışında, lisans alanın kullanma yükümlülüğünün olduğu da kabul edilmektedir. Ancak bu durum lisansın inhisari olduğu durumlarda, lisans veren tarafından kullanma hakkı saklı tutulmadığı durumlarda, inhisari lisans alanın tek başına kullanacak olmasından dolayı kullanma yükümlülüğü olduğu kabul edilmektedir. Ancak lisansın basit lisans olduğu durumlarda, lisans veren kendisi kullanabilecektir, bunun yanında başka kişilere de lisans verilebileceğinden, basit lisans alan kişinin kullanım zorunluluğu olmadığı kabul edilmektedir.

Lisans alanın dava açma hakkı açısından bakıldığında ise, inhisari lisans alan aksine bir düzenleme yok ise, marka sahibinin açtığı davaları kendi adına açabilecektir, ancak basit lisans alan açısından durum farklıdır. Basit lisans alanın doğrudan dava açma hakkı olmayıp, noter vasıtasıyla yapacağı bir bildirimle gereken davayı açmasını marka sahibinden isteyebilecektir. Marka sahibi söz konusu bildirimi aldığı tarihten itibaren üç ay içerisinde davayı açmaması veya marka sahibinin bu istemi kabul etmemesi halinde, lisans alan, marka sahibini haberdar ederek ve marka sahibine yaptığı bildirimi de ekleyerek kendi adına dava açabilecek ve marka sahibinin talep edebileceği istemleri kendi adına talep edebilecektir.

Lisans veren ile lisans alan arasında yapılan marka lisans sözleşmesinin sonsuza kadar devam etmesi gerektiği düşünülemez. Bu sebeple, bütün sözleşmelerde olduğu gibi lisans sözleşmesinin tarafların rızasıyla sona ermesi olanağı getirilmiştir. Bunun dışında, tarafların elinde olmayan sebeplerle de sözleşmenin sona ereceği durumlar söz konusu olacaktır. Taraflarca marka lisans sözleşmesi imzalanırken bir süre belirlenmiş ise bu sürenin sona ermesi halinde; marka hakkının sona ermesi durumunda; sözleşmede bir şartın kararlaştırılmış olması durumunda bu şartın gerçekleşmesi halinde; tarafların sözleşmeden dönmesi; sözleşmenin fesih yoluyla sona erdirilmesi; işlem temelinin çökmesi; taraflardan

birinin iflası veya ölümü hallerinde marka lisans sözleşmesi sona erecektir. Burada belirtilmesi gereken önemli bir husus ise, marka lisans sözleşmesinin sona ermesinde sona erme sonuçlarında yer alan dönme veya fesih yollarından hangisinin kullanılacağıdır. Marka lisans sözleşmesi sürekli borç ilişkisi doğuran bir sözleşme olduğu için, sözleşmenin dönme müessesesi kullanılarak sona erdirilmesi hakkaniyete aykırı sonuçlar doğuracağından ve uygulanmış olan kısımlar açısından taraflar arasında sıkıntı yaratacağından sözleşmenin dönme yerine ileriye etkili sonuçlar doğuran fesih yolu ile sona erdirilebileceği kabul görmüştür.

Bu hususta belirtilmesi gereken son husus ise, daha çağdaş bir düzenleme yapmak ve 556 sayılı KHK’da yer alan eksiklikleri bertaraf etmek amacıyla TPE tarafından Markalar Kanunu Tasarısı hazırlanmıştır. Ancak, Tasarı bazı değişiklikler öngörmesine rağmen şuan yürürlükte olan 556 sayılı KHK’da yer alan düzenlemelerden çok da farklı düzenlemelere yer verilmediği görülmektedir. Yine de, tez çalışması boyunca 556 sayılı KHK ile Markalar Kanunu Tasarısı’nda yer alan farklılıklara ve benzerliklere yeri geldikçe değinilmiş ve marka lisans sözleşmelerine ilişkin inceleme yapılmıştır.

Markalar Kanunu Tasarısında yeniden değişiklik yapılarak marka lisans sözleşmelerine ilişkin ayrıntılı düzenleme yapılması gerekmektedir. Tasarı ile getirilen yenilikler marka lisans sözleşmesinin mevcutta yapılan tartışmalara bir çözüm üretmeyeceği açıktır. Bu sebeple, sözleşme bir bütün halinde düzenlenmelidir. Şöyle ki; sözleşmenin hukuki niteliği, tarafların yükümlülükleri, taraflar arasındaki ilişkiye uygulanacak hükümler, sözleşmenin sona ermesi, sözleşme ile ilgili bir ihtilaf olması durumunda veya sözleşmeye uygulanacak kurallarla ilgili bir boşluk olması durumunda hangi hükümlerin uygulanacağı tereddüte mahal vermeyecek şekilde düzenlenmelidir. Bu çalışma yapılırken de yargı kararları ile doktrinde yapılan tartışmalar göz önünde bulundurulmalıdır. Böylece, ekonomik bir değer haline gelmiş olan markanın hukuki işlemlere konu olmasını sağlayan yollardan biri olan marka lisans sözleşmelerinde ortaya çıkabilecek sorunlar ve ihtilaflar baştan itibaren önlenmiş olacaktır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- ARAL, Fahrettin : Borçlar Hukuku Özel Borç ilişkileri, 6. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2006.
- ARBEK, Ömer : Fikir ve Sanat eserlerine İlişkin Lisans Sözleşmesi, Yetkin Yayınları, Ankara 2005.
- ARKAN, Sabih : Marka Hukuku, C.I, AÜHF Yayınları, Ankara 1997. (Anılış: “Marka-I”)
- ARKAN, Sabih : Marka Hukuku, C.II, AÜHF Yayınları, Ankara 1998. (Anılış: “Marka-II”)
- ASLAN, Adem : Türk ve AB Hukukunda Fikri Mülkiyet Haklarının Tükenmesi(Mukayeseli), Beta Yayıncılık, Ağustos 2004.
- AYDINCIK, Şirin : Fikri Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri, Arıkan Yayınevi, İstanbul 2006.
- AYİTER, Nuşin : İhtira Hukuku, Ankara 1968.
- BAŞ, Mustafa : Teknik Bilgi (Know-How) Lisans Sözleşmesi, Yetkin Yayınları, Ankara 2000. (Anılış: “Teknik Bilgi”)
- ÇAĞLAR, Hayrettin : Marka Hukuku Temel Esaslar, Adalet Yayınevi, Ankara 2013.
- ÇAMLIBEL TAYLAN, Esin : Marka Hakkının Kullanımıyla Paralel İthalatın Önlenmesi, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2001.

- ÇOLAK, Uğur : Türk Marka Hukuku, 12 Levha Yayıncılık, Güncellenmiş 2.Baskı, İstanbul 2014.
- DURSUN, Hasan : Marka Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2008.
- DÜZGÜN ASLAN, Ülgen : Marka Hakkının Tükenmesi ve Paralel İthalat, Yetkin Yayınları, Ankara 2010. (Anılış:“ Paralel İthalat”)
- ERBAY, İsmail : Know-how Sözleşmesi, Yetkin Yayınları, Ankara 2002.
- ERTAŞ, Şeref : Yeni Türk Medeni Kanun Hükümlerine Göre Eşya Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2006.
- GÜNEŞ, İlhami : Son Yasal Düzenlemelerle Uygulamada Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2008. (Anılış: “Fikir ve Sanat Eserleri”)
- GÜRZUMAR, Osman Berat : Franchise Sözleşmeleri ve Bu Sözleşmelerin Temelini Oluşturan Sistemlerin Hukuken Korunması, Beta Yayıncılık, İstanbul 1995. (Anılış: “Franchise Sözleşmeleri”)
- KARAHAN, Sami/ SULUK, Cahit/SARAÇ, Tahir/ NAL, Temel : Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012.
- KARAN, Hakan/KILIÇ, Mehmet : Markaların Korunması 556 sayılı KHK Şerhi ve İlgili Mevzuat, Ankara 2004.
- KILIÇOĞLU, M. Ahmet : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 16. Baskı,

- Turhan Kitabevi, Ankara 2012. (Anılış: “Borçlar Hukuku”)
- KILIÇOĞLU, M. Ahmet : Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar, 2. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2013. (Anılış: “Sınai Haklar”)
- KIRCA, Çiğdem : Franchise Sözleşmesi, Ankara 1997.
- MERAN, Necati : Marka Hakları ve Korunması, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2008.
- NOYAN, Erdal : Marka Hukuku, 4.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2009.
- OĞUZMAN, Kemal/SELİÇİ, Özer/OKTAY ÖZDEMİR, Saibe : Eşya Hukuku, İstanbul 2009.
- ONGAN, Burak : Sınai Haklara ilişkin Lisans sözleşmelerinde Tarafların Hukuki Durumu, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2007. (Anılış: “Tarafların Hukuki Durumu”)
- ORTAN, Ali Necip : Patent Lisans Sözleşmesi, Ankara 1979.
- ÖĞÜZ, Tufan : Know-How Sözleşmesi, Filiz Kitabevi, İstanbul 2001.
- ÖZDEMİR OKTAY, Saibe : Sınai Haklara ilişkin Lisans Sözleşmeleri ve Rekabet hukuku Düzenlemelerinin Lisans Sözleşmelerine Uygulanması, Beta Yayıncılık, İstanbul 2002. (Anılış: “Lisans Sözleşmeleri”)
- ÖZEL, Çağlar : Marka Lisansı Sözleşmesi, Ankara 2002.

- ÖZSOY, Hande Saadet : Türk Hukukunda Patent Lisansı Sözleşmesi, Turhan Kitabevi, Ankara 2011.
- REİSOĞLU, Safa : Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2013.
- SARGIN, Fügen : Milletlerarası Unsurlu Patent ve Ticari Marka Lisansı Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk, Turhan Kitabevi, Ankara 2002.
- SELİÇİ, Özer : Borçlar Kanunu'na göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, İstanbul 1977.
- SERT, Selin : Markanın Kullanılması Yükümlülüğü, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2007.
- ŞANAL, Osman : Markanın Hükümsüzlüğü, Adalet Yayınevi, Ankara 2004.(Anılış: “Hükümsüzlük”)
- TEKİNALP, Ünal : Fikri Mülkiyet Hukuku, 5. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2012. (Anılış: “Fikri Mülkiyet”)
- TÜYSÜZ, Mustafa : Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu çerçevesinde Fikri Haklar Üzerindeki Sözleşmeler, Yetkin Yayınları, Ankara 2007.
- ÜNAL, Mücahit : Marka Tescilinden Doğan Haklarla ilgili Hukuki İşlemler, Seçkin Yayıncılık, Ankara Nisan 2007.

- YASAMAN, Hamdi/ALTAY, Sıtkı Anlam/AYOĞLU, Tolga/YUSUFOĞLU, Fülürya/YÜKSEL, Sinan : Marka Hukuku 556 Sayılı KHK Şerhi, C.I-II, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2004.
- YÜKSEL, Ali Sait : Patent ve Lisans (Patent, Marka, Know How) Sözleşmesi Hukuku, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1989.

MAKALELER

- AKYILDIZ, M. Nevhan : Sınai Mülkiyet Hakkı ile İlgili Suçların Soruşturulması, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2006, C.2, S.7, s.583-615.
- ARKAN, Sabih : Marka Hakkının Tüketilmesi, Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan, Ankara 1998, s. 197-208. (Anılış:“Marka Hakkının Tüketilmesi”)
- ARSLANOĞLU, M. Anıl/DAĞCI, Aksu : Marka Hakkının Korunmasına Getirilen Sınırlamalar Kapsamında Marka Tescilinden Doğan Hakların Tükenmesi İlkesi (İlk Satış İlkesi), Terazi Hukuk Dergisi, Y.4, S.33, Mayıs 2009, s. 671-685. (Anılış:“Tükenme”)
- ARSLANOĞLU, M. Anıl/DAĞCI, Aksu : Marka Lisansı, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2007, C.3, S.10, s.359-372. (Anılış:“Lisans”)

- ARSLANOĞLU, M. Anıl/
DAĞCI, Aksu : Tanınmış Marka, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2006, C.2, S.6, s.297-310. (Anılış:“Marka”)
- AYOĞLU, Tolga : Türk Hukukunda Tanınmış Markalara Sağlanan Koruma, Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2009, On iki Levha Yayıncılık, s.117-134.
- BAŞ, Mustafa : Genel Olarak Rekabet Kuralları Karşısında Lisans Sözleşmelerinin Durumu, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, Y.2001, C.1, S.2, s. 79-88. (Anılış: “Lisans Sözleşmeleri”)
- BAŞARAN, Sıla : Marka Lisans Sözleşmesi, İstanbul Barosu Dergisi, Y.2012, C.86, S.2, s.172-183.
- BAŞARAN, Sıla : Marka Lisans Sözleşmesi, Terazî Hukuk Dergisi, Y.7, S.70, Haziran 2012, s. 46-51. (Anılış: “Lisans Sözleşmesi”)
- BAŞARAN, Sıla : Marka Lisans Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2012, C.8, S.29, s.75-90. (Anılış: “Hukuki Nitelik”)
- BAŞLAR, Yusuf : Marka Lisans Hakkının ve Marka Lisansı Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, Terazî Hukuk Dergisi, Y.3, S.20, Nisan 2008, s. 81-94. (Anılış: “Sözleşmesinin Hukuki Niteliği”)
- BAŞLAR, Yusuf : Marka Lisans Sözleşmesinde Tarafların Yükümlülükleri, Y.2012, S.43, s. 296-320.

(Anılış: “Tarafların Yükümlülükleri”)

- BAŞLAR, Yusuf : Marka Lisansı Sözleşmesi açısından Marka Hakkının Korunması, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2008, C.4, S.14, s.325-338. (Anılış: “Markanın Korunması”)
- BAŞLAR, Yusuf : Marka Lisansı Sözleşmesinin İşlevleri ve Çeşitleri, Terazi Hukuk Dergisi, Y.7, S.68, Nisan 2012, s. 38-46. (Anılış: “İşlevleri ve Çeşitleri”)
- BİLGİLİ, Fatih : Yargıtay Kararları Uygulamasında 556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında KHK’ya Göre Tescilli Markanın Kullanılması Zorunluluğu, TBB Dergisi, Y. 2008, S.74, s. 29-42.
- BİRLİK, Başak : Marka Hukukunun Önemi, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2012, C.8, S.31, s.127-144.
- BOSO, Burcu : Sınai haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri ve Yabancı Unsurlu Lisans Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2006, S.8, s.851-883.
- BOZGEYİK, Hayri : Tescilli Markanın Kullanılması ve Kullanmamaya Bağlı Sonuçlar, Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan, Ankara 2010.
- BOZKURT YAŞAR, Sevgi : Marka Lisansı Sözleşmesinin Şekli ve Lisansın Sicile Kaydı, Terazi Hukuk Dergisi, Y.1, S.1, Eylül 2006, s. 33-56.

- ÇETİN, Halman Emine : Fikri Mülkiyet hukukunda Basit Lisans Alanın Dava Hakkı, Terazi Hukuk Dergisi, Y.6, S.57, Mayıs 2011, s. 27-31.
- DOĞAN, Beşir Fatih : Marka Hukukunda Kullanım Sonucu Ayırt Edici Gücün Kazanılma Anı, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, Y.2008, C.8, S.4, s. 11-22.
- DÖNMEZ, Murat : Marka Haczi ve Paraya Çevrilmesi, TBB Dergisi, Y.2009, S.84, s. 375-385.
- DÜZGÜN ASLAN, Ülgen : Marka Lisans Sözleşmelerinde Hakkın Tükenmesi Prensibi, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Y. 2012, C. XVI, S.3, s.47-66. (Anılış:“Tükenme Prensibi”)
- ERGÜNE, Mehmet Serkan : Lisans Sözleşmesinde Başlangıçtaki İmkansızlık, Prof. Dr. Özer SELİÇİ’ye Armağan 2006, s.203-222.
- GÜNEŞ, İlhami : 5833 sayılı Yasa Düzenlenmesinde Marka İhlalleri, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2005, C.1, S.3, s.81-93. (Anılış:“Marka İhlalleri”)
- GÜNEŞ, İlhami : Marka Tescilinin Rolü, Terazi Hukuk Dergisi, Y.5, S.42, Şubat 2010, s. 45-54. (Anılış:“Tescilin Rolü”)
- KARASU, Rauf : Türk Ticaret Kanunu Ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Acentanın Denkleştirme Talebi, AÜHFD Y. 2008, C.57, S.4, s.283-318.

- KAYHAN, Fahrettin : Türk Hukuku Açısından Paralel İthalat ve Marka Hakkının Tüketilmesi, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, Y.2001, C.1, S.1, s. 51-72.
- KERİMOĞLU, Hande Bahar : Fikir ve Sanat Eserlerine İlişkin Lisans (Ruhsat) Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, Kamu- İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Y.2003, C.7, S.2, s. 2-22.
- KIRCI, N. Berkay : Markanın Hükümsüzlüğü, TBB Dergisi, Y. 2006, S.66, s. 295-306.
- KIRKBEŞOĞLU, Nagehan : “Sınai Mülkiyet ve Rekabet Hukukunda Zorunlu Lisans”, Prof. Dr. Hüseyin Hatemi’ye Armağan, C.II, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2009, s.1095-1132.
- MURATOĞULLARI, Harun : Marka Lisansı ve Patent Lisansı Sözleşmelerinin Mukayesesi, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2013, C.9, S.33, s.53-86.
- OKTAY ÖZDEMİR, Saibe : “Fikri Nitelikteki Sınai Değerler Üzerindeki Haklar ile Bunlara İlişkin Verilen Lisansın Hukuki Niteliği”, Prof. Dr. Ergun Özsunay’a Armağan, İstanbul 2004, s.571-598. (Anılış: “Lisansın Hukuki Niteliği”)
- OKTAY, Saibe : İsimli Sözleşmelerin Geçerliliği, Yorumu ve Boşluklarının Tamamlanması, İÜHF C. LV(1996), s.263-296. (Anılış: “İsimli Sözleşmeler”)

- ONGAN, Burak : Sınai haklara İlişkin Lisans Sözleşmelerinde Lisans Verenın Garanti Yükümlülüğü, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2006, S.8, s.851-883. (Anılış: “Garanti Yükümlülüğü”)
- ONGUN, Coşkun : Namı Diğer Marka, TBB Dergisi, Y.2005, S.58, s.302-305.
- ORAL, Sıla : Markayı Kullanma Yükümlülüğü, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2008, C.4, S.16, s.847-864.
- ÖZEN, Mustafa : Marka Hakkına Karşı İşlenen Suçlar ve Yaptırımları, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, Y.2009, C.9, S.2, s. 53-76.
- ÖZGENÇ, İzzet : Marka Hakkına Tecavüz ve Cezai Sorumluluk, Ünal Tekinalp’e Armağan, Cilt III, Beta Yayıncılık, İstanbul 2003, s. 831-864.(Anılış: “Cezai Sorumluluk”)
- ÖZSUNAY, Ergun : Lisans Sözleşmelerinde Lisans Bedeline (Rotary) İlişkin Sorunlar, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi 50. Yıl Armağanı-Cumhuriyet Döneminde Hukuk, İstanbul 1973.
- ÖZTÜRK, Ezgi : Markanın Kullanılması Yükümlülüğü ve Kullanılmamasından Doğan Hükümsüzlük, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2009, C.5, S.20, s.777-812.

- PINAR, Hamdi : Marka Hukukunda Hakların Tükenmesi, Prof. Dr. M.Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan, İstanbul 2000, s. 855-917.
- SİVİL, Osman : Markanın Haczi ve Rehni, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2007, C.3, S.9, s.61-74.
- ŞANAL, Osman : Marka Hakkına Tecavüz, Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi, Y.2005, C.1, S.2, s.409-421. (Anılış: “Marka Hakkı”)
- ŞENOCAK, Kemal : Tanınmış Gerçek Kişilerin İsim, Portre Resim, İmza Gibi Kişisel Varlıklarının Marka Olarak Tescili (Human Brands), Prof. Dr. Mualla Öncel'e Armağan, Ankara 2009, s. 1363-1397.
- ŞENOCAK, Kemal : Soyut Renk Markaları, Prof.Dr.Turgut Kalpsüz'e Armağan, Ankara 2003, s.55-125.
- ŞENOCAK, Kemal : Toplumda Tanınmışlık Düzeyine Erişmiş Markaların Farklı al veya Hizmetlerine İlişkin Korunması(556 sayılı KHK m.8/IV), Batider, Y.2009, C.XXV, S.2, s.133-176.
- TEKİNALP, Ünal : Yeni Marka Hukukunda Tescil İlkesi ve Tescilsiz İşaretlerin Hukuki Durumu, Prof. Dr. Kenan Tunçomağ'a Armağan, İstanbul, 1997. (Anılış: “Tescilsiz İşaretler”)

- ÜNAL, Onur : Paralel İthalat ve Marka Hakkının Tüketilmesi, Terazî Hukuk Dergisi, Y.2, S.10, Haziran 2007, s. 91-103. (Anılış: “Paralel İthalat, Tüklenme”)
- YILMAZ, Canan : Marka Lisans Sözleşmesinin Avrupa Birliği ve Türk hukuku Çerçevesinde Rekabet Boyutu, Ünal Tekinalp’e Armağan, Cilt II, Beta Yayıncılık, İstanbul 2003, s. 119-156.

İNTERNET KAYNAKLARI

www.mevzuat.gov.tr

www.tdk.gov.tr

<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/2012yayin/dergi/ankara-barosu-dergisi.html>

<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/>

<http://www.istanbulbarosu.org.tr/yayinlar/BaroDergileri/BaroDergisi.asp>

<http://www.kamu-is.org.tr/dergiler.htm>